

ΕΚΚΛΗΣΙΑ

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

ΕΤΟΣ ΕΑ' | ΤΕΥΧ. Α' | ΙΩΑΝ. ΓΕΝΝΑΔΙΟΥ 14 - 115 21 ΑΘΗΝΑΙ ΤΗΛ. 72.18.308 | 1 ΜΑΪΟΥ 1984 | ΑΡΙΘ. 9

ΕΟΡΤΙΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ*

ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑ
Η ΙΕΡΑ ΣΥΝΟΔΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Παναγιώτατε και θειότατε Ἀρχιεπίσκοπε Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης και Οικουμενικῆ Πατριάρχα, ἐν Χριστῷ τῷ Θεῷ λίαν ἀγαπητὲ ἀδελφὲ και συλλειτουργγὲ τῆς ἡμῶν Μετρούπολιτος, κύριε Δ η μ ή τ ρ ι ε, τὴν Ὑμετέραν Παναγιότητα ἐν Κυρίῳ κατασπαζόμενοι ὑπερήδικτα προσαγορεύομεν.

Χαρᾶς πολλῆς πληρούμεθα ἐπικοινωνοῦντες μεθ' Ὑμῶν ἐπὶ τῇ λαμπροφώρῳ ἡμέρᾳ τῆς ἐγέρσεως τοῦ Κυρίου.

Ὁ γὰρ σωτὴρ ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστός, εἰ και ἀπέθανεν ἐξ ἀσθενείας ὡς ἄνθρωπος, αὖθις ὡς Θεὸς ἐκ τοῦ τάφου ὠραῖος δικαιοσύνης ἡμῖν ἔλαμψεν ἥλιος.

Και ἐκήρυξε εἰρήνην, τοῖς τε ἐγγύς και τοῖς μακρὰν αὐτοῦ, καλῶν ἅπαντας εἰς τὴν ἐνδόξον

βασιλείαν αὐτοῦ, βασιλείαν εἰρήνης, ἀγάπης και χαρᾶς, εἰς ἔπαινον τῆς δόξης τῆς χάριτος αὐτοῦ και ὕμνον τῆς αἰτίας πάντων τῶν ἀγαθῶν νίκης τῆς ἀναστάσεως αὐτοῦ.

Διὸ και ἡμεῖς, οἱ τῆς εἰρήνης αὐτοῦ και τῆς καταλλαγῆς διάκονοι, λιγοφθῶρως αὐτῷ τὸν ἐπινίκιον ἄδοντες ἐν ἀγάπῃ Ὑμᾶς κατασπαζόμεθα και τὸ

Χριστὸς ἀνέστη

εἰς εἰρήνης και κοινωνίας ἐνδειξιν ἀδελφικῶς προσφωνοῦμεν, ἐκ καρδίας τῇ Ὑμετέρᾳ σεβασμίᾳ και ἡμῖν τιμιωτάτῃ Παναγιότητι εὐχόμενοι παρὰ τοῦ ἀναστάντος και βέλτιστα ἐπ' ἀγαθῶν και εὐσταθείᾳ τῆς καθ' Ὑμᾶς ἀγιωτάτης Ἐκκλησίας και τοῦ εὐσεβοῦς ὀρθοδόξου αὐτῆς λαοῦ και συμπάσης τῆς ἀγίας Ὀρθοδοξίας.

Ἐπὶ δὲ τούτοις ἀδελροποθήτως και αὖθις τὴν Ὑμετέραν Πρωτόθρονον Πρωθιεραρχίαν ἐν Χριστῷ ἀναστάντι κατασπαζόμενοι διατελοῦμεν.

Ἀγαπητὸς ἐν Χριστῷ ἀδελφός

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ, Πρόεδρος

* Ὅμοια Γράμματα ἀπεστάλησαν και πρὸς πάντας τοὺς λοιποὺς Ὀρθοδόξους Πατριάρχας και τοὺς Ἀρχηγοὺς τῶν Ὀρθοδόξων Αὐτοκεφάλων Ἐκκλησιῶν.

ΠΑΣΧΑΛΙΟΣ ΠΟΙΜΑΝΤΟΡΙΚΗ ΕΓΚΥΚΛΙΟΣ

Ο ΑΡΧΙΕΠΙΣΚΟΠΟΣ ΑΘΗΝΩΝ

ΚΑΙ ΠΑΣΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Σ Ε Ρ Α Φ Ε Ι Μ

Π ρ ο ς

τὸ Χριστεπώνυμον πλήρωμα

τῆς καθ' ἡμᾶς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς

Τέκνα ἡμῶν ἐν Κυρίῳ ἀγαπητά, Χριστὸς Ἀνέστη!

Ὁ νικητῆριος παιᾶν τῆς Ἀναστάσεως ἀκούγεται καὶ πάλι ἀπ' ἄκρη σὲ ἄκρη τῆς πατρίδος μας καὶ τοῦ κόσμου ὀλοκλήρου. Καὶ ἔρχεται νὰ φέρῃ παντοῦ τὸ μήνυμα τῆς ἐλπίδος καὶ νὰ ἀνασηκώσῃ ἀπὸ τὸν λήθαργο τὴν ταλαιπωρημένη καὶ ἀλλοτριωμένη ἀνθρωπότητα, ποὺ ἐγκλωβισμένη στὴ μεγαλαυχία τῶν τεχνικῶν της κατορθωμάτων καὶ παγιδευμένη στὴν παντοδυναμία τοῦ ὕλισμου, ἔχασε τὴ δροσιά καὶ τὴν ἰκμάδα της, κοντεύει νὰ χάσει τὴν ψυχὴ της, καθηλώθηκε στὴ γῆ καὶ λησμονῆσε τὸν οὐρανό. Καὶ στερήθηκε τὴν εἰρήνη, τὴ χαρὰ καὶ τὴν πραγματικὴ εὐτυχία καὶ ρίχθηκε στὴ διαπάλη γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν φθαρτῶν καὶ προσκαίρων, λησμονώντας τὰ αἰώνια καὶ ἀληθινά.

Ποῦ καιρὸς νὰ δῆ τὸν σταυρωμένο συνάνθρωπο, τὸν πόνο, τὴ δυστυχία, τὴ δίψα, τὴν πείνα, τὸν μέσα ἄνθρωπο; Ποῦ νὰ τὴν ἀφήσῃ ἡ βουλιμία καὶ τὰ πάθη της; Ποῦ ἀνάπαυλα ἡρεμίας, γαλήνης, αὐτοσυγκεντρώσεως; Καὶ ἔτσι μαινόνται οἱ πολεμικὲς συρράξεις, μὰ καὶ οἱ καθημερινὲς οἱ ἀτομικὲς σχέσεις δοκιμάζονται ἀπὸ φοβερὲς συγκρούσεις.

Ὡς Ἔθνος εἶναι ἡ καρδιά μας βαρειά, μὲ τὸν Ἀττίλα νὰ κρατῆ ὑποδουλωμένο τὸ μεγαλύτερο

τιμῆμα τῆς Κύπρου μας, μὲ τοὺς πρόσφυγές της μακριὰ ἀπὸ τίς προγονικὲς τοὺς ἐστίες, μὲ τίς χιλιάδες τῶν ἀγνοουμένων της, μὲ τοὺς ἀδελφούς μας Βορειοηπειρώτες νὰ στεροῦνται τῶν στοιχειωδῶν ἀνθρωπίνων καὶ θρησκευτικῶν τοὺς δικαιωμάτων, μὲ τὸ ἔγκλημα νὰ κτυπᾷ καθημερινὰ τίς πόλεις καὶ τὰ χωριά μας, μὲ τὰ ναρκωτικὰ νὰ καταστρέφουν νεανικὲς υπάρξεις, μὲ τὴν ἐκλυση τοῦ ἠθικοῦ βίου νὰ γίνεται πρόξενος πολλῶν ἄλλων κακῶν.

Ὅλα αὐτὰ κάνουν δύσκολη τὴν ἀναπνοή μας, δύσθυμη τὴ διάθεσή μας, μᾶς γεμίζουν πίκρα καὶ θλίψη.

Ἀκόμη πιὸ σκοτεινὴ ἡ εἰκόνα τοῦ ἔξω κόσμου, μὲ τὸν ἀνταγωνισμό τῶν πυρηνικῶν ἐξοπλισμῶν, μὲ τὴ θυσία τῆς ἀνθρωπιᾶς στὸ βωμὸ τῶν οικονομικοπολιτικῶν συμφερόντων, μὲ τὴ δημιουργία ἐπικινδύνων καταστάσεων, ποὺ μετὰ ἀπὸ λίγο κάνουν τὴν ἐμφάνισή τους καὶ σὲ μᾶς. Πόσα ξένα «φρούτα», ὅπως ὁ ἀντίχριστος χιλιασμός, οἱ ἰνδουϊστικὲς παραπλανητικὲς αἱρέσεις κ.ἄ. δὲν ἔχουν εἰσαχθῆ καὶ ρυπαίνουν τὴν Ὁρθόδοξη Ἑλλάδα μας καὶ δημιουργοῦν σοβαρότατα προβλήματα στὸν λαό μας. Τὶ πρῶτο καὶ τί ὕστερο ν' ἀναφέρῃ κανεὶς. Καὶ κοντὰ στ' ἄλλα τὸ σοβαρότατο παλαισημερολογητικὸ θέμα, ποὺ δὲν εἶναι μόνον τὸ σχίσμα ἀπὸ τὴν Ἀγία μας Ἐκκλησία, ἀλλὰ καὶ οἱ αἵρετικὲς διδασκαλίες ἐναντίον της μὲ τὴν ἄρνηση τῶν μυστηρίων της. Πόσες ἀγνὲς ψυχὲς παγιδευμένες στὰ δίχτυα λαοπλάνων κάθε λογῆς.

Ἀλλὰ θαρσεῖτε, μέσα στὸ σκοτάδι ἀναφαίνεται ἀχτίδα φωτός. Πανευφρόσυνο ἀκούγεται τὸ μήνυμα τῆς Ἀναστάσεως, ποὺ ἔρχεται νὰ ξυπνήσῃ συνειδήσεις, νὰ μᾶς ἀνασηκώσῃ ἀπὸ τὴν πτώση μας, νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τίς πύλες τοῦ Παραδείσου. Ἄς μὴ κωφεύσουμε καὶ ἄς μὴν ἀφήσουμε τὴν εὐκαιρία νὰ μᾶς φύγῃ. Χωρὶς Χριστὸ ἡ ζωὴ μας θὰ γίνεταὶ ὀλοένα πιὸ δύσκολη καὶ ὁ κόσμος

ΠΑΤΡΙΑΡΧΙΚΗ ΑΠΟΔΕΙΞΙΣ

ΕΠΙ ΤΩ ΠΑΣΧΑ,

† ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ

Ἐλέω Θεοῦ Ἀρχιεπίσκοπος Κωνσταντινουπόλεως, Νέας Ρώμης καὶ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης παντὶ τῷ πληρώματι τῆς Ἐκκλησίας χάριν καὶ εἰρήνην παρὰ τοῦ ἐνδόξως Ἀνασιάντου Σωπῆρος Χριστοῦ.

«Χριστὸς Ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μῆμασι ζῶν χαρισάμενος».

Δι' αὐτὸ σήμερον «χαρὰς τὰ πάντα πεπλήρωται». Δι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία προτρέπει τὸν κόσμον ὅλον λέγουσα: «Εὐφρανέσθω τὰ οὐράνια, ἀγαλλιᾶσθω τὰ ἐπίγεια». Δι' αὐτὸ ἡ Ἐκκλησία διακηρύττει δι' ὧν πάντα πεπλήρωται φωτὸς, οὐρανὸς τε καὶ γῆ καὶ τὰ καταχθόνια. Ἡ ὅλη κτίσις συγκλονίζεται ἀπὸ τὸ ἐξαισιον γεγονός τῆς Ἀναστάσεως. Ἡ ὅλη κτίσις, ἡ ὅποια προχθὲς μόλις, Μεγάλῃ Πάρασκευῇ, «ὅτε τὸ τοῦ Σταυροῦ μυστήριον ἐπετελεῖτο», «καιδοῦσα ἐν τῷ Κρανίῳ κρεμάμενον Χριστόν, θάμβει πολλῶ συνέιχαιτο· οὐκ ἔστιν ἄγιος, πλήν σου, Κύριε, κραυγάζουσα».

Αὐτὴ ἡ κτίσις, ὅπως ἔγινε φθορῆ ἐξ αἰτίας ἡμῶν τῶν ἀνθρώπων, οὕτω σήμερον συναγάλλεται μαζί με ἡμᾶς ἐπὶ τῇ ἀνακαινίσει ὁλόκληρου τῆς δημιουργίας ὑπὸ τοῦ Ἀνασιάντου Χριστοῦ. Ἡ ἴδια αὐτὴ κτίσις, χριστοκαταρκτῆ εἰς τὸν πωρῆνά της, ἀποκαταδοκεῖ τὴν ἐνδοξον φανέρωσιν τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ κατὰ τὴν δευτέραν ἔλευσιν τοῦ Κυρίου, κατὰ τὴν ἐσχάτην καὶ μεγάλῃν ἐκείνην ἡμέραν, κατὰ τὴν ὅποιαν θὰ τελειώσῃ τὸ μυστήριον τοῦ κόσμου τούτου καὶ μαζί με αὐτὸ καὶ αἱ περιπέτειαι τῆς ἀνθρωπίνης ἱστορίας. Ἀναμένει καὶ αὐτὴ, ὅτι «μεταπλασσομένων... τῶν τέκνων τοῦ Θεοῦ... καὶ αὐτὴ που πάντως», ὡς ἄνθρωπος κτίσις, «μεταμοσθῆσεται πρὸς τὸ ἄμεινον». Τότε θὰ ἀναεφαιαιωθῶν τὰ πάντα ἐν τῷ Χριστῷ, «τὰ ἐπὶ τοῖς οὐρανοῖς καὶ τὰ ἐπὶ τῆς γῆς» (Ἐφ. 1,10).

Τότε δὲν θὰ ὑπάρχουν στεναγμοὶ καὶ ὠδίνες (πρὸβλ. Ρωμ. 8,22), φθοραὶ καὶ ἀλλοιώσεις, ἐκρηξῆς καὶ ἀναστικτώσεις, δὲν θὰ ὑπάρχῃ μόλυνσις τοῦ περιβάλλοντος, οὔτε καταστροφικαὶ συνέπειαι τῆς ἀτομικῆς ἐνεργείας καὶ τῶν πωρητικῶν διασπάσεων, «ὅτι καὶ αὐτὴ ἡ κτίσις ἐλευθερωθήσεται ἀπὸ τῆς δουλείας τῆς φθορᾶς» (Ρωμ. 8,21).

μας πρὸ σκληρὸς καὶ ἀπάνθρωπος. Χωρὶς τὴν Ἀγάπη, ποῦ εἶναι μόνο ὁ γλυκύτατος Κύριός μας, σωτηρία δὲν ὑπάρχει. Τὰ ὑποκατάστατα εἶναι ἐπινοήματα τοῦ ἀνθρώπινου ἐγωισμοῦ καὶ ἀργὰ ἢ γρήγορα σφιδάζονται σὲ ἐρείπια. Μόνον Ἐκεῖνος, ὁ Πανάγαθος καὶ πολυεύσπλαγχνος Κύριος εἶναι ὁ δοτὴρ παντὸς ἀγαθοῦ, εἶναι ἡ ἐλπίδα μας καὶ ἡ ἀπαντοχὴ μας. Ὅπως ὁ Ἱερὸς Χρυσόστομος στὸν κατηχητικὸ τοῦ λόγου ἀποφαινεται, μόνον ὁ Χριστὸς χορταίνει τὴν ἀνθρώπινη ψυχὴ: «Ἡ τράπεζα γέμει, τρυφήσατε πάντες. Ὁ μόσχος πολὺς, μηδεὶς ἐξέληθαι πεινῶν. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ συμποσίου τῆς πίστεως. Πάντες ἀπολαύσατε τοῦ πλούτου τῆς χρηστότητος».

Χριστὸς Ἀνέστη!

Εἶθε, ἀγαπητοί μου, νὰ γίνῃ τὸ ἀναστάσιμο μῆνυμα τῆς Ἐκκλησίας μας γιὰ τὸν καθένα μας, γιὰ τὴν πατρίδα μας, γιὰ τὸν κόσμο ὁλόκληρο, πραγματικότητα.

Μετὰ πατρικῶν

ἐν Χριστῷ Ἀναστάντι

εὐχῶν

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

ΑΓΙΟΝ ΠΑΣΧΑ 1984

Τὸ λοιπόν, ἀγαλλιάσθω ἡ κτίσις, εὐφρανέσθωσαν πάντες οἱ γηγενεῖς». Σήμερον εἶναι ἡμέρα ἀνεπισημίου χαρᾶς καὶ εὐφροσύνης καὶ φωτός. Τὸ κήρυγμα τῆς Ἀναστάσεως εἶναι «φαιδρόν» καὶ εὐφρόσυον, διότι ὁ θάνατος ἐκηρδενίζεται διὰ τῆς ζωῆς πίστεώς μας εἰς τὸν Ἀναστάνα Χριστόν, ὅπως εἶπεν ὁ ἴδιος εἰς τὴν Μάρθαν: «Ἐγὼ εἶμι ἡ ἀνάστασις καὶ ἡ ζωὴ. Ὁ πιστευὼν εἰς ἐμέ, κἂν ἀποθάνῃ, ζήσεται καὶ πᾶς ὁ ζῶν καὶ πιστευὼν εἰς ἐμέ οὐ μὴ ἀποθάνῃ εἰς τὸν αἰῶνα» (Ἰω. 11, 25-26). Ἐκεῖνος εἶναι ὁ συνάρας τὴν ἀνθρωπίνην φύσιν μας πρὸς τὴν πραγματικότητα τῆς ἀναστάσεως καὶ τῆς ἀθανασίας.

Ἄλλὰ ὑπάρχει «ἀνάστασις ζωῆς» ὅπως ὑπάρχει καὶ «ἀνάστασις κρίσεως». Ἐὰν θέλωμεν νὰ ἀνασηθῶμεν εἰς ζωὴν αἰώνιον, καὶ ὄχι εἰς κρίσιν καὶ κατάκριτον παντοεινήν, ὀφείλομεν νὰ ποιήσωμεν ἀγαθὰ» (Ἰω. 5,29), νὰ μειουσιώσωμεν τὴν πρὸς τὸν Ἀναστάνα πίστιν μας εἰς ἔργα ζωῆς καὶ ἀναστάσεως, εἰς ἔργα ἀγάπης. Πίστις ἀληθινὴ εἶναι ἢ διὰ τῆς ἀγάπης ἀποδεικνυμένη. Πίστις δημιουργικὴ εἶναι ἢ διὰ τῆς ἀγάπης ἐνεργουμένη.

Ἐὰν δὲν ἠγαπήσωμεν μέχρι σήμερον, ἄς ἀρχίσωμεν ἀπὸ τῆς σήμερον, πὸν εἶναι ἡ καρτ' ἐξοχὴν ἡμέρα ἀγάπης: «Αγαπήσωμεν ἀλλήλους». Καὶ «ἀλλήλους περιπατήσωμεν». (Ἐπιπομεν, ἀδελφοί, καὶ τοῖς μισοῦσιν ἡμᾶς). «Συγγωροήσωμεν πάντα τῇ Ἀναστάσει».

Ἄλλ' ἡ σημερινὴ εορτὴ εἶναι καὶ ἡμέρα φωτός. Ἦδη αἱ λευκαὶ πασχάλιναι λαμπάδες, πὸν κρατοῦμεν περιχαρεῖς εἰς τὰς χεῖράς μας, εἶναι σύμβολα τοῦ ἀνεσπέρου φωτός.

Ὁ σύγχρονος φιλόσοφος προεφήτευσεν ὅτι ἡ ἀνθρωπότης θὰ εἰσέλθῃ εἰς τὴν μεγάλην νύκτα, διότι θὰ μείνῃ χωρὶς ἐλπίδα. Ἄλλ' ἡμεῖς, αἱ φιλόσοφοι τάξεις, ἐνῶ εὐρισκόμεθα ἀπὸψε ἐν τῷ μέσῳ τῆς νυκτός, ἔχομεν φῶς καὶ περισσύτερον φῶς, ἔχομεν φῶς διὰ τὴν ἔλπίδα. «Τὴν ἐλπίδα τὴν ἀποκεκλιμένην ἡμῖν ἐν τοῖς οὐρανοῖς» (Κολ. 1,5). Τὴν ἐλπίδα εἰς τὸν Χριστόν τῆς δόξης. Σήμερον ἀνατέλλει ὁ φωτεινότερος ὄρθρος, τὸ γλυκύτερον λυκαργές, πὸν εἰδὲ ποτε ὁ κόσμος. Καὶ οἱ πιστοὶ ἀκτινοβολοῦν τὸ φῶς τοῦ Σταυροῦ καὶ τῆς Ἀναστάσεως. Τὰ πρόσωπά των μέσα εἰς τὸ ἔκπαυλον φῶς τῆς φωταγοῦς ταύτης νυκτός ὁμοιάζουν πρὸς μορφὰς ἀγγέλων καὶ ἁγίων.

Ἡμέρα, λοιπόν, φωτός καὶ εὐφροσύνης ἢ σημερινὴ δὲ ὄλον τὸν κόσμον. Ἰδιαιτέρως ὁμως διὰ τὴν Μητέρα Ἁγίαν τοῦ Χριστοῦ Μεγάλην Ἐκκλησίαν, τῆς ὁποίας τὸ σημεῖον τῆς πορείας καὶ προσηλώσεως, ἀλλὰ καὶ τὸ συνεχὲς καὶ ἀδιάκοπον κήρυγμα, εἶναι ἡ Ἀνάστασις. Αὕτη «περιβεβλημένην στολήν λευκὴν» (πρὸβλ. Μάρκ. 16,5) ἐναγκαλιζέται σήμερον, ἐν στοργικῇ ἀγάπῃ, τὰ ἀπαναχοῦ γῆς προσφιλῆ τέκνα τῆς καὶ ὄλους ἀνεξαίρετως τοὺς Ὀρθοδόξους, καὶ ἀγαλ-

λαμένη φάλλει μετ' αὐτῶν τὸν ἀρχαιότερον ὀρθόδοξον ὕμνον τῆς νίκης τῆς Ἀναστάσεως: «Χριστὸς ἀνέστη ἐκ νεκρῶν, θανάτῳ θάνατον πατήσας, καὶ τοῖς ἐν τοῖς μνήμασι ζωὴν χαρισάμενος».

Ἡμεῖς δὲ, ὡς ταπεινὸς Προκαθημένος αὐτῆς, ἐπὶ τῇ κλητῇ ταύτῃ καὶ ἀγίᾳ ἡμέρᾳ, ἀπειθύνομεν, ἐν κοινῇ πίστεως καὶ ἀγάπης, θεομὸν ἐόρτιον ἀσπασμὸν πρὸς τοὺς Μακαριωτάτους καὶ Ἱερωτάτους ἀδελφούς Προκαθημένους τῶν κατὰ τόπους ἀδελφῶν Ὀρθοδόξων Ἐκκλησιῶν. Ὡς αὐτῶς χαίρομεν ἀδελφικῶς ἐν Χριστῷ καὶ πάντας τοὺς συνεοριζόντας τὸ καιρὸν Πάσχα Ἁγιοτάτους καὶ Σεβασμιωτάτους Ἀρχηγούς τῶν ἄλλων Χριστιανικῶν Ἐκκλησιῶν καὶ Ὁμολογιῶν. Καὶ μετὰ πάντων δοξολογοῦμεν τὸν Ἀναστάνα ἀρχηγὸν καὶ τελειωτὴν τῆς χριστιανικῆς πίστεώς μας Ἰησοῦν Χριστόν καὶ προσευχόμεθα λέγοντες: «Μνήσθητι, Κύριε, τῆς ἀγίας σου Καθολικῆς καὶ Ἀποστολικῆς Ἐκκλησίας, τῆς ἀπὸ περῶν ἐως περῶν τῆς οἰκουμένης, καὶ εὐχόμενοι αὐτῇ, ἣν περιεποιήσω τῷ τιμῷ αἵματι τοῦ Χριστοῦ σου».

Πρὸς ἡμᾶς, ἐν τέλει, τὰ ἐπιπρόθητα τέκνα ἡμῶν κατὰ πνεῦμα, τὰ κυκλοῦντα ἐν τῇ πόλει ταύτῃ τὸν πανίερρον Οἰκουμενικὸν ἡμῶν Θρόνον, τὸν λόγον ἀπειθύνοντες, ἐν ἀγάπῃ συγκαίρομεν καὶ εὐλογοῦμεν καὶ λέγομεν ὑμῖν μετὰ τοῦ Παύλου: «Ὡστερ ἠγάθη Χριστὸς ἐκ νεκρῶν διὰ τῆς δόξης τοῦ πατρὸς, οὕτω καὶ ἡμεῖς ἐν καινότητι ζωῆς περιπατήσωμεν» (Ρωμ. 6,4).

«Μὴ ταρασσέσθω ὑμῶν ἡ καρδία μηδὲ δευλιάτω» (Ἰω. 14,27). «Ὅταν ἀναβλέψωμεν καὶ θεωρήσωμεν τὴν ὑπεράτην καὶ ἀκατανίκητον δύναμιν, τὴν ἀσύγκριτον δόξαν καὶ τὴν ἀπελευθερώσαν, θεραπεύσαν καὶ σώζουσαν ἐξουσίαν τοῦ Ἀναστάνα Κυρίου, τότε θὰ ἴδωμεν ὅτι ὄντως ἀποκεκλιῖται ὁ λίθος» (Μάρκ. 16,4), ὅσον μέγας καὶ ἀν εἶναι, εἰς κάθε περίπτωση τῆς ζωῆς μας. Διότι αὐτοὶ οἱ ὁποῖοι εἶχον θέσει τότε τὸν λίθον, τὸν «μέγα σφῶδρα», ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου, δὲν εἶχον εἶπει, δὲν ἠδύνατο νὰ εἶπουν, τὸν τελευταῖον λόγον, ἀλλὰ τὸν προτελευταῖον. Τὸν τελευταῖον λόγον λέγει ὁ Θεός, διότι εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἀνήκει πάντοτε ὁ τελευταῖος λόγος.

Τῷ Ἀναστάσι Σωτήρι Χριστῷ δόξα καὶ τιμὴ καὶ προσκύνησις νῦν, καὶ ἀεὶ, καὶ εἰς τοὺς αἰῶνας τῶν αἰῶνων. Ἀμήν.

Ἁγίου Πάσχα τοῦ 1984

† Ὁ Κωνσταντινουπόλεως ΔΗΜΗΤΡΙΟΣ,

διάκρος πρὸς Θεὸν εὐχέτης πάντων ὁμῶν.

Η ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ ΤΗΣ ΘΡΗΣΚΕΙΑΣ ΤΟΥ ΚΑΡΛ ΜΑΡΞ*

Σεβασμιώτατοι,
Σεβαστοί Πατέρες,
Κύριε Υπουργέ,
Κύριοι Άκαδημαϊκοί,
Κύριε Πρόεδρε του Κινήματος τής «Χρι-
στιανικής Δημοκρατίας»,
Κύριοι Βουλευτές,
Κύριε Πρόεδρε του Έλληνικού Έρυθρου
Σταυρού,
Κύριοι Συνάδελφοι,
Κυρίες, Δεσποινίδες και Κύριοι,

Π ρ ό λ ο γ ο ς.

Οι συζητήσεις, οι όμιλίες, τὰ δημοσιεύ-
ματα και τὰ τηλεοπτικά σήριαλ, που παρου-
σιάστηκαν έξ άφορμής του «έτους Κάρλ
Μάρξ», είτε καταδίκασαν, είτε άθώωσαν έστω
με έλαφρυντικά, είτε έξιδανίκευσαν πολλές
πτυχές τής ζωής, τής διδασκαλίας και τής
δράσεως του Κάρλ Μάρξ.

* Διάλεξη, που οργανώθηκε άπ' τὸ — προεδρευόμενο
ύπό του Σεβ. Μητροπολίτου Μεγάρων και Σαλαμίνος κ. Βαρ-
θολομαίου — «Εκκλησιαστικό, Έπιστημονικό και Μορφωτικό
Ίδρυμα Ίωάννου και Έριέττης Γρηγοριάδου» τήν 8η Φε-
βρουαρίου 1984 στη Μεγάλη Αίθουσα τής Άρχαιολογικής
Έταιρείας. Τη διάλεξη παρακολούθησε πολυπληθές άκροατή-
ριο, που γέμισε τήν αίθουσα, τόν έξώστη και διαδρόμους.
Έκτός πολλών Ίεραρχών, παρέστησαν ὁ Υφυπουργός Έθνι-
κής Παιδείας και Θρησκευμάτων κ. Στ. Παπαθεμελής, Άκα-
δημαϊκοί, Καθηγητές Άνωτάτων Σχολών, ὁ Πρόεδρος του
Κινήματος τής «Χριστιανικής Δημοκρατίας» κ. Ν. Ψαρου-
δάκης, ὁ Πρόεδρος του Έλληνικού Έρυθρού Σταυρού κ. Όρ.
Λουριδής, Βουλευτές, Άνώτατοι Δικαστικοί και Άνώτατοι
Άξιωματικοί.

Η παρούσα διάλεξη θά προσπαθήση
νά παρουσιάση άντικειμενικά τις άπόψεις
του για τή Θρησκεία, άποφεύγοντας κάθε
έτεροχρονισμένη ύποκειμενική φόρτιση ή άλ-
λοίωσή τους. Βέβαια είναι περιττό νά ποῦμε,
ὅτι τὰ συμπεράσματα και οί δεοντολογικές
σκέψεις, που προκύπτουν άπό μια τέτοια
παρουσίαση, έχουν υπέρχρονο ή διαχρονικό
χαρακτήρα και έπομένως ισχύουν και για τή
σημερινή διακίνηση τών ιδεών.

1. Υπό τήν επίδραση του Hegel
και τών νεοεγγελιανών.

Οι άπόψεις του Μάρξ για τή Θρησκεία
πολύ ένωρίς εκδηλώθηκαν ως άθεϊστικές. Η
διάρρηξη τών σχέσεων με τήν ιουδαιοχρι-
στιανική θρησκευτική παράδοση τής άσπα-
σθείσης τόν προτεσταντισμό οίκογενείας του,
που ήταν έβραϊκής καταγωγής¹, και με τή
μάλλον τυπική ευσέβεια τών γονέων του²,
ὅπως και με τήν ὅλη θρησκευτική ή χρι-
στιανική πίστη, εκδηλώθηκε ήδη στα νεα-
ρα του.

1. Πρβλ. Jean Elieinstein, Marx, sa vie, son
oeuvre, Librairie Arthème Fayard, 1981, σ. 40-45.

2. Ο πατέρας του Heinrich Marx έγραφε τήν 18.11.
1835 στον νεαρό Κάρλ Μάρξ: «Ένας μεγάλος μοχλός για τήν
Ήθική είναι ή καθαρή πίστη στον Θεό... Αὐτή ή πίστη νωρί-
τερα ή άργότερα είναι για τους ανθρώπους άληθινή ανάγκη»
σελ. 67 στον πρώτο συμπληρωματικό τόμο τής σειράς: Karl
Marx και Friedrich Engels, Werke (=W) (39 τόμοι
και 2 συμπληρωματικοί τόμοι), έκδ. του Institut für Marx-
ismus-Leninismus, Berlin (Ost) 1956-1968. Κι ή μητέρα
του Κάρλ τήν 29.11.1835 έγραψε σ' αυτόν: «Νά έχης πάντοτε
τόν Θεό και τους γονεϊς σου για μάτια» σελ. 187 στο μέρος I,
1,2 τής σειράς: Karl Marx και Friedrich Engels,
Werke, Schriften, Briefe: Historisch-kritische Gesamt-
ausgabe (=GA); I.-III. Abt., Frankfurt (άργότερα Berlin)
1927-1932 και Moskau 1932-1935.

Σὲ ἡλικία 19 ἐτῶν³, ὅταν σπούδαζε στὸ Βερολῖνο⁴, γοητεύθηκε κι αἰχμαλωτίσθηκε ἀπ' τὴν ὑποθάλπουσα τὸν ἀθεισμό πανθειστική φιλοσοφία τοῦ Hegel⁵. Ὁ Hegel, ὡς γνωστόν, ἐγκατέλειψε τὴν ἔννοια τοῦ ὑπερβατικοῦ Θεοῦ τῆς Βίβλου καὶ ταύτισε τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα πρὸς τὸν Θεὸν ὡς ἀπόλυτο Πνεῦμα⁶. Ἡ οὐσία τῆς Θρησκείας, κατὰ τὸν Ἐγέλο, εἶναι ὅτι «τὸ Ἀπόλυτο Πνεῦμα γνωρίζει τὸν ἑαυτό του μέσα στὸ πεπερασμένο πνεῦμα κι ἀντίθετα τὸ πεπερασμένο πνεῦμα γνωρίζει τὴν οὐσία τοῦ ἑαυτοῦ του μέσα στὸ Ἀπόλυτο Πνεῦμα»⁷. Ἐπομένως «ἡ Θρησκεία εἶναι ἡ αὐτοσυνείδηση τοῦ Ἀπολύτου Πνεύματος..., ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ Πνεύματος γιὰ τὸν ἑαυτό του μὲ τὴ βοήθεια τοῦ πεπερασμένου πνεύματος»⁸. Ὁ Θεός, πού

στὴν ἀρχὴ δὲν εἶχε συνείδηση τοῦ ἑαυτοῦ του, ἀποκτᾶ τὴ συνείδηση αὐτὴ μὲ τὴν ἀνέλιξη τῆς Ἱστορίας, ἡ ὁποία σημαίνει αὐτοπραγμάτωση τοῦ Θεοῦ. Ἡ αὐτοπραγμάτωση αὐτὴ συντελεῖται μέσα στὸ ἀνθρώπινο («ὑποκειμενικὸ») Πνεῦμα μὲ γνώση, πού προχωρεῖ προοδευτικά: «Ὁ Θεὸς εἶναι Θεὸς μόνον ἐφ' ὅσον αὐτὸς γνωρίζει τὸν ἑαυτό του· ἡ αὐτογνωσία του εἶναι περαιτέρω ἢ αὐτοσυνείδησις του μέσα στὸν ἄνθρωπο κι ἡ γνώση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεό, ἡ ὁποία προχωρεῖ στὴν αὐτογνωσία τοῦ ἀνθρώπου μέσα στὸν Θεόν»⁹. Ὁ ἄνθρωπος ὡς τὸ «πεπερασμένο αὐτοσυνείδητο πνεῦμα» στὸ δρόμο τῆς γνώσεως, πού προχωρεῖ προοδευτικά, ἀνυψώνεται ἀπ' τὴ βαθμίδα τοῦ «ὑποκειμενικοῦ» πνεύματος πρὸς τὸ Ἀπόλυτο Πνεῦμα (Θεόν) μὲ τὴν πρὸς τὰ ἔξω προβολὴ κι ἀνάπτυξη τοῦ «ἀντικειμενικοῦ» πνεύματος (στὴν Ἐπιστήμη, στὴν Ἡθική, στὴν Τέχνη, στὴ Θρησκεία, στὸ Κράτος)¹⁰.

Στὴν πορεία αὐτὴ γίνεται, κατὰ τὸν Ἐγέλο, μιὰ «αὐτοαλλοτρίωση» (Selbstentfremdung) τοῦ Πνεύματος, ὅταν τὸ «ὑποκειμενικὸ» πνεῦμα (δηλ. ὁ ἄνθρωπος) βιώνει τὸν ἑαυτό του ἀπέναντι στὸ «ἀντικειμενικὸ» πνεῦμα. Ἔτσι μέσα στὸν ἄνθρωπο «τὸ πνεῦμα εἶναι ἀντίθετο στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του· πρέπει νὰ ὑπερνήκησῃ τὸν ἴδιο τὸν ἑαυτό του ὡς τὸ ἀληθινὸ ἐχθρικὸ ἐμπόδιο τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ του... Ἡ ἐξέλιξη (τοῦ πνεύματος) εἶναι κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο ὄχι εἰρηνικὴ χωρὶς ἀγῶνες ἀνάπτυξη, ὅπως ἡ ἀνάπτυξη τῆς ὀργανικῆς ζωῆς, ἀλλὰ ἡ σκληρὴ ἀκουσία ἐργασία ἐναντίον τοῦ ἰδίου τοῦ ἑαυτοῦ του»¹¹.

Ἔτσι ὁ Ἐγέλος παρουσίασε τὴν Διαλεκτικὴ ὡς τὸ εἶδος καὶ τὸν τρόπο τῆς ἱστο-

3. Ὁ Karl Marx γεννήθηκε τὴν 5.5.1818 στὴν πόλη Trier τῆς πρωσιῆς Ρηνανίας. Ἀπέθανε τὴν 14.3.1883 στὸ Λουδῖνο. Γιὰ τοὺς διαφόρους σταθμοὺς τῆς ζωῆς τοῦ Marx βλ. ἐκτὸς τῶν ἄλλων τὰ ἑξῆς: Jean Elleinstein, μν. ξ. — W. Banning, Karl Marx, Leben, Lehre und Bedeutung, München-Hamburg 1966 (γερμ. ὑπὸ Brigitta Toet-Kahlert). — Isaiah Berlin, Karl Marx, München 1959 (Oxford 1939). — Werner Blumenberg, Karl Marx in Selbstzeugnissen und Bilddokumenten, Reinbeck 1962. — Heinrich Gemkow, Karl Marx. Eine Biographie³, Berlin 1972. — David McLellan, Karl Marx. Life and Thought, London 1973· γερμ. μτφρ. Karl Marx. Leben und Werk. Aus dem Englischen von Otto Wilck, München 1974. Otto Maenchen-Helfen καὶ Boris Nicolajevsky, Karl und Jenny Marx. Ein Lebensweg, Berlin 1933. Νικολάι Ἰβανόφ, Κάρολ Μάρξ, Σύντομη βιογραφία, Ἀθήνα, 1983.

4. Ὁ Μάρξ μετενεγράφη στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου, ἀφοῦ φοίτησε ἕνα ἔτος στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Βόννης.

5. Πρβλ. Κ. Λογοθέτου, Ἡ φιλοσοφία τοῦ Ἐγέλου καὶ ἡ ἐπίδρασις αὐτῆς εἰς τὴν νεωτέραν καὶ σύγχρονον διανόησιν, τόμ. 1-2, Ἀθήνα, 1939.

6. Πρβλ. H. Nohl, Hegels theologische Jugendschriften, 1907, σ. 312.

7. Georg Wilhelm Friedrich Hegel, Vorlesungen über die Philosophie der Religion, ἐκδ. ὑπὸ Marheineke, I, σ. 38.

8. Ἐνθ' ἀνωτ., σ. 128 ἐξ. Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Κριτικὴ Εἰσαγωγή εἰς τὸ ζήτημα τῶν σχέσεων Θρησκείας καὶ Γνώσεως, Ἀθήνα, 1935, σ. 21-22. — Πρβλ. Μέγα Φαράντου, Δογματικὴ II, 1: Τὸ περὶ Θεοῦ ἐρώτημα, Ἀθήνα 1977, σ. 232 ἐξ.

9. G. W. F. Hegel, Phänomenologie des Geistes, 1807 στή σειρά: Sämtliche Werke, ἐκδ. ὑπὸ H. Glockner, τόμ. 2, Stuttgart 1927, σ. 415.

10. Walter Bienert, Der überholte Marx³, Stuttgart 1975, σ. 22.

11. G. W. F. Hegel, Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte στή σειρά: Sämtliche Werke, τόμ. 11, Stuttgart 1927, σ. 415.

ρικής πορείας. Ἡ ἀνάπτυξη τῆς ἱστορίας ὡς «προτσές», ὡς διαδικασία τῆς πορείας τῆς αὐτοπραγματώσεως τοῦ ἀπολύτου πνεύματος συντελεῖται στὸν διαλεκτικὸ τρισσὸ ρυθμό. Κάθε ἐπὶ μέρος πραγμάτωση εἶναι θέση («Setzung»), ἡ ὁποία ἐξ ἑαυτῆς φέρει στὸ προσκῆνιο τὸ ἀντίθετό της («Antithesis»). Μὲ τὴν ἀντιπαράθεση θέσεως καὶ ἀντιθέσεως «αἴρονται» ἀμφότερες (αἴρονται μὲ τὴ διπλῆ σημασία τοῦ ξεπεράσματος καὶ τῆς ἀνυψώσεως) πρὸς τὴ βαθμίδα τῆς συνθέσεως («Synthesis»). Ἡ σύνθεση αὐτὴ εἶναι πάλιν ἡ θέση γιὰ τὸ προσεχὲς βῆμα τῆς προοδευτικῆς κινήσεως¹².

Ἐφ' ὅσον κατ' αὐτὸν τὸν τρόπο τὸ πνεῦμα πραγματώνει τὸν ἑαυτό του στὴν ἱστορία, δὲν ὑπάρχει μέσα σ' αὐτὴν τίποτε τὸ μὴ πραγματικὸ, τίποτε τὸ παράλογο. Ἀκόμη καὶ τὰ ἐγκλήματα μέσα στὴ συνάφεια τῆς διαδικασίας τῆς πορείας τῆς ἱστορίας εἶναι ἀναγκαῖα καὶ πλήρη νοήματος συμβάντα. Ἔτσι κατανοεῖται ἡ φράση τοῦ Ἐγγέλου: «Ὅ,τι εἶναι λογικὸ, αὐτὸ εἶναι πραγματικὸ· καὶ ὅ,τι εἶναι πραγματικὸ, αὐτὸ εἶναι λογικόν»¹³. Μὲ τὸν «πανλογισμό» αὐτὸ τοῦ Hegel ὅλα ὅσα συμβαίνουν στὴ διαδρομὴ τῆς Ἱστορίας βρίσκονται σὲ μιὰ συνάρτηση καὶ εἶναι λογική, ἀναγκαῖα πορεία τοῦ κοσμικοῦ πνεύματος. «Αὐτό, ποῦ συμβαίνει, δὲν ἔρχεται μόνον ἀπ' τὸν Θεό, ἀλλὰ τὸ ἴδιο εἶναι ἔργο αὐτοῦ τοῦ Θεοῦ»¹⁴.

Ὁ Μάρξ παρέλαβεν ἀπ' τὸν Hegel τὴν ἀντίληψη γιὰ τὴν ἱστορία ὡς ἓνα διαλεκτικὸ προτσές ἀναπτύξεως καὶ οἰκειοποιήθηκε ἐπίσης τὸ ἐγγελιανὸ σχῆμα τοῦ τρισσοῦ ρυθμοῦ τῆς ἀναπτύξεως (θέσεως, ἀντιθέσεως, συνθέσεως), τροποποιώντας ὁμως αὐτὸ σημαντικὰ στὸ σχῆμα τοῦ τριπλοῦ ρυθμοῦ τῆς θέσεως («Position»), τῆς ἀρνήσεως («Ne-

gation») καὶ τῆς ἀρνήσεως τῆς ἀρνήσεως («Negation der Negation») ¹⁵.

Ἐκεῖνο, ποῦ ἐνδιαφέρει περισσότερο τὴν παροῦσα ὁμιλία, εἶναι ὅτι ὁ Μάρξ βρῆκε στὴ διδασκαλία τοῦ Ἐγγέλου τὸ πρῶτο θεωρητικὸ στήριγμα, γιὰ νὰ δικαιολογήσῃ καὶ προβάλῃ τὴν πρῶτὴ ἀθεϊστικὴ του τάση. Πρὶν σαγηνευθῆ ἀπὸ τὸν Hegel ὁ μὴ ἀκόμη 19χρονος Μάρξ εἶχεν ἀποξενωθῆ ἀπ' τὸν Χριστιανισμό καὶ τὴν Ἐκκλησία. Ἔτσι εἰρωνευόταν λ.χ. ὡς παράλογη τὴ διδασκαλία γιὰ τὴν Ἁγία Τριάδα¹⁶. Ὁ Μάρξ στηρίχθηκε στὴν ἀποψη τοῦ Hegel ὅτι ὁ Θεὸς ὡς ἔμμονος (ἐν + μένειν) δὲν ἴσταται ἀπέναντι στὴν ἱστορία καὶ στὸν κόσμον, ἀλλὰ ταυτίζεται μὲ αὐτόν, ὅτι τὸ ἀνθρώπινο πνεῦμα δὲν εἶναι ποιοτικὰ διάφορο τοῦ θείου πνεύματος καὶ ὅτι ἡ συνείδηση τοῦ ἀνθρώπου γιὰ τὸν Θεὸ (ἡ Θρησκεία) στὴν πραγματικότητα εἶναι ἡ αὐτοσυνείδηση τοῦ ἀνθρώπου.

Τὸ πόσον ὁ Hegel, ταυτίζοντας Θεὸ καὶ ἀνθρώπινο πνεῦμα, ἔγινε ἓνας ἀπ' τοὺς κυρίους ἐμπνευστὲς καὶ θεμελιωτὲς τοῦ συγχρόνου ἀθεϊσμοῦ, τόνισαν μὲ ἀρκετὰ σπινθηροβόλα διατύπωση οἱ Bruno Bauer καὶ Karl Marx σ' ἓνα κοινὸ τους δημοσίευμα. Ἀπευθυνόμενοι μ' αὐτὸ στοὺς ἀνθρώπους, τονίζουν σ' αὐτούς: «Σεῖς οἱ ἴδιοι (οἱ ἄνθρωποι) εἴσθε αὐτό, — μᾶς λέγει χίλιες φορὲς αὐτὸς (δηλ. ὁ Ἐγγελος), γιὰ νὰ (πρέπει νὰ) τὸ παραδεχθοῦμε (πιστεῦσουμε) κάποτε—, σεῖς οἱ ἴδιοι εἴσθε αὐτό, τὸ ὁποῖο σεῖς προσκυνεῖτε (λατρεύετε) στὴ Θρησκεία, σεῖς εἴσθε ὁ Θεός, τὸν ὁποῖο νομίζετε πὼς βλέπετε ἔξω ἀπὸ σᾶς». «Ὁ Θεὸς εἶναι νεκρὸς γιὰ τὴ Φιλοσοφία καὶ μόνον τὸ ἐγὼ ὡς αὐτοσυνείδηση... ζῆ, δημιουργεῖ, ἐνεργεῖ καὶ εἶναι τὸ πᾶν»¹⁷.

Γράφοντας τὴν 18η Νοεμβρίου 1837 μιὰ ἐπιστολὴ στὸν πατέρα του ὁ 19χρονος Μάρξ

12. Walter Bienert, μν. ἑ., σ. 22-23.

13. G. W. F. Hegel, Grundlinien der Philosophie des Rechts, 1821, στὴ σειρά: G. W. F. Hegel, Werke in zwanzig Bänden, Frankfurt a. M. 1970, τόμ. 7, σ. 24.

14. G. W. F. Hegel, Vorlesungen über die Philosophie der Geschichte, [βλ. ὑπόσημ. 11.

15. Walter Bienert, ἔθ' ἄνωτ., σ. 23.

16. GA, I, 1,2, σ. 86.

17. Bruno Bauer καὶ Karl Marx, Die Posaune des jüngsten Gerichts über Hegel, den Atheisten und Antichristen. Ein Ultimatum, Leipzig 1841, σ. 77 καὶ 98.

ἀποκαλύπτει τὴν ἐξάρτησή του ἐκ τοῦ ὁδηγοῦντος στὸν ἀθεϊσμὸ πανθειστικοῦ πνεύματος τοῦ Ἐγέλου: «Ἐνα παραπέτασμα εἶχε πέσει, τὸ Ἅγιο τῶν Ἁγίων μου διαλύθηκε κι ἔπρεπε νὰ ἐγκατασταθοῦν νέοι Θεοί. Ἄπ' τὸν Ἰδεαλισμὸ, τὸν ὁποῖο ἐγώ, εἰρήσθω ἐν παρόδῳ, συμφιλίωσα κι ἔθρεψα μὲ τὴ φιλοσοφία τοῦ Κάντ καὶ τοῦ Φίχτε, ἔφθασα στὸ νὰ ἀναζητῶ τὴν ἰδέα στὸ ἴδιο τὸ πραγματικό. Ἐὰν οἱ Θεοὶ προηγουμένως εἶχαν κατοικήσει ὑπεράνω τῆς γῆς, τώρα εἶχαν γίγει τὸ κέντρο της... Ὡς ἓνας σφριγηλὸς ὀδοιπόρος βάδισα ὁ ἴδιος πρὸς τὸ ἔργο, πρὸς μιὰ φιλοσοφικο-διαλεκτικὴ ἀνάπτυξη τῆς θεότητας, ὅπως αὐτὴ παρουσίασε τὸν ἑαυτὸ της ὡς ἔννοιαν καθ' ἑαυτήν, ὡς Θρησκείαν, ὡς φύση, ὡς ἱστορίαν». Γράφοντας ὁ νεαρὸς Μάρξ τὴν τελευταία αὐτὴ πρόταση πρὸς τὸν πατέρα του, τόσον κι ὁ ἴδιος συνειδητοποίησε μὲ ἐκπληξὴ ὅτι εἶχε κυριευθῆ ἄπ' τὸν Ἐγέλο, ὥστε τοῦ πρόσθεσε: «Ἡ τελευταία μου πρόταση ἦταν ἡ ἀρχὴ τοῦ συστήματος τοῦ Ἐγέλου»¹⁸.

Ἡ ἀθεΐα τοῦ Μάρξ ἐνισχύθηκε στὸ Βερολίνο ἀπ' τὸ γεγονὸς, ὅτι τὸ 1837 ἔγινε μέλος τῆς λέσχης τῆς ἀριστερῆς πτέρυγας τῶν νεοεγγελιανῶν («Doktorclub»), στὴν ὁποία τὸ 1838 ἐντάχθηκε ἐπίσης κι ὁ θεολόγος Bruno Bauer. Στὴ λέσχη αὐτὴ ὁ Μάρξ δέχθηκε τὴν ἐπίδραση τοῦ Karl P. Köppen, ὁ ὁποῖος δίδασκε τὴν ταύτιση Θεοῦ καὶ ἀνθρώπου καὶ καταπολεμοῦσε τὴν ὑπαρξὴ τοῦ υπερβατικοῦ Θεοῦ¹⁹.

Ὁ Μάρξ ξεπέρασε σὲ ἀγωνιστικὸν ἀθεϊσμὸ ὅλους τοὺς ἀριστεροὺς νεοεγγελιανούς. Ὁ ἀθεϊσμὸς αὐτὸς εἶναι ἐκδηλὸς στὴ διδακτορικὴ του διατριβή, μὲ τὴν ὁποία τὸ 1841 ἀνακηρύχθηκε διδάκτωρ στὸ Πανεπιστήμιο τῆς Ἰένας²⁰. Στὴ διατριβὴ αὐτὴ διακηρύττει,

ὅτι στὴν περιοχὴ τοῦ λόγου «παύει ἡ ὑπαρξὴ τοῦ Θεοῦ»²¹. Γι' αὐτὸ ὁ Μάρξ εἰρωνεύεται τὶς ἐνδείξεις τῆς ὑπάρξεως τοῦ Θεοῦ. Ἔτσι λ.χ. γιὰ τὴν «τεολογικὴ» ἐνδειξὴ λέγει σκωπτικά: «Ἐπειδὴ ἡ φύση εἶναι ἄσχημα ὀργανωμένη, ὑπάρχει Θεός» ἢ «ἐπειδὴ ὑπάρχει ἓνας παράλογος κόσμος, ὑπάρχει Θεός»²².

Γενικὰ στὴ διδακτορικὴ διατριβὴ του ὁ Μάρξ ἀφήνει ν' ἀκουσθῆ ἅν σὲ πρελοῦντιο ὁ βασικὸς τόνος, ποῦ θ' ἀντηχῆ σ' ὀλόκληρο τὸ ἔργο του. Ἐφ' ὅσον — τονίζει — «ἡ ἀνθρωπίνη αὐτοσυνειδήση» εἶναι «ἡ ἀνωτάτη θεότης», ὑπεράνω καὶ παραπλευρώς τῆς ὁποίας τίποτε ἄλλο δὲν πρέπει νὰ τοποθετῆται²³, πρέπει ἡ φιλοσοφία ν' ἀναλάβῃ τὸ καθῆκον νὰ μεταφέρῃ τὴ γνώση της στὴν πραγματικότητα καὶ στὴν πρακτικὴ ἐνέργεια²⁴ καὶ νὰ μεταβάλλῃ τὴ θεωρία σὲ πράξη²⁵. «Ὅ,τι ἦταν πάντοτε φῶς γίνεται καταναλίσκουσα φλόγα, ποῦ κατευθύνεται πρὸς τὰ ἔξω. Ἔτσι προκύπτει ἡ συνέπεια, ὅτι τὸ νὰ γίνεται φιλοσοφικὸς ὁ κόσμος εἶναι συγχρόνως τὸ νὰ γίνεται κοσμικὴ ἢ φιλοσοφία»²⁶.

2. Ὑπὸ τὴν ἐπίδραση τοῦ Feuerbach.

Ὅταν τὸν Ἰούνιο τοῦ 1841 ὁ νεαρὸς Μάρξ, ἀκολουθώντας τὸν φίλο του θεολόγο ὑφηγητὴ Bruno Bauer, ἐγκαταστάθηκε στὴ Βόννη²⁷, ἐκδόθηκε ἀπ' τὸν Ludwig Feuerbach (Φόϋερμπαχ) στὴ Λειψία τὸ βιβλίον «Ἡ οὐσία τοῦ Χριστιανισμοῦ» («Das Wesen des Christentums»), τὸ ὁποῖο ἐνίσχυσε τὸν ἀθεϊσμὸ τοῦ Μάρξ.

Ὁ Φόϋερμπαχ στὸ βιβλίον αὐτό, ὅπως

18. Karl Marx, Die Frühschriften (=FS), ἐκδ. ὑπὸ Siegfried Lands hut, Stuttgart 1953, σ. 7. W. Sens, Karl Marx. Seine irreligiöse Entwicklung und antichristliche Einstellung (τόμ. 7 στὴ σειρά Christentum und Sozialismus. Quellen und Darstellungen, ἐκδ. ὑπὸ E. B a r n i k o l, Halle 1935, σ. 17-35.

19. Jean Elleinstein, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 34 ἐξ., 629.

20. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 643.

21. Αὐτόθι, σ. 42.

22. GA, I, 1,1, σ. 80-81. W, συμπληρ. τόμ. 1, σ. 370.

23. W, συμπληρ. τόμ. 1, σ. 262-263. GA, I, 1,1, σ. 9-10.

24. FS, σ. 16.

25. Πρβλ. Jean Elleinstein, μν. ἔ., σ. 42.

26. FS, σ. 17.

27. Jean Elleinstein, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 643.

λίγο ἀργότερα καὶ σὲ ἄλλα τοῦ βιβλίου²⁸ παρουσίασε τὴ Θρησκεία ὡς ψευδαίσθηση καὶ αὐταπάτη, ὡς προϊόν τῆς ἀνθρωπίνης φαντασίας. Ἡ Θρησκεία δημιουργεῖται ὄχι τόσο ἀπὸ μυθολογικὴ σκέψη, ὅπως ἰσχυρίζονταν ὁ A. Comte^{28α}, ὅσον κυρίως ἀπὸ συναισθηματικὰ προσδιορισμένη σκέψη. Ὅχι θεωρητικὲς παρατηρήσεις, ἀλλὰ πρακτικὲς ἐπιθυμίες καὶ ὁρμὲς παρακινοῦν τὴ φαντασία πρὸς σχηματισμὸ τῶν θρησκευτικῶν παραστάσεων. Ἡ βαθυτάτη ρίζα τῆς Θρησκείας, κατὰ τὸν Φόϋερμαχ, εἶναι ὁ πόθος τῆς μακαριότητος, ὁ ὁποῖος στὸν σκληρὸ ἀγῶνα τῆς ζωῆς μένει ἀνικανοποίητος. Μάταια ὁ ἄνθρωπος παλαίει μὲ τὴ σκληρὴ πραγματικότητά γιὰ νὰ ἱκανοποιήσῃ τὶς ἐπιθυμίες του καὶ πραγματοποιήσῃ τοὺς σκοποὺς του. Γιὰ νὰ κατασιγάσῃ λοιπὸν ὁ ἄνθρωπος τὴν πείνα του γιὰ τὴν εὐτυχία, γεμίζει μὲ τὴ φαντασία του τὸ χάσμα μεταξύ ἰδεώδους καὶ ζωῆς, ἐπιθυμίας καὶ πραγματικότητος μὲ ἓνα ὄν, στὸ ὁποῖο πραγματώνονται ὅλα τὰ ἰδεώδη του καὶ ἐκπληρώνονται οἱ ἐπιθυμίες του. «Ὅ,τι δὲν εἶναι ὁ ἄνθρωπος πραγματικά, ἀλλ' ἐπιθυμεῖ νὰ εἶναι, αὐτὸ τὸ κάνει Θεόν του ἢ αὐτὸ εἶναι ὁ Θεὸς του»²⁹. Ὁ Θεὸς εἶναι ἓνα ἀντίγραφο τοῦ ἀνθρώπου, «διότι δὲν δημιούργησε ὁ Θεὸς τὸν ἄνθρωπο κατ' εἰκόνα του, ὅπως λέγεται στὴ Βίβλο, ἀλλ' ὁ ἄνθρωπος δημιούργησε τὸν Θεὸ κατ' εἰκόνα του... Κάθε Θεὸς εἶναι ἓνα ὄν τῆς φαντασίας, μιὰ εἰκόνα, καὶ μάλιστα μιὰ εἰκόνα τοῦ ἀνθρώπου, ἀλλὰ μιὰ εἰκόνα, τὴν ὁποία ὁ ἄνθρωπος θέτει ἔξω ἀπ' τὸν ἑαυτὸν του καὶ τὴν παρουσιάζει ὡς ἓνα ἀνεξάρτητο ὄν»³⁰. Ὁ Θεὸς ἐπομένως δὲν

εἶναι τίποτε ἄλλο παρὰ ἡ θεοποιημένη ἀνθρωπίνη οὐσία, ἡ δὲ Θρησκεία εἶναι «ἡ ἱκανοποιημένη μέσα στὴ φαντασία ἐνστικτώδης ὁρμὴ πρὸς εὐτυχία τοῦ ἀνθρώπου»³¹. «Ἡ ἀπόλυτη οὐσία, ὁ Θεὸς τοῦ ἀνθρώπου, εἶναι ἡ ἴδια ἡ ἰδική του οὐσία». Ὁ Θεὸς εἶναι ἡ αὐτοέκφραση τοῦ ἀνθρώπου. «Ἡ συνείδηση τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ αὐτοσυνείδηση τοῦ ἀνθρώπου, ἡ γνώση τοῦ Θεοῦ εἶναι ἡ αὐτογνωσία τοῦ ἀνθρώπου»³².

Στὰ πλαίσια αὐτὰ παρουσιάζεται ἡ θεωρία τοῦ Feuerbach γιὰ τὸ ὅτι ἡ Θρησκεία σημαίνει διχασμὸ (διάσπαση, Entzweigung) καὶ ἀντιπαράθεση τοῦ ἀνθρώπου ἀπέναντι στὸν ἴδιο τὸν ἑαυτὸ του³³. Σύμφωνα μὲ τὴ θεωρία αὐτή, ἡ ὁποία θὰ τροποποιηθῇ ἀπ' τὸν Μάρξ ὡς θεωρία τῆς ἀλλοτριώσεως (Entfremdung), ὁ ἄνθρωπος ἀπομακρύνει ἀπ' τὸν ἑαυτὸ του κάθε ἀγαθὸ, τέλειο καὶ ἀποδίδει σ' αὐτὸ μιὰ ἀνεξάρτητη ἀπ' τὸν ἄνθρωπο ὑπαρξή. Ἐπομένως ὅλα τὰ περιεχόμενα τῆς Θρησκείας εἶναι μόνον προβολὲς στὸν οὐρανὸ τῆς ἀνθρωπίνης οὐσίας καὶ τῶν ἀνθρωπίνων νοσταλγιῶν καὶ ἐπιθυμιῶν. Ὡστε, κατὰ τὸν Φόϋερμαχ, «ὁ ἄνθρωπος εἶναι γιὰ τὸν ἄνθρωπο Θεός» (homo hominis Deus est) καὶ ἐπομένως «τὸ μυστικὸ τῆς Θεολογίας εἶναι ἡ ἀνθρωπολογία»³⁴ ἢ, ὅπως θὰ λέγαμε σήμερα, ἡ Ψυχολογία. «Ὁ ἄνθρωπος, — τονίζει — εἶναι ἡ ἀρχὴ τῆς Θρησκείας, ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ κέντρο τῆς Θρησκείας, ὁ ἄνθρωπος εἶναι τὸ τέλος τῆς Θρησκείας»³⁵.

Ὁ Μάρξ υἱοθέτησεν ἐξ ὀλοκλήρου καὶ μὲ πολὺν ἐνθουσιασμὸ τὸν ἀθεϊσμὸν αὐτὸν

28. Βλ. ἰδίως τὰ βιβλία του «Das Wesen der Religion», Leipzig 1845· β' ἐκδ. 1849 καὶ «Vorlesungen über das Wesen der Religion», Leipzig 1851. Γενικώτερα γιὰ τὴ Φιλοσοφία τῆς Θρησκείας τοῦ Ludwig Feuerbach βλ. Μέγα Φαράντου, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 518 ἐξ. Olga Tugemann, Ludwig Feuerbachs Religionsphilosophie, Paderborn 1936. Werner Ziegenfuss, Philosophen-Lexikon, τόμ. 1, Berlin 1949, σ. 318-322. W. Schilling, Feuerbach und die Religion, München 1957.

28α. Βλ. Auguste Comte, Cours de philosophie positive, τόμ. 1-6, Paris 1830/42.

29. Ἡ διατύπωση αὐτή, — ποὺ συνοψίζει ὅτι ὁ Φόϋερμαχ ἀναπτύσσει γιὰ τὴν οὐσία τῆς Θρησκείας στὸ κύριο ἔργο του «Das Wesen des Christentums», — ὑπάρχει στὸ ἔργο του «Vorlesungen über das Wesen der Religion», σ. 293.

30. Ἐνθ' ἄνωτ., σ. 236.

31. Αὐτόθι, σ. 308. Johannes Hessen, Religionsphilosophie², München-Basel 1955, σ. 237-238.

32. L. Feuerbach, Das Wesen des Christentums, κεφ. 1, σ. 6· κεφ. 2, σ. 15.

33. Αὐτόθι, κεφ. 3, σ. 41. W. Ziegenfuss, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 320.

34. L. Feuerbach, ἐνθ' ἄνωτ., κεφ. 28, σ. 326 καὶ 325. Γενικῶς ἡ Φιλοσοφία τοῦ Feuerbach ἔχει χαρακτηρισθῆ ὡς «Ἀνθρωπολογισμὸς» («Anthropologismus»): W. Ziegenfuss, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 320.

35. L. Feuerbach, αὐτόθι, κεφ. 19, σ. 222.

Η ΘΕΟΛΟΓΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΤΗΣ ΧΑΛΚΗΣ (ΑΝΑΜΝΗΣΕΙΣ - ΒΙΩΜΑΤΑ - ΟΡΑΜΑΤΙΣΜΟΙ)*

5. Βασίλειος Ν. Αναγνωστόπουλος
(1923—).

Είναι εις ἐκ τῶν Καθηγητῶν τῆς 4ης περιόδου τῆς Γροφῶς Σχολῆς, ὅστις ἐπανῆλθε κατὰ τὸ 1950 ἐκ τῆς Ἑσπερίας μετὰ τὸ πέρας τῶν Μεταπτυχιακῶν του σπουδῶν ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης ὡς ὑπότροφος τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου παρὰ τῆ Ἀγγλικανικῆ Ἐκκλησίᾳ διὰ νὰ στελεχώσῃ τὸν Καθηγητικὸν τῆς Σχολῆς Σύλλογον καὶ τὸ ἐπιστημονικὸν ἐπιτελεῖον τῆς Μεγάλης τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας. Ἡ ἐπάνοδός του καὶ ὁ διορισμός του εἰς τὴν Σχολὴν ὑπὸ τῆς Ἱεραῆς Συνόδου ἐγένοντο εἰς μίαν δύσκολον καμπὴν τῆς ἱστορίας τῆς Σχολῆς καὶ εἰς περίοδον κρίσιμον διὰ τὴν κανονικὴν λειτουργίαν της, λόγῳ ἐσωτερικῶν διοικητικῶν ἀνακατατάξεων καὶ τῶν ἀντιρρήσεων τῶν ἀρμοδίων διὰ τὴν Ἀνωτάτην Παιδείαν ἐκπαιδευτικῶν ἀρχῶν ν' ἀποδεχθοῦν τὴν ἀναδιάρθρωσιν τοῦ Κανονισμοῦ λειτουργίας τῆς Σχολῆς κατὰ τὴν ἐπιθυμίαν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου³²⁹. Λόγῳ

τῆς μεγάλης λειψανδρίας, τὴν ὁποίαν ἀντεμετώπιζε τότε ἡ Σχολὴ κατὰ τὴν μεταβατικὴν ἐκείνην ἀπὸ τὴν 3ην εἰς τὴν 4ην περίοδον τῆς λειτουργίας της (1950-1951), ὁ νεαρὸς τότε Καθηγητῆς Βασ. Αναγνωστόπουλος, μετὰ τὸ νεανικὸν σφρίγγος καὶ τὸν μεγάλον ἐνθουσιασμόν, ποῦ τὸν διέκρινε, καὶ ἐμπνευσμένος καὶ συγκεκινημένος ἀπὸ τὸ παράδειγμα καὶ τὴν αὐτοθυσίαν καὶ τὴν ἀγάπην καὶ ἀφοσίωσιν πρὸς τὴν Σχολὴν τῶν ἄλλοτε σεβαστῶν του Διδασκάλων καὶ ἀκολούθως συναδέλφων του Ἰ. Παναγιωτίδου, Γ. Ἀναστασιάδου καὶ Ἐμμ. Φωτιάδου δὲν ἠρέσθη εἰς τὴν διδασκαλίαν τοῦ μαθήματος τῆς Πατρολογίας, εἰς τὸ ὅποιον οὗτος εἰδικεύθη ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης, ἀλλὰ πρὸς τούτοις ἀνέλαβε νὰ διδάξῃ κατ' ἀνάθεσιν καὶ τὰ μαθήματα τῆς Εἰσαγωγῆς εἰς τὴν Καινὴν καὶ τὴν Παλαιὰν Διαθήκην, τῆς Ὀμιλητικῆς καὶ τῆς Κατηχητικῆς, μαθήματα τὰ ὁποῖα ἐδίδασκε μετὰ τοῦ αὐτοῦ ζήλου καὶ ἐνθουσιασμοῦ μεθ' οὗ ἐδίδασκε τὸ μάθημα τῆς εἰδικότητός του.

Παρὰ τὸν βαρὺν φόρτον τῶν διδακτικῶν του καθηκόντων, φόρτον τὸν ὅποιον ἀνέλαβον, ἀπὸ τῆς ἀναδιοργανώσεως τοῦ θεολογικοῦ προγράμματος διδασκαλίας καὶ τῆς εἰσόδου εἰς τὴν 4ην περίοδον τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς κατὰ τὸ Ἀκαδημαϊκὸν Ἔτος 1951-1952, καὶ οἱ ἀφιχθέντες ἐκ τῶν ἐν Εὐ-

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 229 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

329. Ὁρθοδοξία, 1947, σελ. 156-159, 239-240.

τοῦ Φόουερμαχ. Γι' αὐτὸ τόνιζε, ὅτι «δὲν ὑπάρχει κανένας ἄλλος δρόμος γιὰ τὴν ἀλήθεια καὶ τὴν ἐλευθερίαν παρὰ διὰ μέσου τοῦ Feuerbach. Ὁ Feuerbach εἶναι τὸ Purgatorium τοῦ παρόντος»³⁶.

3. Ὑπὸ τὴν ἐπίδρασιν τοῦ Hess.

Ἀλλὰ ὁ Μάρξ δὲν περιορίσθηκε στὶς ἀπόψεις αὐτὲς γιὰ τὴ Ἐρησκεία. Προχώρησε πρὸς τὸ πέρα ἀπ' αὐτὲς καὶ ἔτσι ἔκαμε ἓνα σημαντικὸ βῆμα πέραν ἀπ' τὸν Hegel καὶ τὸν Feuerbach, ἀναπτύσσοντας τὴν ἀποψη, ἡ ὁποία ἐν σπέρματι ὑπῆρχε στὴ διδασκαλία του δια-

τριβῆ, δηλαδὴ τὴν ἀποψη ὅτι ἡ φιλοσοφία πρέπει νὰ μετατρέπεται καὶ ἐνεργοποιῆται σὲ πράξη. Στὸ στάδιο αὐτὸ ὁ Μάρξ ἠντλησε τὶς ιδέες του ἀπ' τὸν Moses Hess, τὸν ὁποῖο γνῶρισε τὸ 1841 καὶ μετὰ τὸν ὁποῖο εἶχε συνεργασθῆ τὸ 1842 στὴν «Ἐφημερίδα τοῦ Ρήνου» («Rheinische Zeitung»), ποῦ ἐκδιδόταν στὴν Κολωνία³⁷.

(Συνεχίζεται)

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

36. K. Marx, Luther als Schiedsrichter zwischen Strauss und Feuerbach, 1842, στὴ σειρά GA I. 1, 1, σ. 174-175.

37. Walter Bienert, μν. ξ., σ. 39. Jean Elleinstein, ἐνθ' ἄνωτ., σ. 50, 628.

ρώπη και Ἀμερικῇ μεταπτυχιακῶν σπουδῶν λοιποὶ νέοι Καθηγηταὶ τῆς, οὐδόλως ἀπεξενώθη ἐκ τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης, τῆς ὁποίας τοὺς ἀγλαοὺς καρποὺς ἐγεύοντο οἱ παρακολουθοῦντες τὰς παραδόσεις μαθηταὶ του καὶ ἀπὸ καιροῦ εἰς καιρὸν παρουσίαζεν οὗτος εἰς τὰ διεθνή Πατρολογικὰ Συνέδρια τῆς Ὁξφόρδης, τὰ ὁποῖα διοργάνωσεν ὁ Καθηγητὴς του ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης F. L. Cross καὶ εἰς ἄλλας θεολογικὰς συναντήσεις ἐκπροσώπων διαφόρων Ἐκκλησιῶν ἐντὸς καὶ ἐκτὸς τοῦ Π.Σ.Ε. πρὸς προώθησιν τοῦ θέματος τῆς ἐνότητος αὐτῶν. Τὸν φόρτον τοῦτον τῶν Καθηγητῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς οὐδεὶς ἕτερος δύναται νὰ ἀναλογισθῇ καὶ ἐκτιμήσῃ οἱ μὴ μόνον οἱ μαθηταὶ καὶ οἱ ἴδιοι Καθηγηταὶ τῆς Τροφῆς Σχολῆς, οἱ ὁποῖοι ἐβίωσαν πολλάκις ὑπὸ ἀσυνήθεις ἐξωτερικὰς καὶ ἐσωτερικὰς συνθήκας τῆν μαθητικὴν καὶ Καθηγητικὴν τῶν ιδιότητα. Παρὰ ταῦτα μὲ μόνην τὴν πίστιν τῶν εἰς τὴν ἀποστολὴν τῶν κατέστησαν τὴν Σχολὴν ἀπαράμιλλον θεολογικὸν φυτώριον, ἀγλαοὶ καρποὶ τοῦ ὁποίου θεωροῦνται οἱ ἀνά τὸν κόσμον διακονοῦντες τὴν Ἐκκλησίαν κληρικοὶ καὶ λαϊκοὶ ἀπόφοιτοὶ τῆς μὲ τὸ πολυσχιδὲς ποιμαντορικόν, ἱεραποστολικὸν καὶ θεολογικο-ἐπιστημονικὸν ἔργον τῶν. Εἶναι ἀποδεδειγμένον ὅτι οἱ Καθηγηταὶ τῆς Σχολῆς ἐπετέλεσαν τεράστιον ἐκκλησιαστικὸν καὶ ἔθνικὸν ἔργον, ἀναδειχθέντες πραγματικοὶ ἥρωες καὶ

μάρτυρες, μαχόμενοι πάντοτε ἐπὶ τῶν ἐπάλλεων ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησίας καὶ τοῦ Γένους.

Ὡς Καθηγητὴς, ὁ Β. Ἀναγνωστόπουλος, προσεπάθησε καὶ τελικὰ τὸ ἐπέτυχε νὰ εἰσαγάγῃ εἰς τὴν Σχολὴν καὶ τὰς παραδόσεις του τὸ ὑψηλὸν ἐπιστημονικὸν κλίμα καὶ τὴν ἀτυμόσφαιραν ἐκείνην τῆς ἐπιστημονικῆς ἐρεύνης τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, ὡς ἐπίσης καὶ τὸν ἰδιόμορφον καὶ δημοκρατικὸν τρόπον ἐπικοινωνίας Καθηγητῶν καὶ φοιτητῶν, ὅστις ἀποτελεῖ τὸ διακριτικὸν γνώρισμα τῶν Ἀγγλοσαξωνικῶν Πανεπιστημίων καὶ τὸν ὁποῖον οὗτος ἰδιαίτερα ἐξετίμησε καὶ ἔκαμε κτῆμά του κατὰ τὰς Μεταπτυχιακὰς του σπουδὰς ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁξφόρδης, καὶ ἐφήρμοσε μετὰ σχολαστικότητος εἰς τὴν ἀκαδημαϊκὴν σταδιοδρομίαν.

Εἰς τὴν διδασκαλίαν τῶν μαθημάτων του κατέρθανε νὰ συνδυάζῃ τὴν ξηρὰν καὶ ἀκαμπτον πολλάκις λογικὴν τῶν ἀγγλοσαξόνων θεολόγων ἐπιστημόνων καὶ τὴν εὐελιξίαν καὶ ἐλευθερίαν τοῦ ἑλληνικοῦ πνεύματος μὲ τὴν μεταφυσικὴν ἀνατολικὴν θεολογίαν καὶ τὴν ἀγωνιώδη ἐλευθερίαν τοῦ ἀνθρώπου τοῦ εἰκοστοῦ αἰῶνος μὲ τὴν συντηρητικὴν πάντοτε Ὁρθόδοξον Παράδοσιν. Τὴν τελευταίαν ταύτην ὡς καὶ τὴν ἀκριβῆ πίστιν τῆς Ὁρθοδόξου ἀλλὰ καὶ τῆς μιᾶς ἀδαι-

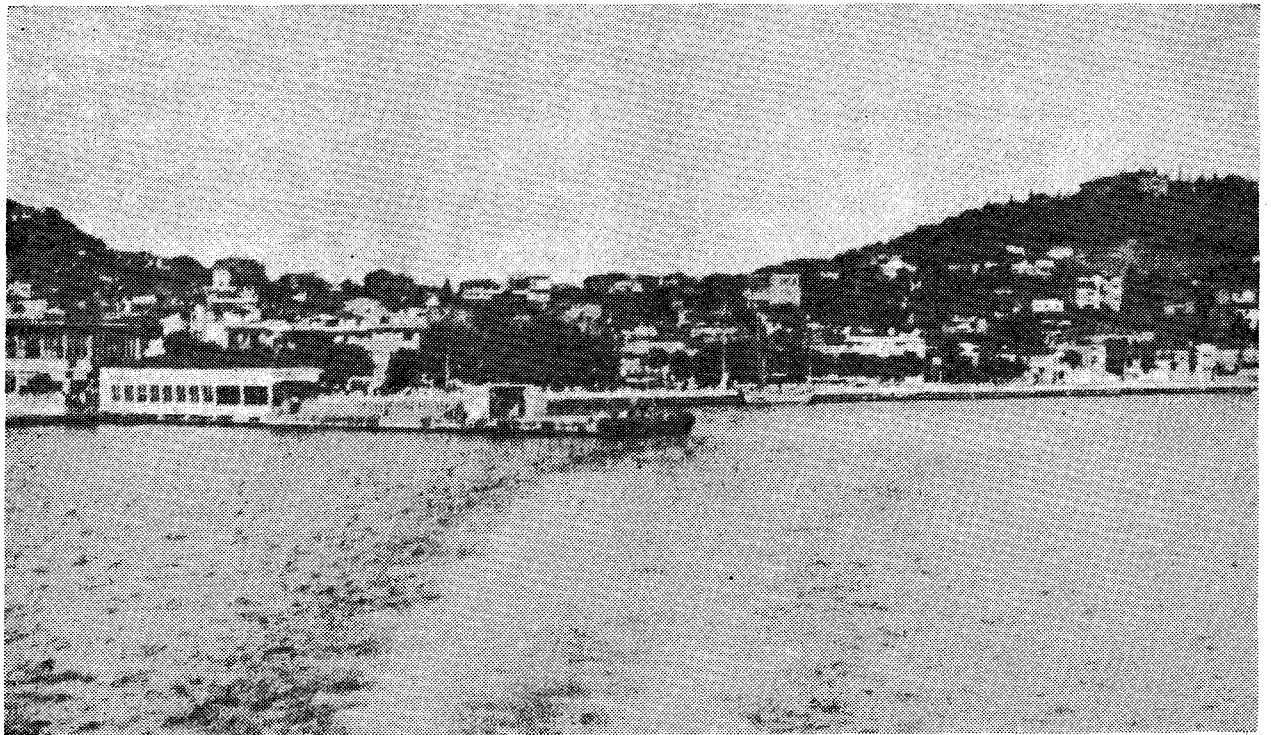
Ἡ τελετὴ τῆς ἀποκαθλώσεως ἐν τῷ Ναιδίῳ τῆς Σχολῆς. Διακρίνονται δεξιὰ καὶ ἀριστερὰ οἱ ἐκ τῶν μαθητῶν τῆς Σχολῆς ἀποτελούμενοι χοροὶ, ἐπὶ δὲ τοῦ Δεσποτικοῦ ὁ ἡγούμενος τῆς Ἱερᾶς Μονῆς καὶ Σχολάρχης τῆς Σχολῆς Σεβ. Μητροπολίτης Σταυρουπόλεως κ. Μάξιμος.

ρέτου Ἐκκλησίας καθώριζε κατ' ἐκείνον ἢ ἀκραιφνῆς, γνησία καὶ ἀκεραία Πατερικὴ διδασκαλία καὶ παράδοσις.

Τὰ μαθήματά του καὶ δὴ τὴν Πατρολογία ἐδίδασκε μὲ ἓνα ἰδιαίτερον παλμὸν καὶ ἐνθουσιασμὸν, ἀκολουθῶν τὴν διαλεκτικὴν μέθοδον. Κύριον χαρακτηριστικὸν γνώρισμα τῆς διδασκαλίας του ἦτο ἡ προσπάθεια, τὴν ὁποίαν οὗτος κατέβαλεν, ὥστε αὐτὴ νὰ μὴ εἶναι ἓνα ζέρασμα γνώσεων, αἱ ὁποῖαι ἄλλωστε ἐδείκνυον τὴν εὐρυμάθειάν του εἰς ἡμᾶς τοὺς μαθητάς του, ἀλλὰ ἀπάνθισμα ὀρθοδόξου πνευματικότητος, ἐκκλησιαστικῆς συνειδήσεως, βαθείας πίστεως καὶ ποιμαντικῆς ἀποστολῆς. Αἱ ἀρχαὶ αὗται ἦσαν χαρακτηριστικὰ τόσον τοῦ πολυσεβάστου Γέροντος καὶ πνευματικοῦ του πατρὸς ἀοιδίμου Μητροπολίτου Χαλκηδόνος, τοῦ μετέπειτα Οἰκουμενικοῦ Πατριάρχου Μαξίμου τοῦ Ε', ὅσον καὶ τοῦ ἀοιδίμου Σχολάρχου τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Μητροπολίτου Ἰκονίου Ἰακώβου, τοῦ ὁποίου ὁ Καθηγητῆς Β. Ἀναγνωστόπουλος ὑπῆρξε στενὸς συνεργάτης καὶ συμπαραστάτης εἰς τὰ Σχολαρχικά του καθήκοντα καὶ τὸ πολυμερὲς ἐν τῇ Σχολῇ ἔργον του.

Ἡ διδασκαλία τοῦ μαθήματος τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Γραμματολογίας δὲν ἦτο ξηρὰ ἀφήγησις τοῦ βίου καὶ ξηρὰ ἀπαρίθμησις τῶν ἔργων τῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ μία μικρὰ συνοπτικὴ ἔκθεσις τῆς Πατερικῆς θεολογίας. Αὐτὴ ἐδημιούργει ἐρεθίσματα καὶ πτήσεις πρὸς τὸ ἐπιτα-

κτικὸν αἶτημα τῆς ἐν Χριστῷ ἀποκεκαλυμμένης ἀληθείας, τῆς παντοῦ καὶ πάντοτε ἐσταυρωμένης ἀγάπης τοῦ Θεοῦ πρὸς τὸν ἄνθρωπον, τοῦ ἀλτρουϊσμοῦ καὶ τῆς αὐτοθυσίας, ὅλως δὲ ἰδιαίτερος ἐρεθίσματα πρὸς μίμησιν τῆς ἀγιότητος, τῆς πνευματικότητος, τῆς πίστεως καὶ τῶν μακρῶν καὶ ἐπιπόνων ἀγώνων τῶν Πατέρων καὶ Διδασκάλων τῆς Ἐκκλησίας χάριν τῆς ἐπικρατήσεως τῆς ἀληθείας καὶ τοῦ τελικοῦ θριάμβου τῆς Ὀρθοδοξίας. Καὶ τὸν θριάμβον αὐτὸν ἀνεύρισκε καὶ ἐξῆρε παντοῦ καὶ πάντοτε ἐν τῇ διὰ μέσου τῶν αἰώνων συγγραφικῇ ἐνίοτε δὲ καὶ τῇ διοικητικῇ καὶ ποιμαντορικῇ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας δράσει, κατέκλειε δὲ τὴν Πατερικὴν περίοδον μὲ τὰς παραδόσεις του περὶ Ἰωάννου Δαμασκηνοῦ, τὸ ἔργον καὶ τὴν διδασκαλίαν τοῦ ὁποίου ἐξετίμα ἰδιαίτερος, διότι παρ' ὅλην τὴν ἔλλειψιν πρωτοτυπίας ἐν τῇ διδασκαλίᾳ του ὁ Πατὴρ οὗτος τῆς Ἐκκλησίας ἐπρωτοτύπησεν εἰς τὴν κατάλληλον διὰ τὴν Ἐκκλησίαν στιγμήν μὲ τὴν σύνταξιν τῆς διδασκαλίας τῆς Ἐκκλησίας ἐν ταῖς γενικαῖς βασικαῖς αὐτῆς γραμματαῖς μὲ τὸ ἔργον του «Ἐκδοσις ἀκριβῆς τῆς Ὀρθοδόξου Πίστεως». Καὶ ἡ προσφορά του ὑπῆρξε, κατὰ τὸν κ. Καθηγητὴν, ἀνεκτίμητος. Ὁ Β. Ἀναγνωστόπουλος ἔχων ἀκέραιον χαρακτῆρα, ὑπῆρξε παντοῦ καὶ πάντοτε ἀδέκαστος κριτῆς κινούμενος ὅπωςδὴποτε πάντοτε ἀπὸ δίκαια, ἐνίοτε δὲ καὶ ὑπερβολικά, κριτήρια ἀγάπης πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν, καὶ δὴ τὴν Μητέρα Ἐκκλησίαν, ἥτοι τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον, τὴν Τροφὸν Σχολὴν, πρὸς τὰ ὁποῖα ἡ ἀγάπη καὶ ἀφοσίωσις του ὑπῆρξεν ἀπεριόριστος,

Ἡ προκυμαία τῆς Νήσου Χάλκης καὶ εἰς τὸ βάθος δεξιὰ ὁ Λόφος τῆς Ἐλπίδος μετὰ τῆς κατὰ Χάλκην Ἱερᾶς Θεολογικῆς Σχολῆς.

Η ΒΑΣΙΛΕΙΑ ΤΟΥ ΘΕΟΥ*

III. ΘΕΟΠΟΙΗΣΙΣ ΒΑΣΙΛΕΩΝ

Ἡ ἀνθρωπίνη ὑπεροφία δὲν ἔχει ὄρια. Ἡ ἔπαρσις ἡμπορεῖ νὰ ζαλίση, νὰ μεθύση, νὰ ὀδηγήσῃ εἰς ἐξαλλες σκέψεις, εἰς αὐτολατρείαν καὶ θεοποίησην. Πολλοὶ Ρωμαῖοι αὐτοκράτορες ὑπερτιμῶντες τὴν δύναμιν τῆς ἐξουσίας των, κατεχρῶντο τῶν τιμῶν ὑπὸ τῶν ὑπηκόων τους καὶ θεώρουν ἑαυτοὺς θεούς. Ἐπὶ πλέον δέ, εἶχον τὴν ἀπαιτήσιν ὅπως οἱ ὑπῆκοοὶ τους τοὺς λατρύουν καὶ τοὺς ἀναγνωρίζουν ὡς θεούς. Ἄλλως αὐστηρόταται ποινὰ καὶ κυρώσεις ἐπέδάλλοντο. Φαίνεται ὅτι ἡ θεοποίησης τῶν αὐτοκρατόρων μᾶλλον εἰσήχθη εἰς τὴν Ρώμην

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 233 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 7-8 τεύχους.

καὶ πρὸς τὴν ἀπρόσκοπτον καὶ χρήσιμον ἐκκλησιαστικὴν καὶ θεολογικὴν σταδιοδρομίαν τῶν προσφιλῶν μαθητῶν του.

Διακριτικὸν γνώρισμα τοῦ Καθηγητοῦ Β. Ἀναγνωστοπούλου εἶναι ὡσαύτως ἡ πολυκλαδος εὐαισθησία του, ἡ πλήρης ἀποχρώσεων ἐπιστημονικὴ του καλλιέργεια, ἡ ἀκαταμάχητος ὀρμὴ πρὸς διδασκαλίαν, ἡ ζεστασιά τῆς καρδιάς του, ἡ ἀδέσμευτος σκέψις του, ἡ παρρησία καὶ ἡ μαχητικότης μετ' ὧν ὑπεστήριξε τὰς ἀπόψεις του, τὰ μακροχρόνια καὶ ἀπαραγραπτα συμφέροντα τοῦ Πατριαρχείου καὶ τῆς Σχολῆς, ἡ εὐκρίνεια καὶ ἡ τιμιότης εἰς τὰς σχέσεις του τόσον με τοὺς Ἀρχιερεῖς τοῦ Θρόνου ὅσον καὶ με τοὺς συναδέλφους Καθηγητὰς καὶ τοὺς πολυπληθεῖς μαθητὰς του, διὸ καὶ δικαίως ἀπέσπασε τὴν ἀγάπην καὶ ἐκτίμησίν των. Ἄλλ' οὗτος ὄχι μόνον ὡς οἰκογενειάρχης, ἐπιστήμων καὶ διδάσκαλος εἶναι ἄνθρωπος κατηξιωμένος ἀλλὰ καὶ ὡς ἐνωτικὸς καὶ οἰκουμενιστής. Ἐνθερμος ὑποστηρικτὴς τῶν ἀπὸ τῶν ἀρχῶν τοῦ παρόντος αἰῶνος πρωτοβουλιῶν καὶ ἀκαταβλήτων προσπαθειῶν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου διὰ τὴν ἐνότητα τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας καὶ τὴν στενὴν συνεργασίαν τῶν κατὰ τόπους Ὁρθοδόξων Ἐκκλησιῶν μεταξὺ των, ὡς καὶ διὰ τὴν προσέγγισιν καὶ συνεργασίαν καὶ ἐνότητα μετὰ τῶν ἄλλων ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν προσεπάθει νὰ μεταλαμπαδεύσῃ τὸ ἐνωτικὸν καὶ οἰκουμενικὸν τοῦτο πνεῦμα καὶ εἰς τοὺς μαθητὰς του. Ἡ ἐνότης τῆς Ἐκκλησίας κατ' αὐτὸν δὲν ἦτο μόνον ἐντολὴ τοῦ Κυρίου (εἶνα πάντες ἐν ὧσιν), ἀλλὰ καὶ αἴτημα τῆς Πατερικῆς Παραδόσεως. Συνεπῶς ἡ συμμετοχὴ εἰς τὴν Οἰκουμενικὴν Κίνησιν, οἱ Διάλογοι μετὰ τῶν ἑτεροδόξων Ἐκκλησιῶν τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας εἶναι ἱερὰ ἀποστολὴ δι' αὐτὴν καὶ καθήκον ἐπιβεβλημένον. Τὸ Οἰκουμενικὸν Πατριαρχεῖον καὶ ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ ἐκτιμῶντα τὰς ἀρχὰς αὐτὰς διὰ τὴν Διορθόδοξον καὶ Διαχριστιανικὴν ἐνότητα τοῦ Καθηγητοῦ Β. Ἀναγνωστοπούλου, ὥριζαν αὐτὸν ὡς ἐκπρόσωπόν των ἢ ὡς μέλος τῶν ἀντιπρο-

ἀπὸ τὴν Περσίαν. Ἡ ἀκτινοβολία ἄλλωστε τῆς αὐλῆς, τῶν μεγαλειῶν, τῆς χλιδῆς τῶν Περσῶν ἦτο μεγίστη. Καὶ οἱ διάδοχοι τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ἡ δυναστεία τῶν Πτολεμαίων δὲν ἔμειναν ἀνεπηρέαστοι. Ἀρκετοὶ ἀπὸ αὐτοὺς ἐζήτησαν τιμὰς θεῶν, με ὅλας τὰς συνεπείας. Ἡ λατρεία αὐτῆ ὥριζε καὶ τὴν προσφορὰν καὶ καύσιν θυμιάματος. Καίων ὁ πολίτης θυμιάμα ἐνώπιον ἀγάλματος, ἦτο τεκμήριον ἀναγνωρίσεως μιᾶς θεότητος καὶ ὑποταγῆς εἰς αὐτήν. Πολλοὶ ψυχικῶς δειλοὶ καὶ ἀδύνατοι χριστιανοὶ στὴν ἐποχὴν τοῦ ἰ. Κυπριανοῦ καὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ διωγμοῦ, ἀνίκανοι νὰ ἐκτιμῆσουν τὴν σοβαρότητα τῆς πράξεώς των, εἶχαν θυμιάσει εἰδῶλα. Ἄλλὰ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν ἔθεωρετο ἡ πράξις των αὐτῆ ὡς ἀποστασία καὶ ὡς ἄρνησις τῆς πίστεως. Κατὰ συνέπειαν, ἀπεκόπτοντο προσωρινῶς ἀπὸ τὸ σῶμα τῆς Ἐκκλησίας

σωπειῶν εἰς τὰς Πανορθόδοξους καὶ Παγγρησιανικὰς Διασκέψεις καὶ Συνελεύσεις καὶ εἰς τοὺς διμερεῖς Διαλόγους καὶ τὰ Συνέδρια. Τὸ ἔργον τοῦτο ἔχον ὡς ἱερὰν ἀποστολὴν συνεχίζει καὶ σήμερον μακρὰν τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, ἀποσυρθεὶς ἐκ τῆς ἐνεργοῦ ἐν αὐτῷ ὑπηρεσίας, λόγῳ τῆς ἀναστολῆς τῆς λειτουργίας τῆς Σχολῆς, ὁ Β. Ἀναγνωστόπουλος, ὡς Ὁμότιμος Καθηγητὴς τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς, μετέχων εἰς συνέδρια κατόπιν προσωπικῶν προσκλήσεων, καὶ ἀπὸ τῆς θέσεως τοῦ προέδρου τῆς Ἐστίας Θεολόγων Χάλκης. Ἐπιθυμία του εἶναι ἡ συσπείρωσις ὅλων τῶν ἀποφοίτων ὁμογαλάκτων ἀδελφῶν τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς τῆς Χάλκης διὰ νὰ ἐργασθοῦν ἀπὸ κοινοῦ καὶ σθεναρὰ καὶ ἀποτελεσματικὰ διὰ τὴν διατήρησιν τῶν ἀρχῶν τῆς, τῆς παραδόσεώς της καὶ τῆς θεολογίας της, καὶ τὴν μεταλαμπαδευσίν αὐτῶν, μέχρις ὅτου, με τὴν βοήθειαν τοῦ Θεοῦ, εὐδοιωθῶν ὁ κοινὸς πῶθος καὶ αἱ προσπάθειαι ὅλων τῶν ἀποφοίτων, οἱ ὅποιοι πιστεύουν εὐκρινὰ καὶ ἀκράδαντα εἰς τὴν ὑψηλὴν ἀποστολὴν τὴν ὅποιαν ἔχει ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ Χάλκης διὰ τὴν Ἐκκλησίαν καὶ τὸ Γένος, διὰ τὴν ἐπαναλειτουργίαν της.

Αἱ προσπάθειαι αὗται καὶ αἱ δραστηριότητες τοῦ Καθηγητοῦ Β. Ἀναγνωστοπούλου ἀποτελοῦν μίαν συνέχειαν τοῦ Καθηγητικοῦ ἐν τῇ Σχολῇ καὶ τοῦ ἐπιτελικοῦ ἐν τῷ Οἰκουμενικῷ Πατριαρχεῖῳ ἱεροῦ ἔργου του. Εἶναι δὲ καθήκον καὶ ὑποχρέωσις ὅλων τῶν ἀποφοίτων τῆς Σχολῆς καὶ εἰδικὰ ἡμῶν τῶν μαθητῶν του νὰ τοῦ συμπαρασταθῶμεν εἰς αὐτὸ καὶ νὰ συνεργασθῶμεν διὰ τὴν πραγμάτωσιν τῆς ἱερᾶς ταύτης ἰδέας.

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Μητροπολίτης Περιστερίου

ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ (ΓΕΡΑΣΙΜΟΣ) ΖΑΦΕΙΡΗΣ

Καθηγητὴς Πανεπιστημίου

και δὲν τοὺς ἐπετρέπετο νὰ κοινωνήσουν. Ἐντὸς τοιοῦτου κλίματος ἔξω οἱ χριστιανοί, καὶ ἡ πίστις των ἐδοκιμάζετο συχνότατα.

Ἐναντὶ κινήτων τῶν ὑπερδασίων, ἐπεδάλλετο νὰ διακηρυχθῆ εἰς ὅλα τὰ ὕψη καὶ πλάτη, ὅτι ὁ μόνος ἀληθινὸς Θεὸς, ὁ μόνος πράγματι Βασιλεὺς εἶναι καὶ θὰ παραμένῃ ὁ Θεὸς τοῦ Χριστιανισμοῦ. Ὅσοι ἐπίγειοι ἄρχοντες ἀπολυτοποιοῦν τὴν δυνάμιν τους, ἀπλοῦστατα σφετερίζονται: ξένα δικαιώματα. Ὑπερβαίνουν τὰ ἐσκαμμένα. Ἐπεδάλλετο, ἐπομένως, νὰ δηλωθῆ στὰ λειτουργικά κείμενα ὅτι: ἔναντι καὶ ὑπεράνω τῶν βασιλέων τῆς γῆς ὑπάρχει: «ὁ Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων». Ὅχι: μὲ τὴν ἔννοιαν δημιουργίας ἐνὸς παραδεισιακοῦ κόσμου μὲ θεοκρατικὸν σύστημα καὶ λύσεις πολιτικές, οὔτε μὲ τὴν προσφορὰν ὑποκαταστάτων δυνάμεων. Ὅλα αὐτὰ τὰ κατήγγησεν ὁ Χριστὸς διὰ τοῦ ἰδικοῦ του θανάτου. Στὴν βίαν καὶ τὰ ὄπλα τοῦ σκότους, ὁ Χριστὸς ἀντιτάσσει τὴν παγοπλίαν τοῦ Θεοῦ (Ἐφ. 6,11). Ὁ Χριστὸς —φάλλει ἢ Πασχαλινή Ὑμνογραφία— ἐξουδετερώνει τοὺς δυνάστεας καὶ ἰσχυροὺς μὲ τὴν ἀγαθότητά του: «Σὺ δυναστῶν διέκοψας κράτος, Ἀγαθέ».

Ἡ ἐπανάληψις τῆς ἀποκλειστικῆς κυριότητος τοῦ Θεοῦ εἰς τὸν κόσμον εἰσαχθεῖσα εἰς τὴν Ὑμνογραφίαν ἀποτελεῖ συνεχῆ ὑπόμνησιν: νὰ μὴ λησμονήσῃ ὁ ἄνθρωπος τὴν θέσιν του καὶ νὰ μὴ θελήσῃ νὰ σφετερισθῆ τίτλους καὶ δικαιώματα ἀνήγοντα στὸν Θεόν. Ἐστὶ: ἐξηγεῖται ὁ τονισμὸς τῆς ἀληθείας αὐτῆς εἰς τὴν Δοξολογίαν. «Σὺ εἶ μόνος Ἅγιος, σὺ εἶ μόνος Κύριος, Ἰησοῦς Χριστὸς, εἰς δόξαν Θεοῦ Πατρὸς, Ἀμήν».

Ὁ κίνδυνος παρεξηγήσεως πάντοτε ὑπάρχει. Πολλοὶ χριστιανοὶ ἐνόμισαν ὅτι: ἐδῶ ἐπὶ τῆς γῆς εὐρίσκεται ἡ κόλασις καὶ ὁ παράδεισος. Ὅτι: ἐδῶ δῆθεν ὅλα πληροῦνται. Κατὰ συνέπειαν ἑθεοποίησαν πρόσωπα καὶ πράγματα, εἴτε διότι αὐτὰ εἶχον μεγίστην ἐκκλητικὴν δυνάμιν, ἢ ἀκόμη διότι ἐμεγαλοῦργησαν καὶ ἔγραψαν ἱστορίαν. Ἡ χρῆσις τῆς φράσεως περὶ τοῦ Χριστοῦ «Ἀναξ ἀνάκτων» διὰ τὴν Πεντηκοστήν καὶ «Βασιλεὺς τῶν βασιλευόντων καὶ Κύριος τῶν κυριευόντων...» διὰ τὸ χειροδικὸν τοῦ Μ. Σαββάτου, ἀναμφισβητήτως ἀποτελεῖ ἀπάντησιν πρὸς τὶς προκλητικὰς διεκδικήσεις ὠρισμένων ἰσχυρῶν τῆς γῆς. Συγχρόνως ἀποτελεῖ καὶ μάθημα ὅτι: ὑπεράνω ὅλων ὑπάρχει, κυβερνᾷ καὶ ρυθμίζει: τὰ πεπωμένα ἀτόμων καὶ λαῶν, ὁ Θεός. Τὴν ἰδίαν σκέψιν ἀναπτύσσει καὶ ὁ Μ. Βασίλειος:

«Ἐφαντάσθησαν μὲν τινες καὶ τῶν ἔξω περὶ τοῦ ἀνθρωπείου τέλους, καὶ διαφόρως ἠνέχθησαν εἰς τὴν περὶ τοῦ τέλους ἔνοιαν. Οἱ μὲν γὰρ ἀπεφάνησαν τέλος εἶναι: τὴν ἐπιστήμην, οἱ δὲ τὴν πρακτικὴν ἐνέργειαν. Ἄλλοι: τὸ διαφόρως χρῆσθαι τῷ βίῳ καὶ τῷ σώματι. Οἱ δὲ δοσσηματώδεις ἠδονὴν ἀπεφάνησαν εἶναι τὸ τέλος. Ἡμῖν δὲ τέλος, οὐ ἔνεκεν πάντα πράττομεν, καὶ πρὸς ὃ ἐπειγόμεθα ἢ μακαρία διαγωγή ἐν τῷ μέλλοντι αἰῶνι. Αὕτη δὲ συμπληροῦσα τὰ ἐν τῷ βασιλευέσθαι ὑπὸ τοῦ Θεοῦ. Τούτου γὰρ οὐδὲ μέχρις ἐπινοίας θέλιόν τι: ἐξευρεθείη τῇ λογικῇ φύσει» (Ὁμιλ. εἰς Ψαλ. 48,1. PG 29,432A).

Ἡ θεοποίησις τῶν ἀρχόντων σημαίνει: τὴν ἀπαρχὴν τῆς θρησκευτικῆς καταπτώσεως εἰς τὴν ἐλληνοιστικὴν περίοδον. Κίνημα φυσικὸν λόγῳ ἐξάρσεως τῆς ἡρωοποίησεως μεγάλων ἀνδρῶν καὶ ὄχι: ἐκ πολιτικῆς σκοπιμότητος, ὅπως μερικοὶ ὑπέθεσαν. Βεβαίως ἐπηρέασε εἰς τοῦτο καὶ τὸ ἐξ Ἀνατολῆς πολιτικο - θρησκευτικὸν ἀσιατικὸν ρεύμα. Πλὴν ἡ τάσις αὐτὴ ἦτο πολὺ θαθεῖα ριζωμένη εἰς τὴν ἐλληνικὴν σκέψιν, ἣτις ἠρέσκετο νὰ ὀνομάζῃ θεῖον πᾶν τὸ ἐξαιρετικὸν καὶ ἔκτακτον ἐν τῷ ἀνθρώπῳ. Ἡ ἰδιότης «θεῖος ἄνθρωπος» ἀπεδίετο εἰς πρόσωπα ἐκτάκτου ἰκανότητος. Ὅχι: μόνον εἰς θαυματοποιούς καὶ μάντις, ἀλλὰ καὶ εἰς μεγάλους ἄνδρας προσφέροντας ὑψίστας ὑπηρεσίας εἰς τὴν Πατριδα. Ἡ ἀρετὴ, ἡ κυριαρχία ἐπὶ τῶν παθῶν καὶ τὸ «εὐποητικόν» θεωροῦνται στοιχεῖα τῆς θεότητος. Ὁ κατέχων αὐτὰ ἀποθεοῦται. Τοῦτ' αὐτὸ λατρεύονται: ὡς ἥρωες, οἱ ἰδρυταὶ πόλεων, οἱ ἀρχηγῆται: ἀπὸ τοῦ VII αἰῶνος π.Χ. Τὰ διονυσιακὰ μυστήρια μὲ τὴν διανομὴν ἱερατικῶν ἀξιομάτων εἰς τοὺς «σπουδαίους» συνετέλεσαν ὥστε νὰ ἐλαττωθῆ ἡ ἀπόστασις ἢ χωρίζουσα τοὺς θεοὺς ἀπὸ τοὺς ἀνθρώπους.

Περὶ τὸ 414 ὁ Ἀριστοφάνης παίζει: τὴν περίφημον κωμῶδιαν τοῦ Ὀρνιθεῶ. Ἐκεῖ ἀποθεώνει: τὸν ἥρωά του Πιστήταιρον διότι: οὗτος ἀπέδωσε εἰς τὰ σκλαδωμένα πτερωτὰ τὴν ἐλευθερίαν των. Οὕτως ὁ κωμικὸς ποιητὴς προλέγει: τὴν πράξιν ἀπονομῆς θεῖων τιμῶν, πράγματι ὅπως συνέβη μετὰ 9 ἔτη εἰς Ἰωνίαν εἰς τὸν Λύσανδρον μετὰ τὴν νίκην του εἰς τοὺς Αἰγῶς - Ποταμούς. Οἱ Λακεδαιμόνιοι, μεταξὺ τῶν ἄλλων ἡρώων ὑπὲρ ὧν ἔθηκαν στήλην ἀναμνηστικὴν εἰς Δελφούς, προσέθεσαν καὶ τὸν Λύσανδρον, μετέχοντα τῶν αὐτῶν τιμῶν, ὡς καὶ ἄλλας θεότητας. Πόλεις οἰκοδομοῦν θυσιαστήρια καὶ φάλλουν παῖνας καὶ ὀργάνωνουν ἑορτὰς πρὸς τιμὴν του. Εἰς τὴν Σάμῳ, τὰ Ἡραῖα μετονομάζονται εἰς Λυσάνδρεια (Πλουτάρχου Λυσ. 18 Ἡσυχίου ἴδε λ. Λυσάνδρεια).

Ἡ ἐξύψωσις τῆς ἀτομικῆς δυνάμεως, ὑπὲρ τὸ κύρος τῆς πολιτείας κατὰ τὴν ἐλληνοιστικὴν περίοδον συντελεῖ εἰς τὴν διάδοσιν τοῦ θρησκευτικοῦ τούτου φαινομένου. Αἱ πόλεις ἀναμεινούν τὴν σωτηρίαν των ἀπὸ τοὺς μεγάλους ἄνδρας. Τοὺς ἀποκαλοῦν θεοὺς. Προσεύχονται: ἐν ὀνόματι αὐτῶν. Αὐτὴ εἶναι ἡ «ὑβρις», τὴν ὁποίαν τόσον ἀπεχθάνοντο τὸ πάλαι: οἱ θεοί. Διότι: πράγματι: ἐθεωρεῖτο θρασύτης, παρέκκλισις ἀπὸ τῶν ἀνθρωπίνων ὁρίων καὶ εἰσπήδησις ἀπαράδεκτος εἰς θείας ἀρμοδιότητας, ὁ σφετερισμὸς δικαιωμάτων ἀποκλειστικῶν τοῦ θεοῦ. Τὴν τάσιν αὐτὴν ἐνίσχυσαν αἱ περὶ ὑπερανθρώπου θεωρίαι μερικῶν νεο - Πλατωνικῶν καὶ ἰδικιτέρως τῶν σοφιστῶν, αἵτινες ἦσαν τόσον προσφιλεῖς στὸν κόσμον τῶν διαγνομένων καὶ τῶν πολιτικῶν ἀρχηγῶν ὥστε νὰ κατακτοῦν ἔδαφος διαρκῶς καὶ περισσότερον.

Ἦδη τῷ 336 π.Χ. βλέπομεν ἀπόπειραν θεοποίησεως Φιλίππου τοῦ Μακεδόνα. Τὸ ἀγαλμὰ του κατὰ τὴν 13ην Ὀλυμπιάδα περιφέρεται: παραπλεύρως τῶν 12 θεῶν (Διοδ. XVI, 92). Ὁ υἱὸς του Μ. Ἀλέξανδρος ἐνθαρρύνει καὶ πραγματοποιεῖ ἐντονώτερον τὴν ἰδέαν περὶ ὑπερανθρώπου καὶ ἡμιθέου ἀρχοντος μὲ τὰ μεγαλεπήβολα σχέδιά του, πού ὄχι: μόνον τότε, ἀλλὰ καὶ σήμερον ἐλκύουν τὸν θαυμασμὸν ὅλου τοῦ κόσμου. Ἐπαναλαμβάνει

τὸ κατακτητικὸν τοῦ πρόγραμμα ἀφ᾿ ἑμῶν ἡμετέρας ὑπὸ τοῦ Ἡρακλέους καὶ τοῦ Διονύσου. Ὑπὸ τοῦ μάντη - ἱερέως ἐξ Αἰγύπτου Ἀμμωνος ἀναγνωρίζεται ὅτι εἶναι ἐκ γένους θεοῦ, καὶ υἱὸς Διὸς τοῦ Λιδίου. Παντοῦ χάριν κολακείας τὸν ἀποκαλοῦν θεῖον. Σφετερίζεται ἢ κατακτᾶ τιμὰς ἀπονεμηθείσας κατὰ τὴν ἐπικρατοῦσαν ἀντίληψιν εἰς μόνους τοὺς θεούς. Πρῶτον εἰς τὴν Αἴγυπτον. Ἐδῶ θεοποιῶντο οἱ Φαραῶ. Οἱ βασιλεῖς θεωροῦνται θείας καταγωγῆς, τέκνα θεῶν, ἐνσάρκωσις τοῦ Ἀμμὸν Ρά. Εἰς τὴν λυδικήν βασιν τοῦ Ἀμμῶν, ὁ μάντης ἀπονέμει εἰς τὸν Μ. Ἀλέξανδρον τίτλους θεοῦ, ἐπινοῶν τὸν θρόνον ὅτι ἡ μήτηρ τοῦ Ὀλυμπίας τὸν συνέλαθεν ἐκ θεοῦ - ἑφρευς. Εἰς Περσίαν προσκυνεῖται καὶ ἀναγνωρίζεται ὡς θεὸς μετὰ τὴν ἀντίδρασιν ὁμοῦ τῶν Μακεδόνων καὶ Ἑλλήνων στρατηγῶν. Ἀπὸ τῆς δόξης τῆς Περσίας τῷ 324 ὁ στρατηλάτης στέλλει εἰς τὰς ἑλληνικὰς πολιτείας διάταγμα, καλῶν ὅπως τοῦ συμπροσφέρουν τὰς θείας τιμὰς, ὅπερ καὶ ἐγένετο. Φαίνεται ὅτι ἡ ἰδέα ἤρθε εὐνοϊκῆν ἀπήχησιν, διότι τὸ αὐτὸ ἔτος, ἀντιπροσωπεῖται τῶν ἑλληνικῶν πόλεων εἰς Βαβυλῶνα τὸν προσκυνῶν καὶ διακηρύσσον τὴν θεοποίησίν του μετ' ἀποναμῆς θυσιῶν. Μετὰ τὸν θάνατόν του, ὁ Μ. Ἀλέξανδρος τιμᾶται εἰς τὴν Ἀλεξάνδρειαν συμφώνως πρὸς τὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις καὶ ὑπὸ τοῦ πιστοῦ εἰς αὐτὸν στρατηγοῦ Εὐμένου, εἰς τὸ βασίλειον τοῦ Λυσιμάχου.

Εἰς τὰς Ἀθήνας συναντῶμεν ἑκρηξίαν ἐνθουσιασμοῦ καὶ θεοποίησιν τοῦ ἐλευθερωτοῦ τῆς πόλεως Δημητρίου τοῦ Πολιορκητοῦ (307 π.Χ.) καὶ τοῦ πατρὸς του, Ἀντιγόνο. Ἐπὶ τῇ ἀφίξει των ἐορτάζον τὰ θεοξένηα, ὡς ἤρμοζε εἰς θεούς. Ὁ πρῶτος ἄρχων ἐντέλλεται ὅπως προστῆ εἰς τὴν τελετὴν τῆς λατρείας των. Αἱ εἰκόνας των τοποθετοῦνται μετὰ θρησκευτικῆν εὐλάβειαν παραπλευρῶς ἄλλων θεῶν, ὑπὸ τὸν πέπλον τῶν Παναθηναίων. Θυσιαστήριον καθιδρύεται ἐπ' ὀνόματι αὐτῶν (Πλουτ. Δημητρ. 11-12). Ὁ ἐπωδικὸς ὕμνος ψαλλόμενος ἐπὶ τῷ γεγονότῃ αὐτῷ διδοί μίαν ἰδέαν πῶς οἱ Ἀθηναῖοι, εἰς τὰς ἀρχὰς τοῦ γ' αἰῶνος, θεοποιῶντο τοὺς εὐεργέτας των... (Ἀθηναῖος, VI, 253).

* * *

Ἐκ τῆς ἀνω τάσεως ἀποθεώσεως βλέπομεν πόσον ἀπομακρύνεται ὁ ἀρχαῖος κόσμος τῆς ἀληθοῦς θεογνωσίας καὶ πῶς μεγαλοποιεῖ ἀνθρώπινα ἀνδραγαθήματα.

Οἱ κατὰ τὴν αὐτὴν περίοδον ἀκμάσαντες Λυσίμαχος, Σέλευκος Ιος, Πτολεμαῖος Ιος καὶ Κάσσανδρος, ἔλαβον ἀπὸ διαφόρων ἑλληνικῶν πόλεως θείας τιμὰς. Εἰς τὴν κατακτηθείσαν Αἴγυπτον ἢ Μακεδονικὴ δυναστεία τῶν Πτολεμαίων ἐπέτυχε τὴν λατρείαν τῶν ἐπιγόνων καὶ διαδόχων ὡς «θεῶν ἀδελφῶν» καὶ «θεῶν σωτήρων» καὶ ὅλοι αὐτοὶ οἱ ἑλληνικῆς καταγωγῆς κατετάχθησαν μετὰ τῶν αἰγυπτιακῶν θεοτήτων.

Ἀνάλογος ὑπῆρξεν ἡ ἀποθέωσις ἀρχόντων καὶ εἰς τὴν Συρίαν. Ἐνταῦθα, Ἀντίοχος ὁ Ιος θεοποιεῖ τὸν πα-

τέρα του Σέλευκον καὶ τὸν ἀνακηρύσσει εἰς Δία τὸν Νικάνορα, εἰς τὸν ἴδιον ἀπονεύμας τὸν τίτλον Ἀπόλλων ὁ Σωτήρ. Ἐνταῦθεν προέρχεται μία δυναστεία ἱερά, ἑλληνικῆς νοστροπίας. Οἱ βασιλεῖς τῆς Περγᾶμου λατρεύονται ὡς θεοί, εἴτε ζῶντες εἴτε μετὰ θάνατον. Ἐπίστευσις ὁ μονάρχης θεωρεῖται «σύνναος ἢ σύνθρονος θεός». Διογένης ὁ Λαέρτιος (VI, 63) ὀνομάζει Νέον Διονύσιον Πτολεμαῖον τὸν XIII (80-52 π.Χ.) διότι ἀρχίζει καὶ πιστεύεται ὅτι ἀρχαία θεότης ἐπανῆλθε μετὰ τῶν ἀνθρώπων. Τέλος πιστεύεται ὅτι προνομιοῦχοι φύσεις κατέχουν θεῖα δῶρα, συνεχιζόμενα ἀπὸ γενεᾶς εἰς γενεάν, ὅπως μαρτυρεῖ συγγραφεὺς ἐρημητικὸς τοῦ γ' αἰῶνος μ.Χ. (Στω. I, 408, 5).

Ἡ πεποιθήσις περὶ ἀπολύτου μοναρχίας θεοδότου ἦτο θαθεῖα ριζωμένη στὰ ἔθνη τῆς Μ. Ἀνατολῆς. Ὁ βασιλεὺς ἐπὶ τῆς γῆς ἦτο ἡ ἐνσάρκωσις τῆς μεγαλειότητος τῶν θεῶν. Ἀλέξανδρος ὁ Μέγας ὡς Μακεδῶν, ἐγνώριζε τὰς σχετικὰς ἑλληνικὰς παραδόσεις. Εἶχε διαβάσει τὸν Ὅμηρον καὶ τοὺς θρυλικούς χαρακτήρας του καὶ ἤρωας, οἱ ὁποῖοι προήρχοντο ἐκ θεῶν, ἐτρέφοντο ἀπὸ τοὺς θεοὺς καὶ ὁμοιάζον κατὰ τὴν δύναμιν καὶ ὠραότητα μετὰ τοὺς θεοὺς. Ἐκυκλοφόρει ἡ παράδοσις ὅτι ὁ Ἀχιλλεὺς καὶ ὁ Ἡρακλῆς ἦσαν πρόγονοί του. Ἐγνώριζε ἐπίσης τὴν ἐπίσημον λατρείαν τοῦ ὁ πολεμάρχης τῶν Ἀθηνῶν ἀπένευσε τοὺς Τυράντους Ἀρμόδιον καὶ Ἀριστογαίωνα, ὅπως ἐπίσης καὶ στοὺς στρατιώτας πεσόγτας εἰς Μαραθῶνα ἀγωνιζομένους νὰ σώσουν τὴν πόλιν τῶν Ἀθηνῶν (Ἀριστοτ. Ἀθηναίων Πολιτεία 58,1). Στὴν καθημερινὴν ζωὴ ὁ πολίτης ἔδωκε τάφους στὴν Ἀγορὰν καὶ τέλεισιν ἀθλητικῶν ἀγῶνων κατ' ἔτος εἰς μνήμην τῶν νεκρῶν. Μετὰ τῆσιν τῶν οἱ Ἀμφιπολίται ἐτίμησαν ὡς ἱδρυτὴν καὶ σωτῆρα τοὺς τὸν ἐκ Σπάρτης Βρασίδα, ὅστις ἔπεσε στὸ πεδῖον τῆς μάχης ἀμυνόμενος ὑπὲρ τῆς πόλεως.

Ὁ Μ. Ἀλέξανδρος ἐγνώριζεν ἐπίσης τὴν ἠρωοποίησιν προσώπων ζώντων. Τοιοῦτος ἦτο εἰς ὅλους γνωστὸς ὁ Δίων, στὸν ὁποῖον αἱ Συρακοῦσαι τὸ 356 ἀπένευξαν ἐξαιρετικὰς τιμὰς ζῶντος ἀκόμη μετὰ προσκυνηματικὰς ἐκδηλώσεις ἰσοθέου ὅπως γράφει ὁ Διόδωρος (16,20 καὶ Πλουτάρχου: Δίων 46). Μετὰ 20 ἔτη πάλιν εἰς Συρακοῦσας ὁ Τιμολέων ἀπήλασε τῶν ἰδίων τιμῶν (Πλουτάρχου: Τιμολέων 39). Ἀνεκηρύχθη ὡς «σωτήρ» καὶ τὰ γενέθλιά του ἔγιναν εὐκαιρία δημοσίου ἐορτασμοῦ. Ἐδώρισε τὸ οἶκμά του στὸν «ἀγαθὸν δαίμονα» καὶ ἐγκαθιδρύθη ἱερεῖον ἐκεῖ μετὰ θυσιαστήριον ἀφιερωθὲν στὴν θεὰν τῆς Τύχης, τὴν Αὐτοματίαν (Πλουτ. Ἠθικά 542E). «Ἐπὶ δὲ τῆς οἰκίας ἱερὸν ἱδρυσάμενος Αὐτοματίας ἔθυσεν, αὐτὴν δὲ τὴν οἰκίαν ἱερῷ δαίμονι: καθιέρωσεν» (Πλουτ. Τιμολέων 36).

Ἱστορικῶς φαίνεται ὅτι ὁ πρῶτος στὸν ἑλληνικὸν χῶρον λατρευθεὶς μετὰ τιμὰς θεοῦ ἦτο Λύσανδρος ὁ Σπαρτιάτης. Μετὰ τὴν νίκην τοῦ Αἰγιοποτάμου, οἱ Σάμιοι μετωνόμασαν εἰς Λυσάνδρεια τοὺς ἀθλητικὸς ἀγῶνας μετὰ θρησκευτικὸν χαρακτήρα πρὸς τὴν θεὰν Ἡραν τὴν Σαμίαν. Παιῖα ἐψάλλον πρὸς τιμὴν του, καὶ εἶναι γνωστὸν ἀπὸ τῆς ἀρχαιότητος ὅτι παιῖνες ἦσαν ἀποκλειστικὸν προνό-

1. Louis Gernet: Le génie grec dans la religion pp; 470-481; Paris 1932; editions L' Evolution de l' Humanité.

Π Ρ Ο Σ Φ Ω Ν Η Μ Α

εις τήν κηδείαν τοῦ ἀειμνήστου

Μητροπολίτου Μηθύμνης

κυροῦ Ἰακώβου

Ἀείμνηστε Ἱεράρχα,

Πρὶν ἀπὸ 19 χρόνια ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς σεπτῆς Ἱεραρχίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος συναλεθοῦσα διὰ τὴν πληρώσει τὰς τότε χηρευούσας Μητροπόλεις, ἐπλήρωσε καὶ τὴν Μητρόπολιν Μηθύμνης ποὺ εἶχε χηρεύσει, μὲ τὴν μετάθεσιν εἰς τὰς Σέρρας τοῦ Ἱεράρχου τῆς Κωνσταντινου. Καὶ προὔτιμησε διὰ τὴν πλήρωσιν τῆς Μητροπόλεως ταύτης Ὑμᾶς, ἀείμνηστε Ἱεράρχα, διότι ἔλασεν ὑπ' ὄψιν τὸ ὕψηλόν ἦθος καὶ τὴν ἀγιότητα τοῦ δίου σου ἀλλὰ καὶ τὰς ἄλλας ἀρετὰς μὲ τὰς ὁποίας ἦτο ἐστολισμένη ἡ τιμία ψυχὴ σου. Ἐνθυμοῦμαι τὰς ἱερὰς στιγμὰς τῆς χειροτονίας σου ποὺ ἐγινε μὲ τὴν κατάνυξιν εἰς τὸν παμμέγιστον καὶ μεγαλοπρεπῆ Ναόν τοῦ Ἁγ. Παντελεήμονος τῆς ὁδοῦ Ἀχαρνῶν τῆς Πρωτεύουσας, χειροτονίας τῆς ὁποίας εἶχον τὴν τιμὴν νὰ προστῶ ἐγώ, ἔχων ὡς συνεργοὺς ἄλλους δύο ἀρχιερεῖς, τὸν τότε Μητροπολίτην Ἰωαννῶν Σαραφείμ, τὸν ἤδη Ἀρχιεπίσκοπον Ἀθηνῶν καὶ τὸν Μητροπολίτην Δημητριάδος ἀεί-

μνηστον Δαμασκηνόν. Ἐνθυμοῦμαι ἀκόμη καὶ τὴν λαμπρὰν ὑποδοχὴν καὶ τὴν ἐνθρόνισιν ποὺ ἐγινε μετ' οὐ πολλὰς ἡμέρας, ἐδῶ εἰς τὴν Καλλονὴν μὲ τὴν χαρὰν καὶ ἀγαλλίασιν καὶ μὲ τὴν συγκινητικὰς ἐκδηλώσεις τοῦ εὐσεβοῦς λαοῦ τῆς Ἐπαρχίας Σου. Ἐδικαιώθησαν οἱ χριστιανοὶ σου, διότι δι' ὄλου τοῦ ἀρχιερατικοῦ δίου σου καὶ μὲ ὄλην τὴν πομπαντικὴν φροντίδα ἀπέδειξας ὅτι ἦσουν ἀξιὸς Ἱεράρχης τῆς Ἐπαρχίας Μηθύμνης καὶ ὁ στοργικὸς πατέρας ποὺ περιέβαλε μὲ πραγματικὴν ἀγάπην ὄλους τοὺς πιστοὺς, μικροὺς καὶ μεγάλους, ἀδιακρίτως πολιτικῶν πεποιθήσεων.

Δυστυχῶς δὲν ἦτο πολὺ μακρὰ ἡ ἀρχιερατεία σου διὰ λόγους τοὺς ὁποίους μόνον ἡ Θεία Πρόνοια γνωρίζει. Ὁ Κύριος σὲ ἐκάλεσε κοντὰ Του ὕστερα ἀπὸ 19 χρόνια ἐντατικῆς πνευματικῆς δράσεως εἰς τὸν ἀμπελῶνα Του. Ἀνεξερῦνητοι αἱ βουλαὶ τοῦ Κυρίου! Ὡς Χριστιανοὶ κύπτομεν εὐλαδῶς τὸν ἀσχετὰ τῆς ψυχῆς καὶ τοῦ σώματος ἐνώπιον τῆς βουλῆς τοῦ Κυρίου καὶ παρακαλοῦμεν Αὐτὸν νὰ ἀναπαύσῃ τὴν ψυχὴν σου ἐν ταῖς σκηναῖς τῶν ἐκλεκτῶν καὶ νὰ ἀναδείξῃ διάδοχον ἀξιὸν τῶν περιστάσεων καὶ ἀντάξιον τῶν προσδοκιῶν τῆς Ἐκκλησίας Του.

† Ὁ Μυτιλήνης ΙΑΚΩΒΟΣ

μῶν τῶν θεῶν. Συγχρόνως, πόλεις τῆς Ἰωνίας ἐστήσαν θυσιαστήρια πρὸς τιμὴν τοῦ ὡς θεοῦ καὶ θυσίαι ὀρίσθησαν νὰ προσφέρονται. (Πλουτ. Λύσανδρος 18). Περιέργως, ὅταν ὁ Λύσανδρος ἔχασε τὴν ἰσχύν του, ὁ βασιλεὺς τῆς Σπάρτης Ἀγησίλαος ἠρνήθη τὴν ἀποναιμένη θείων τιμῶν θεωρήσας ὑπερβολικὸν καὶ ἀνάρμοστον, ὅταν οἱ κάτοικοι τῆς Θάσου τὸ ἐζήτησαν. Μόλις οἱ ἀπεσταλμένοι ἐφθασαν μὲ τέτοιαις προτάσεις κολακευτικὰς, ὁ Ἀγησίλαος τοὺς ἠρώτησε ἐὰν ἔχουν αὐτοὶ τὴν δύναμιν νὰ μεταβάλλουν ἀνθρώπους εἰς θεούς. Εἰς καταφατικὴν ἀπάντησιν τῶν τοὺς λέγει:

«Ἐπιστρέψτε τώρα, καὶ κυττάξτε νὰ κάμετε πρῶτον τοὺς ἑαυτοὺς σας θεούς. Καὶ τότε μόνον θὰ πιστεύσω ὅτι εἶσθε ἱκανοὶ νὰ κάμετε καὶ ἐμένα ἐπίσης» (Πλούταρχος: Ἡθικὰ 210).

Τελείως διάφορος τοῦ Ἀγησίλαου ἦτο ὁ Κλέαρχος, Τύραννος Ἡρακλείας τοῦ Πόντου (363). Ἐμῆθεσε τὸσον πολὺ ἀπὸ χρῆμα καὶ δόξας ὥστε ἐλησιμύνησεν ὅτι ἦτο ἄνθρωπος. Αὐτοεκαλεῖτο υἱὸς τοῦ Διός, περιεφέρετο μὲ ἐνδύματα περίεργα διὰ νὰ τονίσῃ τὴν θεότητά του, ὠνόμασε δὲ τὸν υἱὸν του Κεραυνόν. Ἐξαιμεταλλεύθη τὴν ἰδιότητά του ὡς ἡμιθέου καὶ ἐστήριξε ἐπὶ τὸ σκληρότε-

ρον τὴν τυραννικὴν του διοίκησιν. Ἀδόξως ὅμως καὶ οὐκ ἐκρότητα ἐφρονεῦθη ἀπὸ δύο νέους, διὰ νὰ ἐλευθερωθῇ ἡ Ποντοηράκλεια ἀπὸ ἑνα ἀπαίσιον τύραννο. Λέγεται διὰ τὸν Φίλιππον, πατέρα τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὅτι «εἰδὼλα τῶν δώδεκα θεῶν ἐπέμπουε... σὺν δὲ τούτοις αὐτοῦ τοῦ Φιλίππου τρισκαιδέκατον ἐπέμπουε θεοπρεπὲς εἰδῶλον, σύνθρονον ἑαυτὸν ἀποδεικνύοντος τοῦ βασιλέως τοῖς δώδεκα θεοῖς» (Διόδωρος 16, 92, 5). Ὁ ρήτωρ Ἰσοκράτης τοῦ ὑπενθύμιζε νὰ στερεώσῃ ἀκόμη περισσότερον τὴν θεότητά του ἐστρατεύων κατὰ τῶν Περσῶν (Ἐπιστολὴ 3). Εἶναι περίεργον ὅτι καὶ ὁ φιλόσοφος Ἀριστοτέλης, παιδαγωγὸς τοῦ Μ. Ἀλεξάνδρου, ὑπέβαλε τὴν πρὸς θεοποίησιν ροπήν ὅταν τοῦ ἔλεγε ὅτι ὁ καλύτερος πολιτικὸς ἀγὴρ πρέπει νὰ θεωρῆται: «ὡς εἰς θεὸς μεταξὺ τῶν κοινῶν θνητῶν διὰ τὸν ὁποῖον οὐδαίς νόμος ἔχει ἰσχύν» (Πολιτεία 1284a). Σὺν τῷ χρόνῳ ἀνεγνωρίσθη ὡς θεότης ἐπὶ τῆς γῆς, a praesens Deus.

* * *

(Συνεχίζεται)

† Ὁ Σηλυδρίας ΑΙΜΙΛΙΑΝΟΣ

ΛΟΓΟΣ ΕΠΙΚΗΔΕΙΟΣ ΕΙΣ ΤΟΝ ΜΗΤΡΟΠΟΛΙΤΗΝ ΝΑΥΠΑΚΤΟΥ κυρὸν ΔΑΜΑΣΚΗΝΟΝ (1905 - 1984)

«Εκάστου τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐσσι τὸ
πῦρ δοκιμάσει» (Α' Κορ. 3,13).

Σεβασμιώτατε εκπρόσωπε τῆς Ἱερᾶς Συνόδου τῆς Ἐκ-
κλησίας τῆς Ἑλλάδος,

Σεβασμιώτατοι Ἱεράρχαι. Τίμιον Πρεσβυτέρειον,

Εὐσεβεῖς Χριστιανοί,

Ὁ εὐσεβὴς λαὸς τῆς Ἱερᾶς Μητροπόλεως Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου κηδεύει σήμερα τὸν ἀείμνηστον Ποιμενάρχη του καὶ τὸν συνοδεύει στὴν τελευταία ἐπί-
γεια κατοικία του. Μὲ αἰσθήματα σεβασμοῦ καὶ ἀφοσίω-
σεως κηδεύει σήμερα τὸν ἀείμνηστον Μητροπολίτη Κυρὸ
Δαμασκηνό, ὁ ὁποῖος, ἐπὶ 26 συνεχῆ ἔτη, ἐποίμανε θεο-
φιλῶς καὶ θεαρέστως τὴν ἀρχαίαν καὶ ἱστορικήν καὶ
δυσδιοίκητον αὐτὴν Μητρόπολιν. Δι' αὐτὸ καὶ εὐλογος
εἶναι ἡ συγκίνησις ὄλων τῶν πιστῶν, πλήρης δὲ καὶ εἰ-
λικρινῆς ἡ συμμετοχὴ ὄλου τοῦ λαοῦ εἰς τὴν σημερινὴν
πένθιμον ἐκδήλωσιν...

* * * *

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου
Βλασίου κυρὸς Δαμασκηνός (κατὰ κόσμον Νικόλαος Κο-
τζιάς), ἐγεννήθη τὸ 1905 εἰς Πειραιᾶ. Μετὰ τὴν ἀποπε-
ράτωσιν τῶν Γυμνασιακῶν του σπουδῶν, ἐφοίτησεν εἰς
τὴν Θεολογικὴν Σχολὴν τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ
ἔλαβε τὸ πτυχίον τὸ 1928. Μέχρι τὸ 1943 ὑπηρέτησεν
ὡς Καθηγητὴς εἰς τὴν Μέσην Ἐκπαίδευσιν. Ὑπὸ θεοῦ
καὶ ἱεροῦ ζήλου ἐμπορούμενος, ἐγκατέλειπε τὸ ἔργον τοῦ
ἐκπαιδευτικοῦ καὶ τὸ 1943 ἐχειροτονήθη Διάκονος καὶ
Πρεσβύτερος, διὰ τὰ ὑπηρετήσῃ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Λει-
τουργὸς Αὐτῆς. Τὸ 1944 διορίσθη Γραμματεὺς τῆς Ἱε-
ρᾶς Συνόδου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος καὶ τὸ 1945
Ἀρχιγραμματεὺς Αὐτῆς. Τὸ 1952, ἡ Ἐκκλησία, ἐκτι-
μῶσα τὰς ἱκανότητας, τὸ ἦθος καὶ τὰς ἀρετὰς τοῦ ἀεί-
μνηστοῦ Δαμασκηνοῦ, ἐξέλεξε αὐτόν, τὴν 20.6.1952,
Βοηθὸν Ἐπίσκοπον τῆς Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν, ὑπὸ
τὸν τίτλον τῆς ἄλλοτε Ἐπισκοπῆς Μαραθῶνος. Καθ' ὅ-
λην αὐτὴν τὴν δύσκολον μεταπολεμικὴν περίοδον, ἀνέ-
πτυξεν εἰς τὸν Πειραιᾶ, ταρασίαν, εἰς δάθος καὶ ἔκτα-
σιν, πνευματικὴν δραστηριότητα, ἐδημιούργησε πολὺπλευ-
ρον ἐκκλησιαστικὴν ἱεραποστολικὴν καὶ φιλανθρωπικὴν
κίνησιν, ἡ ὁποία καὶ μέχρι σήμερα, μετὰ περίοδον 40
ἔτων, ἐξακολουθεῖ νὰ διατηρῇ τὸν ζήλον, τὴν ἀκμὴν καὶ
τὴν ζωτικότητα τῆς. Τὸ 1958 (25.6.1958) ἐξελέγη παμ-
ψηφει Μητροπολίτης τῆς Ἱ. Μητροπόλεως Ναυπακτίας

καὶ Εὐρυτανίας, καὶ ἔκτοτε, ὑπηρέτησεν ὡς Ποιμενάρ-
χης τὴν Ἱερὰν αὐτὴν Μητρόπολιν, ἐπὶ 26 συνεχῆ ἔτη,
μέχρι προχθές, 2.4.1984, ὁπότε τὸν ἐκάλεσε πλησίον
τοῦ ὁ Κύριος...

* * *

Ὁ ἀείμνηστος Μητροπολίτης κυρὸς Δαμασκηνός,
τόσον ὡς ἐκπαιδευτικὸς, ὅσον καὶ ὡς Κληρικὸς, εἰς ὅ-
λους τοὺς τομεῖς τῆς ἐκκλησιαστικῆς δράσεως, ἐπέδειξε
υποδειγματικὸν ζήλον καὶ ἐργατικότητα, ἀφοσίωσιν καὶ
προσῆλωσιν εἰς τὸ καθήκον του καὶ τὴν ἀποστολὴν. Ὁ
ζήλος καὶ ἡ ἐργατικότης τοῦ ἀείμνηστοῦ Ἱεράρχου ἐφά-
νησαν ἰδιαιτέρως μὲ τὴν ἐκλογὴν του ὡς Ποιμενάρχου
τῆς ἱστορικῆς αὐτῆς Μητροπόλεως. Ἀνέλαβε καὶ ἀνέ-
πτυξε συστηματικὴν δραστηριότητα εἰς ὄλους τοὺς ἐκ-
κλησιαστικὸς καὶ κοινωνικοὺς τομεῖς καὶ ἐσημείωσε πλή-
ρη ἐπιτυχίαν. Ἀνασυγκρότησε τὸν Ἱερόν Κλήρον καὶ
τις ἐκκλησιαστικὰς ὑπηρεσίας. Ἀνοικοδόμησε καὶ ἐπάν-
δρωσε νέους Ἱ. Ναοὺς καὶ ἐκαλλιέργησε τὴν θρησκευ-
τικὴν ζωὴν. Ἀνακαίνισε τοὺς παλαιοὺς Ναοὺς, τὰς Ἱε-
ρὰς Μονὰς καὶ διωργάωσε τὸν μοναχικὸν βίον. Ἰδρυσε
ἄξιόλογα ἐκκλησιαστικά, πνευματικά καὶ κοινωφελῆ ἱ-
δρύματα μὲ πλήρη λειτουργία. Μὲ εὐρύτητα σκέψεως
διωργάωσε τὸν ἱεραποστολικὸν, φιλανθρωπικὸν καὶ κοι-
νωνικὸν τομέα καὶ ἔδωσε μεγάλην ὄθησιν εἰς ὄλας τὰς
πνευματικὰς καὶ προσοδευτικὰς ἐκδηλώσεις. Πέραν ὅμως
ὄλων αὐτῶν, ὑπῆρξε φιλόστοργος Πατὴρ ὄλων, πρᾶος καὶ
μακρόθυμος Ποιμενάρχης, πρόθυμος συμπαραστάτης καὶ
ἀκούραστος πρωτεργάτης εἰς ὄλας τὰς ὁλικὰς καὶ πνευ-
ματικὰς ἀνάγκας τοῦ ποιμνίου του.

Εἰς τὸν χῶρον ὅμως τῆς Ἐκκλησίας εἶναι συνήθως
περιορισμένη ἡ ἀπαρίθμησις καὶ ἡ περιγραφή τοῦ ἔργου
καὶ τῆς δράσεως ἐκείνων ποῦ φεύγουν ἀπὸ τὸν κόσμον
αὐτόν, διὰ λόγους σεβασμοῦ πρὸς τὸ ταπεινὸν φρόνημα
μὲ τὸ ὁποῖον ἔζησαν καὶ ἔδρασαν ὡς Λειτουργοὶ τοῦ Ὑ-
ψίστου. Ἀρκούμεθα εἰς ἕνα ἐλάχιστον ὄριον ἀναφοράς
εἰς τὸ ἔργον των, διότι ὅσα κ' ἂν πράττη κανεὶς εἰς τὸν
ἀμπελῶνα τοῦ Κυρίου, ἔχει πάντοτε τὴν αὐτογνωσίαν
καὶ τὴν συνείδησιν ὅτι ἐνώπιον τοῦ Κυρίου εἶναι «δοῦ-
λος ἀχρεῖος», ἔσχατος ὑπηρέτης καὶ ὀφειλέτης. Διότι
ὑπέροχτος κριτὴς τῶν πεπραγμένων κάθε ἀνθρώπου εἶ-
ναι ὁ ἴδιος ὁ Κύριος, ὁ ὁποῖος θὰ κρίνῃ τὸν καθένα καὶ
θὰ ἀποδώσῃ ἐκάστῳ κατὰ τὰ ἔργα αὐτοῦ. Τὰ δὲ ἔργα
ἐκτιμῶνται καὶ ἀξιολογοῦνται ὄχι μὲ τὰ ἐφήμερα μέτρα
τῆς ἀνθρωπίνης δραστηριότητος καὶ κοσμικῆς ἀντιλή-
ψεως, ἀλλὰ μὲ τὰ τῆς κατὰ Χριστὸν ἀρετῆς. Ἀλλά, καὶ
ἡ διάρκεια τῆς ζωῆς εἶναι τόσον μικρὴ καὶ σύντομη, τὸ δὲ
χρῆός τοῦ καθενὸς μας τόσον μεγάλο, ὥστε ὅσα κ' ἂν

ΜΑΡΤΥΡΙΑ ΤΟΥ ΜΑΡΤΥΡΙΟΥ

ἦτοι τὸ ἦθος καὶ ἡ φωνὴ τοῦ ἐσταυρωμένου *

Τὸ ἦθος τοῦ ἐσταυρωμένου

Τὸ θέμα λοιπὸν δὲν εἶναι ἡ ἀπουσία τοῦ πολέμου καὶ τοῦ μαρτυρίου. Τὸ θέμα εἶναι πῶς ἀντιμετωπίζουμε αὐτὴν τὴν πολεμικὴ ἐναντίον τῆς Ἐκκλησίας καὶ ἐναντίον μας. Γιὰ νὰ βοηθηθοῦμε περισσότερο θὰ ἤθελα νὰ διαβάσω στὴν συνέχεια δυὸ ὀρθόδοξα, ρωμαλέα καὶ ζωντανὰ κείμενα ποὺ ἂν τὰ προσέξουμε καλὰ, θὰ μπορέσουμε νὰ ἀπαλλαγοῦμε ἀπὸ πολλὰ συμπλέγματα καὶ ψυχολογικὲς καταστάσεις, λόγῳ μιᾶς πολεμικῆς τοῦ κόσμου ἐναντίον μας. Τὸ ἓνα εἶναι τοῦ Ἀρχιμ. Βασιλείου, ἡγουμένου τῆς Ἱερᾶς Μονῆς Σταυροκίχτα ἁγίου Ὁρους, καὶ τὸ ἄλλο τοῦ Ἐπισκόπου Ἰγνατίου Μπραντσανίνωφ, ρώσου ἁσκητοῦ τοῦ περασμένου αἰῶνος ποὺ εἶναι μεταφρασμένο ἀπὸ τὴν ἀγγλικὴ γλῶσσα.

Α') Τὸ ἀληθινὸ ἐπιβάλλεται: μὲ τὴν παρουσία του¹³.

«Ὁ Κύριος ἐπιβάλλεται μὲ τὴν παρουσία Του, μὲ τὴ διαδοχαιότητα: «Ἐγὼ εἰμι» (Ἰω. 18,5).

* Συνέχεια ἐκ τῆς σελ. 253 τοῦ ὑπ' ἀρ. 7-8 τεύχους.

13. Ἀρχιμ. Βασιλείου: ἐνθ. ἀνωτ., σελ. 141 ἐξῆς.

προσφέρει κανεὶς θὰ εἶναι πάντοτε ὀφειλέτης καὶ χρεώστης... Συνεπῶς μοναδικὸς ὀδηγὸς καὶ ἔσχατον κριτήριον τῆς ζωῆς καὶ τοῦ ἔργου κάθε ἀνθρώπου εἶναι πάντοτε ὁ ἴδιος ὁ Θεὸς καὶ οὐδεὶς ἄλλος.

Ἡ κρίσις τοῦ Θεοῦ εἶναι τόσο ἀστυρητὴ καὶ ἀδέκαστη, ὥστε νὰ προκαλῆ τὸ δέος καὶ εἰς τὸν πλέον ἅγιον ἀνθρώπον. Καὶ τὸ δικαίωμα αὐτὸ τοῦ Θεοῦ εἶναι τόσο ἀποκλειστικόν, ὥστε οὐδεὶς ἄλλος ἐπιτρέπεται: νὰ τὸ προσγγίση καὶ νὰ τὸ σφετερισθῆ. Ὁ Ἀπ. Παῦλος παραμοιάζει τὴν κρίσιν τοῦ Θεοῦ μὲ τὸ πῦρ, τὴν φωτιὰ, διότι ἀποτελεῖ τὸ δραστικώτερον στοιχεῖον τῆς φύσεως, τὴν δὲ ζωὴν τοῦ ἀνθρώπου μὲ οἰκοδομήν. Κάθε ἄνθρωπος οἰκοδομεῖ τὴν ζωὴν του μὲ διάφορα καὶ ποικίλα ὕλικά. Μὲ λίθους, χῶμα, ξύλα, καλάμια, χόρτα... Ἡ ποιότης ὅμως καὶ ἡ στερεότης, ἡ ἀξία καὶ ἡ ἀντοχὴ τους θὰ δοκιμασθοῦν ὄχι μὲ τὴν πρωϊνὴν δρόσον, τὴν ἀπαλὴ αὔρα, τὸν ἀέρα καὶ τὴν θροχὴν, ἀλλὰ μὲ τὸ πῦρ τῆς θεϊκῆς κρίσεως, ποὺ κατακαίει καὶ λιώνει κάθε ἀντίσταση... «Ἐκαστος ἐξ ὑμῶν ὀλεπέτω πῶς ἐποικοδομεῖ... ἐκαστοῦ τὸ ἔργον ὁποῖόν ἐστι τὸ πῦρ δοκιμάσει... ἐκαστοῦ τὸ ἔργον φανερόν γενήσεται...» (Α' Κορ. 3,10). Ἡ οἰκοδομὴ κάθε ἀνθρώπου θὰ κριθῆ καὶ θὰ δοκιμασθῆ, ὄχι ἀπὸ τὴν κρίσιν τοῦ κόσμου καὶ τὴν ἀντίληψιν τῶν ἀνθρώπων, ἀλλ' ἀπὸ τὸ πῦρ τῆς κρίσεως τοῦ Θεοῦ... Τὰ ξύλα, τὰ καλάμια, τὰ χόρτα θὰ καοῦν καὶ θὰ γίνουν στάκτη... Καὶ θὰ ἀντέξουν καὶ θὰ παραμείνουν μόνον οἱ γνήσιοι καὶ

Δὲν ἀντιτίθεται σ' αὐτοὺς ποὺ ἔρχονται νὰ τὸν συλλάβουν σὺν ληστῇ. Δὲν ἔχει τίποτε νὰ πῆ σ' αὐτοὺς ποὺ τὸν δικάζουν. Δὲν ἔχει σκοπὸ οὔτε τοὺς πρώτους νὰ κτυπήσῃ, οὔτε ἀπὸ τοὺς δευτέρους νὰ δικαιωθῆ. Ἄλλου δρῖσκαται ὁ ἀγῶνας Του: Μὲ τὸν Πατέρα Του μόνον ὀμιλεῖ.

Στὴ Γεθσημανή, γενόμενος ἐν ἀγωνίᾳ ἐκτενέστερον προσήχετο. Ἔπεσε κατὰ πρόσωπον μέχρι τῆ γῆ. Ἔφτασε ἡ παναγία του ψυχῆ στὴ λύπη, τὴ μέχρι θανάτου. Παρεκάλει:

«Πάτερ μου, εἰ δυνατόν ἐστι παρελθέτω ἀπ' ἐμοῦ τὸ ποτήριον τοῦτου» (Ματθ. 26,39). Εἶναι πιερὸ τὸ ποτήριον τὸ ὁποῖο ἔφτασε ἡ ὥρα νὰ πιῆ: εἶναι ὅλη ἡ πίκρα τῆς ἁμαρτίας μας. Καὶ καταλήγει: «Μὴ τὸ θέλημά μου, ἀλλὰ τὸ σὸν γινέσθω» (Λουκ. 22,42). Τότε τὰ πάντα ἔχουν τελειώσει... «Ἐγείρεσθε, ἄγωμεν ἐντεῦθεν» (Ἰω. 14,31). Ὁ,τι ἔχει: νὰ κάμῃ ὁ καθένας, ὡς τὸ κάμῃ τὸ συνταμώτερο. Δὲν πρόκειται νὰ θιγῆ στὸ ἐλάχιστον τὸ ἔργο τοῦ Θεοῦ. Τὸ κάθε τι θὰ φανερωθῆ τῆ δύναμιν τῆς καταφάσεως. Τὸ ναὶ στὸ Πατρικὸ θέλημα. Προχωρεῖ ἐλεύθερα. Καὶ ἡ ἀλήθεια ὀμολογεῖται μὲ τὴν ἡραμὴ διαδοχαιότητα τῆς παρουσίας Του: «Ἐγὼ εἰμι». Αὐτὸ ἔχει τριαδικὴ δύναμιν καὶ θεμελίωση. Ἐγὼ εἰμαι, ποὺ δὲν φοβά-

στερεοὶ λίθοι, μόνον τὰ καλὰ καὶ δίκαια ἔργα, μόνον ὁ ἐνάρετος βίος καὶ ἡ ἐν Χριστῷ ζωὴ... Μὲ τέτοια στερεά, μόνιμα καὶ ἀναλλοίωτα ὕλικά, ποὺ τὰ προσφέρει μόνον ἡ ἀληθινὴ χριστιανικὴ πίστις, πρέπει νὰ κατασκευάζωμεν τὸ οἰκοδόμημα τῆς ζωῆς μας...

** ** *

Ὁ ἀειμνήστos Ἱεράρχης Κυρὸς Δαμασκηνὸς ἔζησε καὶ ἔδρασε κάτω ἀπὸ τὸ πρίσμα αὐτὸ καὶ τὸ γεγονός αὐτὸ ἀποτελεῖ τὴν μεγαλύτερη προσφορά του, ἀλλὰ καὶ τὴν πνευματικὴν του διαθήκην. Αὐτὴν τὴν πνευματικὴν διαθήκην ἔχοντες ἡμεῖς οἱ ἐπιζῶντες ὡς θησαυρόν καὶ ὀδηγόν, ὡς πολιτευώμεθα «ὡς ξένοι καὶ παρεπίδημοι», ὡς οἰκοδομοῦμε τὴν ζωὴν μας «ὡς σοφοὶ ἀρχιτέκτονες» καὶ ὡς ἐργαζώμεθα ὡς «πιστοὶ καὶ φρόνιμοι οἰκονόμοι». — «Ἐξαγοραζόμενοι δὲ τὸν καιρὸν καὶ ἐν φόβῳ καὶ τρόμῳ τὴν ἐαυτῶν σωτηρίαν καταργαζόμενοι», ὡς μιμούμεθα τὸ παράδειγμα τοῦ ἀειμνήστου Ποιμενάρχου Δαμασκηνοῦ, μὲ τὴν εὐχὴν, ὅπως ὁ Κύριος ἡμῶν Ἰησοῦς Χριστὸς τάξῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ ἔνθα οἱ δίκαιοι ἀναπαύονται. — Τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Ναυπάκτου καὶ Ἁγίου Βλασίου Κυροῦ Δαμασκηνοῦ ἡ μνήμη αἰωνία...

Ἀρχιμ. ΧΡΥΣΟΣΤΟΜΟΣ ΚΑΚΟΥΛΙΔΗΣ

Γραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου

μα: τίποτε. Δέν έχω τίποτε δικό μου σάν σχέδιο ή θέλημα. Έγώ είμαι, πού είπα: μή τδ έμδν αλλά τδ σδν γινέσθω θέλημα. Έγώ είμαι: έλεύθερος από κάθε φόβο ή αγωνία. Γιατί, ιδού ήκω τού ποιήσαι: τδ θέλημα τού Θεού. «Έγώ και ό Πατήρ έν είμεν» (Ίω. 10,30). Τδ άληθινό σώζει: τόν άνθρωπο, σώζει: όλους και όλα. "Όταν εί- ναι δίκαιο, είναι και γαλήνιο. "Όταν έρχεται ήρεμα, έχει: τή δύναμη τής παντοκρατορίας. "Όταν εύλογή, καθαί- ρει. "Όταν ρίπτει χαμάλ τούς έρχομένους έναντίον του, τούς εύεργετεί: αυτό είναι: εύλογία και θεραπεία γι' αυτός.

Τδ ίδιο και ό Όρθόδοξος προετοιμάζεται: για τή μαρ- τυρία τής άλήθειας τής πίστεως όχι: συζητώντας με τή λογική τούτου τού κόσμου, όχι: τροχίζοντας τά σπαθιά τής άμύνης σε ανθρώπινη διαλεκτική ή έξαψη πάθους, αλλά παίρνοντας μιá γεύση και μιá γνώση ξένη στη «σχόλη» και τήν έν λευκῷ παράδοση στο Θεό. «Σχολάσατε και γνώτε» (Ψαλμ. 45,11).

Σχολάσατε: Μείνατε σ' έγρήγορση πνευματική, μ' ανοιχτό πρόγραμμα και αίσθήσεις, για να άκούτε ποιό είναι: τδ θέλημα τού Θεού σε κάθε στιγμή. Και τδ «γε- νηθήτω τδ θέλημά Σου» να είναι: ή άσπίδα και τδ φῶς σας.

Σ' αυτή τή νήψη ζήτησε ό Κύριος να μείνουν οι μα- θητές του άγρυπνώντας μαζί Του: «Γρηγορείτε και προσ- εύχεσθε» (Ματθ. 26,41).

Έκείνοι: δέν τδ κατώρθωσαν, γι' αυτό και μόλις ήρθε ό κίνδυνος άντέδρασαν σπασμωδικά. Έδγαλαν σπαθιά, ὅπως κάνουν: ή δειλία τού κόσμου και ή ἄθρασύτης τού ψεύ- δους.

Έδγαλαν μαχαίρια να ύποστηρίξουν τόν Κύριο. Δέν είχαν καταλάβει, θεδαρημένοι: από τόν ύπνο, ότι: Αυτός —ό Λόγος τού Θεού— είναι: ταμώτερος ύπέρ πᾶσαν μά- χαιραν δίστομον, και ότι: με τήν παρουσία Του τέμνει: νέους δρόμους ζωής, αγάπης και έλευθερίας.

Ό Κύριος δέν άκούει: τόν Πέτρο, και δέν κυπα τούς έρχομένους για να σώση τδ άτομό Του. Νίκη του δέν είναι: να δῆ τούς έχθρους του στα πόδια του νεκρούς.

Δέν έχει: έχθρους. Δέν βλέπει: τόν άνθρωπο σάν έχθρό Του, έστω και άν έρχεται έναντίον Του. Τόν βλέπει: σάν έρρωστο, μή γινώσκοντα τί ποιεί. Και πεθαίνει: αυτός για να ζήσουν οι έχθροί του. Δέν σκοτώνει: τόν άνθρω- πο κατακρίνει: τήν άμαρτία. Δέν τήν κατακρίνει: στο σώ- μα τού άλλου —έπρεπε τότε: ὅλοι να πεθάνουμε (ξγίος Αθανάσιος)— τήν κατακρίνει: έν τῇ Σαρκι αυτού. Αντί να θανατώση στη στιγμή τούς επιτιθεμένους, σωζόμενος άτομικά (πράγμα πού θά ήταν δική Του ήττα), προ- τιμᾷ να θανατωθῆ Έκείνος, σώζοντας στο διηνεκές τούς πάντας. Τούς πάντας πού δέν είναι: κάτι ξένο από τόν έαυτό Του. Τούς πάντας πού αποτελούν τήν Έκκλησία Του, πού είναι: τδ Σῶμα του.

Νίκη του είναι: ή σωτηρία τῶν πάντων. Σκοπός Του

«να τά τέκνα τού Θεού τά διεσκορπισμένα συναγάγη εις έν» (Ίω. 11,52). "Ίνα ανακεφαλαιώση έν έαυτῷ τά πάντα (Έφεσ. 1,10). Και δι' αυτού τού τρόπου όχι: μόνο τούς «έχθρους» του σώζει, αλλά έξαρθώνει: τδ μίσος και έξαφανίζει: τήν έχθρότητα. «Τήν έχθραν κτείνας, υπερέ- χουσαν πάντα νουν ειρήνην χαρίζεται» (Είρμός ε' ὡδῆς κανόνος Θεοφανείων).

Διδάσκει: άλλο τρόπο επιβολῆς, πού δασιλεύει: στα πέρατα: Δέν άπομονώνει, δέν νεκρώνει, αλλά προσλαμ- βάνει και θεώνει...».

«... Οι παλληκαρισμοί τού 'Αποστόλου Πέτρου είναι: φάσματα παροδικά, άνίσχυρα στους πειρασμούς τής ζωής. Λυγίζει: τδ παλληκάρι: τδ μεγάλο μπροστά σε μιá παι- δίσκη. Ό ληστής δέν φοδήθηκε: γιατί ήταν σταυρωμέ- νος. Ό Πέτρος άνήθηκε τδ Χριστό: γιατί φοδήθηκε τδ σταυρωμα. Έλεύθερος είναι: ό σταυρωμένος. Δέν φοβάται: ό νεκρός τδ θάνατο. Δέν χάνει: κανείς αυτό πού δέν έχει. Κανείς άσφαλισμένος δέν μπορεί να γνωρίση τόν Θεό. Κανείς πού άμύνεται: κοσμικά σάν τόν Πέτρο δέν πιστεύει. Θά ὁμολογήση: άναπόφευκτα τήν άλήθεια (μετ' άναθε- ματισμού και ὄρκου) ότι: δέν γνωρίζει: τδ Χριστό.

Και τότε, μετά τήν επώδυνη αυτή κένωση και αίσθη- ση τής ολικῆς άγνοίας, θά έλθη τδ κλάμα, ή συντριβή, ή χάρη. Και από εκεί θά ανατείλη: ό ήλιος, θά διασπῆση ή πίστη. Δειωμένος από τδ πολύ κλάμα σάν μωρό παιδί, γίνεται: πάλι: ό δράχος τής πίστεως. Γι' αυτό ό Κύριος θά παραγγείλη: «Είπατε τοίς μαθηταίς και τῷ Πέτρῳ».

Κανείς ὀπλισμένος δέν έχει: νικήσει: τδ φόβο. Μόνο ό έκούσια εκθετος σε κάθε κίνδυνο έχει: έν έαυτῷ τδ Θεό. Γνωρίζει: τδ Θεό ὄντας μέσα σ' Αυτόν.

Έάν δλέπης μπροστά σου έχθρους και άμύνεσαι, δέν είσαι: έλεύθερος. Η δασιλεία σου είναι: εκ τού κόσμου τούτου τού καταργουμένου. Είσαι: δούλος. Έάν δλέπης τούς άλλους ξένους από σένα, άγνοείς τόν έαυτό σου. Οι Ίουδαίοι χλεύαζαν τόν Κύριο στο σταυρό: «"Άλλους έσωσε, έαυτόν οὐ δύναται: σώσαι». Δέν ήξεραν: ότι: οι άλλοι: τούς ὁποίους έσωσε ήταν: ό έαυτός Του. Αυτός δέν έχει: ανάγκη σωτηρίας ούτε άμύνης. Είναι: ή σωτη- ρία και ή άσφάλειά μας.

Είμαι: ὀρθόδοξος ὁμολογητής σημαίνει: είμαι: σταυρω- μένος. Γίνομαι: τοίς πᾶσι: τά πάντα για να μωρέσουν οι πάντες να κοινωνήσουν στη μιá ζωή. Γιατί, μιá φορά να γεύτηκες απ' αυτήν άληθινά, δέν τ. 'κείται: ποτέ να τήν ξεχάσης. Δέν τή θυμάσαι: άπλῶς: σε κατακλύζει, γίνεται: πηγῆ ύδατος άλλομένου. Γίνεσαι: «παράφρων» (άβδᾶς Ίσαάκ), για να γίνουν: οι άλλοι: άδελφοί σου κοι- νωνοί τής ποιότητός Του. Τά τέκνα τού προπάτορος Α- δάμ να γίνουν: μέτοχοι: τού νέου Αδάμ, τού Παραδείσου τής τρυφῆς και τής τροφῆς, πού μελλίζεται: και δέν δια- ρείται.

Θυσιάζομαι: έδῶ, σημαίνει: χάνομαι: στη ζωή, κατα- κλύζομαι: από αινωδότητα. Ό άλλος είναι: ό έαυτός μου. «Ό άλλος: ό Θεός μου» (Εύεργετινός).

Η ΕΠΙ ΓΗΣ ΕΙΡΗΝΗ *

Γ) ΠΟΙΑ Η ΣΗΜΕΡΙΝΗ ΚΑΤΑΣΤΑΣΗ ΣΧΕΤΙΚΑ ΜΕ ΤΗΝ ΕΙΡΗΝΗ «ΤΟΥ ΣΥΜΠΙΑΝΤΟΣ ΚΟΣΜΟΥ;»

Μετά απ' τή σύντομη αυτή θεολογική αναφορά στο μέγα θέμα τής ε ι ρ η ν η ς νομίζω, είναι χρήσιμο να ρίξουμε ένα θιαστικό βλέμμα — όσο κι αν αυτό μάς πικραίνει — στην τρέχουσα πραγματικότητα για να δούμε πώς έχει τó ζήτημα σήμερα.

Κατά κοινή όμολογία κορυφαίων ηγετών όλου τού κόσμου, αλλά, και απ' ότι όλοι μας λίγο - πολύ οφραϊνόμαστε ή σημερινή παγκόσμια κατάσταση, όπως εμφανίζεται, απειλεί να μεταβάλει τήν Ύδρόγειο σε πυρηνικό ολοκαύτωμα, ξεσκεπάζοντας έτσι τις τραγικές διαστάσεις πού έχει πάρει τó μίσος, τó ποικίλο κακό και ή όργη πού συσσωρεύθηκε στην ανθρωπότητα. Δέν νομίζω ότι υπερβάλω τά πράγματα αν πώ πώς ή σημερινή πραγματικότητα θυμίζει μάλλον, απ' ότι ή ιστορία μάς διδάσκει, τήν κατάσταση πού επικρατούσε στόν πλανήτη μας πριν ξεσπάσουν οι δύο παγκόσμιοι πόλεμοι. Καί ενώ μιλάμε για προόδους και για παρόμοια φοβοῦμαι ότι έχουμε φθάσει στις 12 παρά πέντε τής αυτοκαταστροφής μας. Πρόοδος ναί, αλλά από τήν άνάποδη! Άλήθεια πόσο υποκριτικός και άπατηλός κατάντησε ό πολιτισμός μας! Καί να μερικά απ' τά χαρακτηριστικά του:

— Ό κλονισμός τής πίστης μας στό Θεό.

— Η ύποτιμηση τής ανθρωπίνης αξίας, άφου ό άνθρωπος έξαρτήθηκε απ' τήν οικονομία και τήν τεχνική.

— Τό ξεφτίσμα και ή ύποτιμηση όχι τόσο τής δραχμής όσο τής ζωής και τής ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, άφου καθημερινή μας γεύση και εμπειρία είναι τó μίσος, ή όργη, ή βία, τó έγκλημα, ή καταπάτηση τών

άνθρωπίνων δικαιωμάτων και τόσα άλλα πού ξεσχίζουν τόν κόσμο και ναρκωθετουν κάθε μέρα και περισσότερο τήν ύπαρξή του.

Ειδικότερα για τήν πυρηνική άπειλή έχουν εκφράσει τήν άγωνία τους κορυφαίοι έπιστήμονες και σκαπανείς τού σύγχρονου πολιτισμού. Ό Άϊνστάϊν τó 1955, λίγο πριν πεθάνει, έβαξε μαζί με άλλους τήν ύπογραφή του κάτω απ' τó έξής κείμενο - έκκληση:

«Σέ περίπτωση μαζικής χρησιμοποίησης τών πυρηνικών όπλων θά πρέπει να περιμένουμε ότι ένα τμήμα τής ανθρωπότητας θά θανατωθεί άμέσως και άπό τó άλλο μέρος κάθε ζωή θά σήσει βαθμηδόν, με τις πιο όδυνηρές άρρώστειες». Καί

Ό Όττο Χάν, πού τó 1957 άρνήθηκε να συνεργασθεί στην κατασκευή πυρηνικών όπλων άνάμεσα στ' άλλα σημείωνε: «Είναι έν τούτοις γεγονός, ότι ή ανθρωπότης, αν όχι σήμερα, τουλάχιστον στό έγγυς μέλλον θά είναι πραγματικά σε θέση να α υ τ ο κ α τ α σ τ ρ α φ η »⁹.

Όπως είναι γνωστό τά σημερινά όπλα δέν είναι «συμβατικά» πού ή χρησιμοποίησή τους δέν σημαίνει τέλος πάντων ολοκληρωτική καταστροφή. Τά σημερινά π υ ρ η ν ι κ á όπλα με τις «τελειοποιήσεις» τους θά σημάνουν — αν γίνει ένας τρίτος παγκόσμιος πόλεμος — τόν ολοκληρωτικό έξολοθρεμό τής ανθρωπότητας, γι' αυτό και ένα τέτοιο ένδεχόμενο πόλεμο τόν όνομάζουν «τελευταίο πόλεμο». Σέ μιá τέτοια θλιβερή εκτίμηση όδηγεί τó φοβερό προηγούμενο πού δημιούργησαν — ως γνωστό τόν Αύγουστο τού 1945 — δύο μόνο άτομικές βόμβες στη Χιροσίμα και στό Ναγκαασάκι. Σήμερα μιá μόνο π υ ρ η ν ι κ ή βόμβα άρκεί για να καταστρέψει και να εξαφανίσει άπό προσώπου τής γής μιá πόλη με 10.000.000 ανθρώπους. Καί να σκεφθεί κανείς

* Συνέχεια έκ τής σελ. 256 τού ύπ' άριθ. 7-8 τεύχους.

Ό Όρθόδοξος — ό άγιος άγαπά τούς πάντας και τά πάντα πριν τά γνωρίσει. Τά γνωρίζει με τήν άγάπη. Πλησιάζοντας τόν Όρθόδοξο τόν βλέπεις να πονά για σένα' να σε γνωρίζει, να σε άγκαλιάζη πριν σε δη. Να σε άγαπά πριν τó καταλάβης. Να άποτελή έρώτατο έαυτό σου' οικείο και άγνωστο δάθος σου, όχι κάτι ξένο...

...Τεταμένος πάνω στο ξύλο τού σταυρού άναπαύεται: ό άνθρωπος, όταν αυτό γίνεται σαν προσφορά άγάπης πρós τούς άλλους. Δέν υπάρχει τρόπος και τόπος πού άναπαύει τήν ανθρωπίνη φύση θαυότερα (πιδό αληθινά

και θεανθρώπινα) άπό τó σταύρωμα και τó σταυρό τής άγάπης. Δέν υπάρχει μεγαλύτερη παρηγοριά απ' αυτή τήν όδύνη. Τότε δέν ύποστηρίζει ένα κομμάτι. Δέν τόν ενδιαφέρει τó επί μέρος και δέν μπορεί να ζήση στην κόλαση τού μισού και τού μίσους. Δέν μπορεί να δη τόν άλλο να ύποφέρει. Άγκαλιάζει τó όλο. Όλα είναι δικά του. Σταυρώνεται για όλα. Είναι καθολικός, ήραμος».

(Συνεχίζεται)

Άρχιμ. ΙΕΡΟΘΕΟΣ Σ. ΒΛΑΧΟΣ
Έεροκήρυξ

9. Άρχιμ. Ηλία Μαστρογιαννοπούλου, Η άγωνία τού σύγχρονου ανθρώπου, Άθήνα: 1976, σελ. 18.

ότι σύμφωνα με σοβαρές επίσημες πληροφορίες τα δύο αντίπαλα στρατόπεδα μέχρι τέλους του 1979 κατείχαν 50.000 πυρ. βόμβες. Κατά υπολογισμούς δε ειδικών επιστημόνων «διακόσιες μόνο από τις πενήντα χιλιάδες πυρηνικές βόμβες που υπήρχαν μέχρι τότε θα άρκοῦσαν για να καταστρέψουν το μεγαλύτερο μέρος των πόλεων του κόσμου» και «άπ' την άμεση ή έμμεση επίδραση των πολεμικών επιχειρήσεων οι νεκροί θα μπορούσε να είναι πενήντα έως διακόσια εκατομμύρια». «Ο στρατηγός Άιζενχάουερ τ ό τ ε σίς μέρες του και με εκείνες τις πυρηνικές βόμβες που είχαν οι δύο υπερδυνάμεις μαζί είχε πει ότι μπορούσαν να καταστρέψουν δεκαέξι και δεκαεπτά φορές όλόκληρο τον κόσμο...»¹⁰.

Σύμφωνα με τις σημερινές εκτιμήσεις:

«Σε μια πυρηνική σύγκρουση το τελικό αποτέλεσμα θα είναι: Το μισό περίπου του πληθυσμού θα σκοτωθεί από τα άμ ε σ α αποτελέσματα των πυρηνικών έκρηξεων. Το 1)4 θα υποκύψει σε διάστημα 2-5 ετών από τα αποτελέσματα της ραδιενέργειας. Το υπόλοιπο 1)4 θα σέρνεται για μερικά ακόμη χρόνια σε μια απερίγραπτη κατάσταση βιολογικής και ψυχικής καταρράκωσης»¹¹.

Ειδικότερα: «Ένας πύραυλος «Κρούζ», «Πέρσινγκ 2» ή «SS 20» που θα εκραγεί κοντά σε μια κωμόπολη θα προκαλέσει άμέσως τις παρακάτω κ α τ α σ τ ρ ο φ έ ς:

— Άνθρώπινα θύματα: 10.000 άπ' τα πρώτα κιόλας δευτερόλεπτα. Οι περισσότεροι άπ' αυτούς τους νεκρούς κυριολεκτικά θα έξαυλωθούν.

— 800 έως 1.000 μέτρα κάτω άπ' το σημείο έκρηξης θα προκληθούν κραδαμοί που θα «ρουφήξουν» από τα θεμέλια όλα τα αντιπυρηνικά καταφύγια επιφανείας.

— 8.500 μέτρα μακριά από την έκρηξη, οι άνθρωποι θα υποστούν έγκαύματα πρώτου βαθμού σε πρώτη φάση. Οι συνέπειες της ραδιενεργού ακτινοβολίας θ' ακολουθήσουν άργότερα.

— 6.400 μέτρα: άστραπιαία υπερθέρμανση προκαλεί πυρκαγιές. Οι άνθρωποι παθαίνουν έγκαύματα δευτέρου βαθμού.

— 6.000 μέτρα: 50 έως 70 τοίς εκατό των κτισμάτων καταρρέουν. Άγνωστος αριθμός νεκρών και τραυματιών.

— 4.000 μέτρα: έγκαύματα τρίτου βαθμού σε ανθρώπους και ζώα.

— 3.200 μέτρα: το 50 τοίς εκατό ανθρώπων και ζώων θα «διαπεραστούν» από χιλιάδες θραύσματα»¹².

Με τα δεδομένα αυτά δεν μπορεί παρά ο κόσμος να κατέχεται από τον τρόμο της α ύ τ ο κ α τ α σ τ ρ ο φ ή ς του γι' αυτό και τα διάφορα φιλειρηνικά κινήματα φουντώνουν μέρα με τη μέρα. «Στην Εύρώπη το φιλειρηνικό κίνημα κοχλάζει», όπως χαρακτηριστικά σημείωνε τις τελευταίες ημέρες ο Άθηναϊκός Τύπος.

Στο Νέο Δελχί στη διάσκεψη της Κοινοπολιτείας «οί ήγέτες των κυβερνήσεων της Κοινοπολιτείας συζήτησαν πρόσφατα για το θέμα της ειρήνης και μελέτησαν» το ένδεχόμενο να στείλουν ειδικούς άπεσταλμένους στην Ουάσινγκτον και στη Μόσχα για να εκφράσουν την άξιανόμνη άνησυχία τους για την ένταση μεταξύ των υπερδυνάμεων. Ο Καναδός Πρωθυπουργός Πιέρ Τρυντώ χαρακτήρισε τις σχέσεις Άνατολής - Άύσης επικίνδυνη άναμέτρηση και ζήτησε από τη διάσκεψη κορυφής των 48 κρατών της Κοινοπολιτείας να έντεινουν τις προσπάθειές τους για τη διασφάλιση της ειρήνης. Ο Καναδός Πρωθυπουργός πρότεινε επίσης να παγώσουν τα όπλοστάσιά τους οι χώρες που διαθέτουν πυρηνικά όπλα ή να άποδεχθούν κοινό άνώτατο όριο»¹³.

Η Ρουμανία μόλις προ ήμερών «κάλεσε τη Σοβιετική Ένωση να άναθεωρήσει την άπόφασή της για την άνάπτυξη των πυρηνικών πυραύλων στο έδαφος της Άνατολικής Γερμανίας και της Τσεχοσλοβακίας. Παράλληλα κάλεσε το ΝΑΤΟ να έγκαταλείψει τα σχέδιά του για την άνάπτυξη των Άμερικανικών πυραύλων στο Άντικοευρωπαϊκό έδαφος»¹⁴. Χαραριστικά ο Πρόεδρος Τσαουσέσκου δήλωσε «ότι έχει δημιουργηθεί μια άνευ προηγουμένου επίδειωση της διεθνούς κατάστασης και έξέφρασε την πεποίθησή του ότι είναι δυνατόν να σταματήσει ο επικίνδυνος άνταγωνισμός των έξοπλισμών, να επαναληφθούν οι διαπραγματεύσεις της Γενεύης και να έπιτευχθεί ένας πραγματικός πυρηνικός άφοπλισμός, ένας γενικός άφοπλισμός»¹⁵.

Και στην Άμερική πέρα άπ' τα φιλειρηνικά κινήματα τελευταία προβλήθηκε άπ' την τηλεόραση —ως γνωστό— το πολύκροτο φίλμ «Μια μέρα μετά» που έδειχνε την έκταση της φρίκης, ή οποία θα άπλωθεί κάτω άπ' το «μανιτάρι του θανάτου» στη γή. Η προβολή αυτής της ταινίας στις Η.Π.Α. «πήρε διαστάσεις σημαντικού πολιτικού γεγονότος». Την ίδια έντύπωση προκάλεσε ή ταινία και στα 10 εκατομμύρια Βρετανών τηλεθεατών που την παρακολούθησαν τρεις εβδομάδες μετά την προβολή της στις Η.Π.Α. (βλέπε Άθηναϊκό Τύπο των τελευταίων ήμερών). Και μια που

10. Βλ. Άρχιεπισκόπου Ίερωνόμου, Άγαπισμός, το κοινωνικό σύστημα ζωής, έκδ. ΤΗΝΟΣ, σελ. 55.

11. Έφημερίς «ΕΘΝΟΣ», 4.11.1983.

12. Έφημερίς «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 11.12.1983.

13. Έφημερίς «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ», 24.11.1983.

14. Έφημερίς «ΕΛΕΥΘΕΡΗ ΓΝΩΜΗ», 27.11.1983.

15. Έφημερίς «ΕΛΕΥΘΕΡΟΣ ΤΥΠΟΣ», 12.12.1983.

μιλάμε για την 'Αμερική ως μου επιτραπεί στο σημείο αυτό να υπογραμμίσω πώς —κατά τη γνώμη μου— είναι αρκετά σημαντικά τα όσα είπε στο τέλος του προηγούμενου μήνα στην 'Αθήνα ένας από τους διασημότερους οικονομολόγους της εποχής μας ο 'Αμερικανός καθηγητής στο Χάρβαντ Τζών Γκαλμπραϊθ σχετικά με τη θέση και τη θέληση του Λαού της 'Αμερικής πάνω στο θέμα της ειρήνης. "Όταν λοιπόν ρωτήθηκε από δημοσιογράφο 'Αθηναϊκής εφημερίδας τί νομίζει ότι θέλουν τώρα οι ψηφοφόροι στις Η.Π.Α. απάντησε:

«Πρώτα απ' όλα θέλουν την ειρήνη και όχι τον πυρηνικό πόλεμο. Και νομίζω, ότι ούτε οι Δημοκρατικοί ούτε οι Ρεπουμπλικάνοι πολιτικοί έχουν καταλάβει πόσο βαθιά είναι ή επιθυμία του λαού για ειρήνη. Θέλει ακόμη ο λαός την εξασφάλιση της απασχόλησης και ένα οικονομικό σύστημα, όπου ο πληθωρισμός δεν θα αφαιρεί τις αποταμιεύσεις τους. "Άλλοτε πίστευα ότι το οικονομικό πρόβλημα προέχει, τώρα νομίζω ότι, αποφυγή ενός πυρηνικού πολέμου είναι ακόμη πιο σημαντικό. Το λάθος των πολιτικών είναι ότι δεν έχουν λάβει σοβαρά υπόψη αυτή την επιθυμία του λαού»¹⁶.

Δεν νομίζω πώς πρέπει να επιμείνω περισσότερο υπενθυμίζοντας κι άλλες ακόμη κραυγές για τη διαφύλαξη της ειρήνης στον κόσμο. Τουτό μόνο θάθελα να υπογραμμίσω: 'Ανάμεσα στις δύο υπερδυνάμεις γίνεται, όπως δείχνουν τα πράγματα, φοβερός σ υ ν α γ ω ν ι σ μ ό ς υπεροχής της μιάς έναντι της άλλης με το αδιάκοπο δυνάμωμα των όπλοστασίων τους και με την τοποθέτηση πυραύλων τους σε διάφορα εδάφη του πλανήτη μας. SS 20, 22 και 23 απ' τη μία μεριά μαζί με βομβαρδιστικά Τουπόλεφ 26 (αυτά που το NATO ονόμασε «μπάκφαιρ»). Πέρσινγκ 2 και Κρούζ από την άλλη σημαδεύουν τις Ευρωπαϊκές χώρες. Μιά τέτοια τακτική φυσικά δεν νοείται άμυντική. Είναι όπωσδήποτε έπιθετική. (Δυστυχώς σε μερικές περιπτώσεις και «κινήματα ειρήνης» αποβλέπουν όχι στο να προαγάγουν ειλικρινά την προσπάθεια για την ειρήνη, αλλά στο να διαφυλάξουν την επιθετική υπεροχή του ενός στρατοπέδου έναντι του άλλου). "Επειτα τα πράγματα δείχνουν ότι και οι δύο υπερδυνάμεις επιδίδονται όχι σε άμυντική ή οργάνωση, αλλά σε κατασκευή έπιθετικών όπλων. Τί χρειάζονται οι Πέρσινγκ 2 και Κρούζ να στήνονται στην Ευρώπη, αλλά και τί χρειάζονται —αν δεν υπήρχαν επιθετικές διαθέσεις— τα πυρηνικά υποβρύχια με

τους πολυκέφαλους πυρηνικούς πυραύλους που κυκλοφορούν κοντά στην 'Αμερικανική 'Ηπειρο· οι έκτεταμένες ή οι περιορισμένες έκτασης αεροναυτικές διευκολύνσεις στην Αιθιοπία, την Γουινέα, το Μάλι, τη Μοζαμβίκη κ.ά. Τί χρειάζονται τα άγκυροβόλια στη Μεσόγειο, στον Ειρηνικό, στο Ν. 'Ατλαντικό; Ποιά άμυντική ανάγκη εξυπηρετούν; "Επειτα γιατί άραγε στις χώρες του τρίτου κόσμου ή Σοβιετική 'Ενωση δεν έχει ξεπεράσει το 0,03ο του ετήσιου εθνικού της προϊόντος, ενώ ή στρατιωτική της βοήθεια αντιπροσωπεύει δεκάδες δισεκατομμύρια δολαρίων;¹⁷. Οι Η.Π.Α. με την αλαζονεία της εξουσίας και της δύναμης οδηγούν όλοταχώς και σχεδόν αναπόφευκτα τον κόσμο σ' ένα καινούργιο και τρομακτικό ανταγωνισμό έξοπλισμών. 'Η δέ Ε.Σ.Σ.Δ. έγκαθιστώντας από το 1977 SS 20 και μάλιστα σε μεγάλο, παράλογο μεγάλο, αριθμό άνετρεψε πρώτα και σε σοβαρό βαθμό τις ισορροπίες στο χώρο της Ευρώπης. Μά και οι δυτικοευρωπαϊκές κυβερνήσεις (πλήν 'Ελλάδας - Δανίας και 'Ολλανδίας) «ξέχασαν» τη φιλολογία για «Ευρωπαϊκή αυτονομία» σε όλα τα θέματα που άφορούν την επιβίωση της 'Ηπείρου μας». Την «ξέχασαν και άποδέχθηκαν» τις έπιταγές της 'Αμερικανικής στρατηγικής... για ένα «περιορισμένο πυρηνικό πόλεμο...», πόλεμο που θα σημαίνει τη βιολογική εξόντωση των δύο πλευρών της 'Ηπείρου μας...»¹⁸.

Κι όλο αυτό το επικίνδυνο «παιχνίδι» των έξοπλισμών παίζεται πάνω από τα κεφάλια των λαών της γης και ονομάζεται ψυχρά «ίσορροπία του τρόμου» ή «άμοιβαία εξασφαλισμένη καταστροφή» (MAD)! και καταντήσαμε να απολαμβάνουμε την ειρήνη σαν... ύποπρον της αδυναμίας να καταστρέψει ο ένας τον άλλον! 'Ενώ την ίδια ώρα ξοδεύονται για τους έξοπλισμούς 2 δισεκατομμύρια, 800 εκατομμύρια άνθρωποι πεθαίνουν κάθε μέρα απ' την πείνα. Σύμφωνα με τελευταία έπίσημα στοιχεία μόνο με το 7ο) από τα έτήσια έξοδα των έξοπλισμών της γης θα μπορούσε ν' αντιμετωπισθεί ή πείνα, ή άρρώστεια και ο θάνατος τόσων εκατομμυρίων ανθρώπων¹⁹.

(Συνεχίζεται)

Πρεσβ. ΝΙΚΟΛΑΟΣ ΣΚΙΑΔΑΡΕΣΗΣ

Διευθυντής 'Εκκλησ. Λυκείου Πατρών

16. 'Εφημερίς «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 24.11.1983.

17. 'Εφημερίς «ΚΑΘΗΜΕΡΙΝΗ», 20-21.11.1983.

18. 'Εφημερίς «ΕΛΕΥΘΕΡΟΤΥΠΙΑ», 4.11.1983.

19. 'Εφημερίς «ΚΑΘΟΛΙΚΗ», 13.12.1983.

Ο ΕΙΔΙΚΟΣ ΝΟΜΙΚΟΣ ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Γ Ν Ω Μ Ο Λ Ο Τ Η Σ Ι Σ

Η ΠΕΡΙΥΒΡΙΣΙΣ ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΗΣ ΑΡΧΗΣ

ΚΑΤΑ ΤΟΝ ΠΟΙΝΙΚΟΝ ΚΩΔΙΚΑ

ΚΑΙ ΤΟΝ ΚΑΤΑΣΤΑΤΙΚΟΝ ΧΑΡΤΗΝ

ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Κατά την συνεδρίαν ΑΑ τής 14.3.1984 τής Διαρκούς Ίερās Συνόδου ανεγνώσθη έγγραφον Σεβ. Μητροπολίτου. Διά του εγγράφου διαδιδάξεται αντίγραφον ανοικτής επιστολής προς Εισαγγελέα Πρωτοδικών ως και τὸ ὑπ' ἀριθ. 63 τής 25.2.84 δελτίον τύπου και πληροφοριῶν τής Γ. Μητροπόλεως, θίγεται τὸ θέμα δικαστικῆς προστασίας τῶν Ίεραρχῶν και ἐπισημαίνεται ὅτι παρίσταται ἀνάγκη νομοθετικῆς συμπληρώσεως τοῦ ἄρθρου 53 παρ. 2 τοῦ νόμου 590) 77 «Περὶ Καταστατικού Χάρτου».

Ἡ Διαρκής Ίερά Σύνοδος ἀπεφάσισε νὰ ζητηθῆ ἡ γνώμη μου, ἡ ὁποία και ζητεῖται διά τοῦ ὑπ' ἀριθ. 902) 428) 20.3.84 Συνοδικοῦ εγγράφου.

Ι. Ἐκ τής εἰς τὸ Συνοδικὸν εἴγγραφον συνημμένης ἀπὸ 11.2.84 ἐπιστολῆς πρὸς Εἰσαγγελέα Πρωτοδικῶν προκύπτει ὅτι ὁ Μητροπολίτης, διά τοῦ Ε.Π. 30 τής 4.2.84 εγγράφου του, ἐγνωστοποίησεν εἰς τὸν Εἰσαγγελέα Πλημμελειοδικῶν ἀξιόποινα ἀδικήματα, τὰ ὁποία διεπράξεν εἰς ὄραρον του Ίερούς.

Εἰδικώτερον ὁ Μητροπολίτης, εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐπιστολήν του, ἐπικαλεῖται τὰ δι' ἄρθρου 53 τοῦ νόμου 590) 77 εἰδικῶς ὀριζόμενα διά τὴν ποινικὴν προστασίαν του, περιυδριζόμενου ὡς «Ἀρχῆς».

Δι' ἄρθρου 53 παρ. 2 τοῦ νόμου 590) 77 εἰδικῶς ὀρίζεται: «Ἡ Γ.Σ.Ι. και ἡ Δ.Ι.Σ. ἀπολαμβάνουν ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν τῆς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 181 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος προσδεδειγμένης προστασίας. Τῆς αὐτῆς προστασίας ἀπολαμβάνουν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος και οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίται ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἐπὶ ἀδικημάτων διαπραττομένων διά τοῦ Τύπου».

Τὸ ἄρθρον 181 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, εἰς τὸ ὁποῖον ἡ παράγραφος 2 ἄρθρου 53 τοῦ νόμου 590) 77 ἀναφέρεται, διά τῆς παραγράφου 1, ὡς συμπληρώθη ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 4 τοῦ ν.δ. 2493) 1952, ὀρίζει: «Με φυλάκισιν μέχρι τριῶν ἐτῶν τιμωρεῖται, ὅστις δημοσίως περιυδρίζει ἀρχὴν δημοσίαν, δημοτικὴν ἢ κοινοτικὴν ἢ ἀνεγνω-

ρισμένον κατὰ τὸν Κανονισμόν τῆς Βουλῆς ἀρχηγὸν κόμματος ἐν τῇ Χώρα».

Κατὰ τὰ ὀριζόμενα δι' ἄρθρου 7 παρ. 1 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος 1975 και ἄρθρου 1 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος δὲν ἐπιτρέπεται ἀνάλογος ἐφαρμογὴ τῶν ποινικῶν διατάξεων και «ποινὴ δὲν καταγιγνώσκεται εἰ μὴ δι' ἐκαίνας τὰς πράξεις, δι' ἃς αὐτὴ διά νόμου ρητῶς ὀρίσθη πρὸ τῆς τελέσεως αὐτῶν». Ἀνακύπτει συνεπῶς τὸ ζήτημα ἐάν, και πότε, ἐκ τοῦ συνδυασμοῦ τῶν ὀριζόμενων δι' ἄρθρου 181 παρ. 1 τοῦ Π. Κώδικος και τῶν ὀριζόμενων δι' ἄρθρου 53 παρ. 2 τοῦ νόμου 590) 77 στοιχοθετεῖται ἀξιόποινον ἀδικήμα περιυδρίσεως εἰς ὄραρον τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν.

Ὁ Εἰσαγγελεὺς τοῦ Ἀρείου Πάγου, ἐπὶ ἐρωτήματος τῆς Ίερās Συνόδου τὸ ὁποῖον ἐτέθη διά τοῦ ὑπ' ἀριθ. πρωτ. 557 τής 2.3.1961 Συνοδικοῦ εγγράφου, διά τῆς ὑπ' ἀριθ. 12 τής 31.3.1961 γνωμοδοτήσεως, ἐν ὄψει τοῦ ἄρθρου 2 τοῦ τότε ἰσχύοντος Συντάγματος 1952, ἐγνωμοδότησεν (Ποινικὰ Χρονικὰ ΙΑ, 229) :

«Ὅταν θάλλεται ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ δὲν ἔχει ἐφαρμογὴν τὸ ἄρθρον 181 τοῦ Ποιν. Κώδικος κατὰ τὸ ὁποῖον «δημοσίαν ἀρχὴν» νοούνται μόνον αἱ δημόσιαι λειτουργίαι τοῦ Κράτους, αἱ ὁποῖαι ἔχουν ταχθῆ ὑπὸ τῶν ὀργανικῶν νόμων πρὸς διοίκησιν τῆς Πολιτείας ἀνεξαρτήτως τοῦ βαθμοῦ τοῦ ἐκπροσωποῦντος αὐτὸ ὑπαλλήλου.

Ὅπου ὁ Ποινικὸς νόμος ἠθέλησε νὰ προστατεύσῃ κατὰ προσβολῶν τὴν Ἐκκλησίαν, τὴν θρησκείαν ἢ τοὺς λειτουργοὺς αὐτῆς τὸ ὄρισεν εἰδικῶς. Οὕτω, δι' ἄρθρων 199, 200, 175 παρ. 2, 176, 371, εἰδικῶς διέλαβε τὴν ποινικὴν προστασίαν κατὰ καθυδρίσεως θρησκευμάτων, διαταράξεως θρησκευτικῶν συναθροίσεων, ἀντιποιήσεως ἀσκήσεως ὑπερησίας λειτουργοῦ τῆς ἀνατολικῆς Ὀρθοδόξου τοῦ Χριστοῦ Ἐκκλησίας, ἀντιποιήσεως στολῆς θρησκευτικοῦ λειτουργοῦ, παραδίσεως ἐχεμυθείας ἐξαμολογήσεως».

Ἡ ὡς ἄνω εἰσαγγελικὴ γνωμοδότησις ἐκράτησεν εἰς τὴν νομολογίαν διότι, κατὰ τὴν κρατοῦσαν γνώμην εἰς τὸ δημόσιον δίκαιον, ἡ Ἐκκλησία ὑπὸ νομικὴν ἐποψιν δύναται νὰ θεωρηθῆ ὡς αὐτοτελής και αὐτοδιοικούμενος (μὲ ἰδίαν δικαιοδοσίαν) ἀλλ' ἐντὸς τοῦ Κράτους Ὁργανισμὸς, ὁ ὁποῖος ἔλαβε δικαιώματα ἀπ' εὐθείας ἐκ τοῦ Συντάγματος.

Τὰ Ἐκκλησιαστικὰ ἀξιώματα μετέχουν τοῦ χαρακτήρος τῶν δημοσίων ἀξιωματῶν ἰδίως λόγω τῆς συνταγματικῆς θέσεως τῆς ἐπικρατοῦσης θρησκείας ὡς ἐπισημοῦ, ἀλλ' οὔτε τὰ Μέλη τῆς Ίερās Συνόδου, οὔτε οἱ

Μητροπολίται, οἱ Ἐπίσκοποι, οἱ Ἱερεῖς καὶ οἱ Κληρικοί ἐν γένει εἶναι δημόσιοι υπάλληλοι, ἀλλ' εἶναι ὄργανα (λειτουργία) τῆς Ἐκκλησίας ἢ τοῦ νομικοῦ προσώπου δημοσίου δικαίου (ἴδετε πρόσφατον ὑπ' ἀριθ. 4045) 1983 ἀπόφασιν τοῦ Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας).

II. Τὴν ὡς ἄνω θέσιν τῆς νομολογίας καὶ τῆς θεωρίας ἤλθε νὰ ἐπιλύσῃ ὑπὲρ τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς ἢ παράγραφος 1 ἄρθρου 3 τοῦ Ν.Δ. 126) 1969. Κατὰ ταύτην «Ἡ Ἱερά Σύνοδος τῆς Ἱεραρχίας, ἢ Διοικήσεως Ἱερᾶ Συνόδου καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος ἀπολαμβάνουσι τῆς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 181 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος προβλεπομένης προστασίας».

ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τῆς ὡς ἄνω διατάξεως, ἐξ ἀφορμῆς δημοσιευθείσης τὴν 8 Σεπτεμβρίου 1970, εἰς τὸν τύπον ἐπιστολῆς πρὸς τὸν τότε Ἀρχιεπίσκοπον κατὰ Μητροπολίτου, ὁ Ἀρειὸς Πάγος ἐξέδωκε τὴν ὑπ' ἀριθ. 503) 1971 ἀπόφασιν (Ποινικὰ Χρονικὰ ΚΒ, σελ. 56-68).

Διὰ τῆς ἀποφάσεως ἀπερρίφθη αἰτήσις ἀναίρεσεως κατὰ καταδικαστικῆς ἀποφάσεως τοῦ Ἐφετείου καὶ ὁ Ἀρειὸς Πάγος ἐδέχθη ὅτι: τὰ εἰς τὴν δημοσιευθεῖσαν ἐπιστολὴν ἔθιγον τὸν Μητροπολίτην «οὐχὶ ὡς ἄτομον ἀλλὰ ὑπὸ τὴν ἰδιότητά του ὡς ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερέως» καὶ δὲν ἀπετέλουν ἔντονον κριτικὴν ἐπιτροπευμένην ὑπὸ τοῦ Συντάγματος.

Ὅτως, κατόπιν τῆς ὡς ἄνω ἀποφάσεως τοῦ Ἀρειοῦ Πάγου ἢ Ἰ.Σ.Ι., ἢ Δ.Ι.Σ. καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Ἀρχιερεῖς ἐθεωρήθησαν «Ἀρχὴ» κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 181 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος καὶ περιυδριζόμενοι ἀπελάμβανον αὐτεπαγγέλτου ποινικῆς προστασίας.

Μετὰ ὅμως τὴν ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ Ν.Δ. 86 τῆς 3.10.1974 κατάργησιν τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ Ν.Δ. 126) 1969 καὶ τὴν, δι' ἄρθρου 1 τοῦ ἰδίου ν.δ., ἐπαναφορὰν εἰς ἰσχὺν τοῦ νόμου 671) 1943, ὡς τὸ πρῶτον ἐδημοσιεύθη, ἔπαυσεν ἢ ἐκ τοῦ ἄρθρου 181 παρ. 1 τοῦ Ποιν. Κώδικος προστασία τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν.

Θιγομένου διὰ δημοσιευμάτων τοῦ Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ μὴ ἐπιλαμβανόμενου αὐτεπαγγέλτου τοῦ Εἰσαγγελέως, ὁ τότε Ἀρχιγραμματεὺς τῆς Ἱερᾶς Συνόδου ἐνεχείρισε σχετικὴν μήνυσιν ἐπικαλούμενος ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 181 παρ. 1 τοῦ Π. Κώδικος.

Ὁ ἐπιληφθεὶς τῆς μηνύσεως Εἰσαγγελεὺς Πλημμελειοδικῶν Ἀθηνῶν, διὰ τῆς ὑπ' ἀριθ. 28603 τῆς 12.5. 1976 ἀναφορᾶς του πρὸς τὸν Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν Ἀθηνῶν, ἀπέκλεισε τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ὡς ἄνω ἄρθρου τοῦ Ποιν. Κώδικος, κατὰ τὸ ὅποιον τιμωρεῖται αὐτεπαγγέλτως ἢ περιυδρισε τῆς Ἀρχῆς, διότι ὁ Ἀρχιεπίσκοπος εἶναι Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχὴ καὶ δὲν εἶναι οὔτε δημοσία, οὔτε δημοτικὴ, οὔτε κοινοτικὴ ἀρχὴ τῶν ὁποίων γίνεται εἰδικὴ ἀναφορὰ εἰς τὸ ἄρθρον 181 παρ. 1 τοῦ Ποιν. Κώδικος.

Ἐπικαλούμενος ὁ Εἰσαγγελεὺς τὰ ὀριζόμενα διὰ τῆς παρ. 1 ἄρθρου 368 τοῦ Ποιν. Κώδικος, κατὰ τὰ ὅποια «εἰς τὰς περιπτώσεις τῶν ἄρθρων 361, 362, 363, 364

καὶ 365 ἢ ποινικὴ δίωξις χωρεῖ μόνον ἐπὶ ἐγκλήσει», ἐγνωμοδότησαν ὅτι, διὰ τὴν προστασίαν του ὁ θιγόμενος Ἀρχιεπίσκοπος ἠδύνατο νὰ ἐγχειρίσει ὁ ἴδιος ἐγκλήσιν (ἴδετε Ποινικὰ Χρονικὰ ΚΣΤ, σελ. 347).

Τὰ εἰς τὴν ὡς ἄνω Εἰσαγγελικὴν γνωμοδότησιν ἐπαυλεῖσθαι διὰ τῆς, προκληθείσης καὶ πάλιν ὑπὸ τῆς Ἱ. Συνόδου, ὑπ' ἀριθ. 13 τῆς 13.9.1976 γνωμοδοτήσεως τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρειοῦ Πάγου (Νομ. Βῆμα, ἔτος 24ον, σελ. 1028).

Ἡ γνωμοδότησις ἀναφέρεται εἰς τὴν ὑπ' ἀριθ. 12) 3113) 1961 προαναφερομένην γνωμοδότησιν τοῦ Εἰσαγγελέως τοῦ Ἀρειοῦ Πάγου (ἴδετε ἀνωτέρω) πρὸς τὴν ὅποιαν καὶ συμφωνεῖ.

Εἰδικώτερον ἢ νέα Εἰσαγγελικὴ γνωμοδότησις δέχεται ὅτι: «Ἡ διάταξις τοῦ ἄρθρου 181 Π.Κ. περὶ περιυδρισεως οἰασθήποτε Ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, δοθέντος ὅτι ἐν τῇ ἐννοίᾳ τοῦ ἄρθρου 181 Π.Κ. «Α ρ χ ἦ ν» ἀποτελοῦν τὰ ὄργανα τοῦ Κράτους, τὰ ἀσκούντα κυριαρχικὴ βουλήσι: κρατικὴν ἐξουσίαν τεταγμένην ὑπὸ τῶν ὀργανικῶν νόμων διὰ κρατικὸς σκοπὸς ἐνῶ... οὔτε ἢ Ἱερά Σύνοδος, οὔτε τὰ μέλη αὐτῆς, οὔτε οἱ Μητροπολίται, οὔτε ἐν γένει οἱ Κληρικοί, εἶναι δημόσιοι υπάλληλοι: ὑπὸ τὴν ἔννοιαν τῶν ἀμέσων υπαλλήλων τοῦ Κράτους, τῶν ἀσκούντων κυριαρχικὴ βουλήσι: κρατικὴν ἐξουσίαν, ἀλλ' εἶναι ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας... Συνεπεία εἰς περίπτωσιν δημοσίᾳ περιυδρισεως ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς, ποινικὴ προστασία δύναται νὰ παρασχεθῇ μόνον διὰ τῆς υποβολῆς παρὰ τοῦ φορέως ἐγκλήσεως, διὰ τὴν λαβούσαν χώραν ὀνειδιστικὴν προσωπικῶς πρὸς αὐτὸν συμπεριφορᾶν...».

«Καταργηθέντος διὰ τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ ν.δ. 87) 3.10. 1974 τοῦ ἄρθρου 3 τοῦ κατὰ τὴν 17 Φεβρουαρίου 1969 δημοσιευθέντος ὑπ' ἀριθ. 126 Ν.Δ., ἢ δημοσίᾳ περιυδρισεως τῶν ὡς ἄνω ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν δὲν δημιουργεῖ πλέον — ὡς καὶ παλαιότερον (ἦτο: πρὸ τῆς παρ. 1 ἄρθρου τοῦ ν.δ. 126) 69) — ποινικὰς ἐκ τοῦ ἄρθρου 181 Π.Κ. εὐθύνας».

ὑπεστηρίχθη ὅτι, ἐφ' ὅσον τὸ ν.δ. 126) 69 εἶχε ἀλάβει τὴν ἄνω περὶ περιυδρισεως διάταξιν, θὰ πρέπει, καὶ μετὰ τὴν κατάργησιν του, νὰ γίνῃ ἐρμηνευτικῶς δεκτὸν ὅτι τὸ ἄρθρον 181 Π.Κ. περιλαμβάνει εἰς τὴν προστασίαν του καὶ τὰς ἐκκλησιαστικὰς ἀρχάς. Ἡ ἀποφῆς αὐτὴ δὲν ἐγένετο ἀποδεκτὴ ὑπὸ τῆς νομολογίας διότι τοῦτο θὰ ἀπετέλε: ἀνεπίτρεπτον, εἰς τὴν σφαῖραν τοῦ ποινικοῦ δικαίου, ἀναλογικὴν ἐρμηνείαν καὶ θὰ προσέχρουε καὶ εἰς τὴν βούλησιν τοῦ νομοθέτου ἢ ὅποια συνάγεται: ἐκ τοῦ ἄρθρου 6 τοῦ ν.δ. 87) 3.10.74.

Εἰς τὸ ἄρθρον τοῦτο γίνεται ρητὴ μνεία τῶν διατηρουμένων διατάξεων τοῦ καταργουμένου ν.δ. 126) 1969 χωρὶς μετὰ αὐτῶν νὰ ἔχη περιληφθῇ καὶ τὸ ἄρθρον 3 αὐτοῦ. Προδήλως ἐκρίθη ὅτι, μόνον ὁ ἐκπροσωπῶν τὴν ἐκκλησιαστικὴν ἀρχὴν, θὰ πρέπει: εἰς ἐκάστην συγκειμένην περίπτωσιν, νὰ κρίνῃ ἂν θὰ ἦτο ἐποικδομητικὴ διὰ τὴν Ἐκκλησίαν μία δημοσία δίκη, (ὁ υπογράφων

τήν παρούσαν γνωμοδότησην ἔχει μεγάλην πείραν θορυβωδῶν καὶ πολυημέρων δικῶν μὲ μηνυτάς Μητροπολίτας).

Ἄν εἰς τὰς περιουδρίσεις ἐκκλησιαστικῶν ἀρχῶν ἀσκείται αὐτεπάγγελτος ποινικὴ δίωξις, εἶναι ἐνδεχόμενον, λόγῳ τοῦ ὑψηλοῦ σκοποῦ τὸν ὁποῖον ἐπιδιώκει ἡ Ἐκκλησία, νὰ προσενηθῆ εἰς αὐτὴν φθορά.

Ἄς μὴ λησμονεῖται καὶ ἡ ζημία τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τὰ δημοσιεύματα εἰς τὸν Τύπον, μὲ ἐντυπωσιακούς τίτλους, πρακτικῶν ἀπὸ τὰς δίκας αὐτάς.

III. Ὑπὸ τὴν ἰσχὺν τοῦ ἀρθροῦ 3 παρ. 1 τοῦ ἰσχύοντος Συντάγματος 1975 ἐξεδόθη τὸ ὑπ' ἀριθ. 1216) 1978 βούλευμα τοῦ Συμβουλίου Πλημμελειοδικῶν Ἀθηνῶν. Τοῦτο ἐδέχθη ὅτι ἡ Ἐκκλησία δὲν ἀποτελεῖ Ἀρχὴν κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀρθροῦ 181 παρ. 1 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, διότι ἡ Ἐκκλησία δὲν εἶναι δημοσία ἀρχή.

Κατὰ τὴν ὑπὸ τοῦ Συμβουλίου γενομένην δεκτικὴν πρότασιν τοῦ Εἰσαγγελέως Πλημμελειοδικῶν, προστατευόμενον ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 181 Π.Κ. ἔννομον ἀγαθὸν εἶναι ἡ «ἀρχή» ὡς πολιτικὸς θεσμός, ἡ πολιτειακὴ ἐξουσία.

Ἡ Ἐκκλησία τῆς Ἑλλάδος, ὡς θεῖον καθίδρυμα, ἰσρὸς ὀργανισμὸς καὶ φορεὺς τοῦ ὑπάτου ἀγαθοῦ τῆς θρησκείας καὶ μάλιστα τῆς ἐπισήμου (ἐπικρατοῦσης) θρησκείας τοῦ Κράτους, ἔχει πνευματικὸν κατ' ἐξοχὴν χαρακτήρα καὶ προορισμόν. Ἀπέχει τῆς κοσμικῆς ἐξουσίας καὶ δὲν ἐπιδιώκει τὴν ἐξυπηρέτησιν καὶ πραγματοποίησιν κρατικῶν σκοπῶν καὶ οὕτε δικαιοῦται νὰ ἀσκήσῃ αὐτοτελῶς δημοσίαν ἐξουσίαν εἰς ὠρισμένην ἔκτασιν. Ἄν τὰ νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου, ὡς ἡ Ἐκκλησία κατ' ἀρθροῦ 1 παρ. 4 τοῦ νόμου 590) 77 «Περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» καὶ τὰ ὄργανά των ἀπετέλουν ἀρχὴν δημοσίαν, δὲν ὑπῆρχε λόγος ἐιδικῆς ἀναφορᾶς εἰς τὸ ἀρθροῦ 181 Π. Κώδικος, διὰ τὴν Δημοτικὴν καὶ Κοινοτικὴν Ἀρχήν.

Αὗτα προστατεύονται ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 181 Ποιν. Κώδικος, διότι εἰς αὐτάς ἔχει ἀνατεθῆ ὑπὸ τοῦ Κράτους κατὰ παραχώρησιν, ἢ ἀσκήσις κυριαρχικῆς δημοσίας ἐξουσίας. Συνεπῶς οἱ ἄνθρωποι καὶ αἱ Κοινότητες διαφέρουν ἀπὸ τὴν Ἐκκλησίαν ὡς ΝΠΔΔ, διότι εἶναι ὑποκατάστατα τοῦ Κράτους καὶ τὰ κατ' ἐξοχὴν νομικὰ πρόσωπα δημοσίου δικαίου. Ἡ ἀποφίς (Γάφος, Εἰδικὸν Ποιν. Δίκαιον, τεύχος Α' σελ. 128, Ποιν. Χρονικὰ Ζ, 125 καὶ Παναγιωτάκος) ὅτι τὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας ἀποτελοῦν μέλη τῆς διοικήσεως τῆς Πολιτείας καί, ὅταν ἀσκοῦν καθήκοντα τὰ ὁποῖα διαλαμβάνονται εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας, *sacra externa* κατ' ἀντίθεσιν πρὸς τὰ πνευματικὰ *sacra interna* ἐνεργοῦν ὡς ἑμμεθεῖ ὄργανα τῆς Πολιτειακῆς ἐξουσίας καὶ προστατεύονται ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 181 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, δὲν ἔγινε δεκτὴ ὑπὸ τῆς νομολογίας.

Ὁ Χριστοφιλόπουλος (Θ. ΕΓ', 307 Ἐκκλ. Δίκαιον, ἐκδ. Β' παρ. 116 σελ. 78 καὶ σημ. 19) δέχεται ὅτι εἰς τὴν «ἀρχήν» τῶν ἀρθρῶν 167, 172-174, 178, 179, 180, 183, 224 παρ. 2, 225, 227 καὶ 229 τοῦ Ποιν. Κώδικος περιλαμβάνεται καὶ ἡ Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή. Δὲν περι-

λαμβάνει ὅμως καὶ τὸ ἀρθροῦ 181 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος, εἰδικῶς προβλέποντος περὶ τοῦ αὐτεπαγγέλτου ποινικοῦ κολασμοῦ τοῦ ἐγκλήματος περιουδρίσεως τῆς ἀρχῆς καὶ συμβόλων.

Ὁ νομοθέτης τοῦ ἀρθροῦ 3 παρ. 1 τοῦ καταργηθέντος Ν.Δ. 126) 1969 καὶ τὸ ἀρθροῦ 53 παρ. 2 τοῦ ἰσχύοντος περὶ Καταστατικοῦ Χάρτου νόμου 590) 1977, δὲν λύνουν τὴν διχοστασίαν ὅτι ἡ Ἐκκλησιαστικὴ ἀρχὴ δὲν εἶναι δημοσία Ἀρχὴ καὶ ὡς τοιαύτη προστατεύεται ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 181 τοῦ Ποιν. Κώδικος. Αἱ ὡς ἄνω διατάξεις ἐπεκτείνουν καὶ περιλαμβάνουν εἰς τὴν προστασίαν τοῦτο τὴν Ι.Σ.Ι., τὴν Δ.Ι.Σ., τὸν Ἀρχιεπίσκοπον, Μητροπολίτας, ἤτοι τὰ ὄργανα τῆς Ἀνωτάτης Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ὅχι δὲ καὶ τοὺς λοιποὺς Κληρικοὺς καὶ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας ὡς τοὺς ἐφημερίους, οἱ ὁποῖοι ἀσκοῦν καθήκοντα ἀναγόμενα εἰς τὴν διοίκησιν τῆς Ἐκκλησίας καὶ ὡς Πρόεδροι τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Συμβουλίων ἀσκοῦν, κατὰ νόμιμον παραχώρησιν, καὶ ὑπηρεσίαν Νομικοῦ Προσώπου Δημοσίου Δικαίου ὡς ἡ Ἐνορία (ἴδετε σχετικὴν νομολογίαν Συμβουλίου τῆς Ἐπικρατείας καὶ Ἀρείου Πάγου).

Εἶναι ἀξιοσημείωτον νὰ ἀναφερθῆ ὅτι, εἰς τὴν προαναφερμένην ὑπ' ἀριθμὸν 28203 τῆς 12.5.1976 ἀναφορὰν τοῦ πρὸς τὸν Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν Ἀθηνῶν, ὁ Εἰσαγγελεὺς Πλημμελειοδικῶν Ἀθηνῶν, ἔχων ὑπ' ὄψιν τὸ ἀρθροῦ 5 παρ. 1 τοῦ σχεδίου Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ἀναγνωρίζει τὴν ἀνάγκην πληρῶς διὰ νόμου ποινικῆς προστασίας τῶν Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν ἀπὸ τῆς περιουδρίσεως.

Χαρακτηριστικὴ εἶναι ἡ εἰς τὴν εἰσαγγελικὴν γνωμοδότησιν κατὰ λέξιν περιοχὴ: «εἰς τὴν ρύθμισιν αὐτὴν βεβαίως πρέπει νὰ προβῆ ὁ νομοθέτης διὰ τὴν ὀλοκλήρωσιν τῆς ποινικῆς προστασίας τῆς Ἐκκλησίας (ἀρθρο 175 παρ. 2, 198-201, 374α Π.Κ. 4 Α.Ν. 1363) 38) ἢ προσφορὰ τῆς ὁποίας εἰς τὴν Πολιτείαν εἶναι μεγάλη, διότι κατ' ἐξοχὴν τὰ ὄργανά της κατὰ τὴν ἐνάσκησιν τῶν καθήκοντων των πρέπει νὰ προστατεύωνται ἀπὸ τῆς περιουδρίσεως καὶ εἶναι πράγματι ἀδιανόητον νὰ προστατεύεται ὁ Πρόεδρος μιᾶς μικρᾶς Κοινότητος τοῦ Κράτους καὶ ὅχι ὁ Προκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος» (ἴδετε Ποινικὰ Χρονικὰ, ΚΣΤ' σελ. 348).

IV. Τὰ εἰς παράγραφον 2 ἀρθροῦ 53 τοῦ ἰσχύοντος ὡς Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας νόμου 590) 77 δὲν ἐρρυθμίσαν ἀποτελεσματικῶς τὸ ὑπάρχον θέμα. Ἀντιθέτως δύναται νὰ ὑποστηριχθῆ ὅτι, διὰ τούτων, διετηρήθη ἡ προϋπάρχουσα διχοστασία ὅτι ἡ «Ἐκκλησιαστικὴ Ἀρχή» δὲν εἶναι «δημοσία Ἀρχή» κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἀρθροῦ 181 παρ. 1 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος.

Διὰ τῆς ὡς ἄνω εἰς τὸν νόμον 590) 77 διατάξεως ὀρίζεται: «Ἡ Ι.Σ.Ι. καὶ ἡ Δ.Ι.Σ. ἀπολαύουν ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν τῆς ὑπὸ τοῦ ἀρθροῦ 181 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος προβλεπομένης προστασίας. Τῆς αὐτῆς προστασίας ἀπολαύουν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίται ἐν τῇ ἐνασκήσει τῶν καθήκον-

των αὐτῶν ἐπὶ ἀδικημάτων διαπραττομένων διὰ τοῦ Τύπου».

Ἐκ τῆς ἀντιπαράθεσης τῶν δριζομένων δι' ἄρθρου 3 παρ. 1 τοῦ καταργημένου ν.δ. 126) 69 (ἴδετε εἰς τὴν ἀρχὴν) καὶ τῶν δριζομένων διὰ τῆς παραγράφου 2 ἄρθρου 53 τοῦ νόμου 590) 77, εὐχερῶς προκύπτει ὅτι ἡ διὰ τῆς ἰσχυροῦσης διατάξεως, προστασία τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς, ἀπὸ περιύδρισις εἶναι μικροτέρα ἔναντι τῆς προστασίας ὑπὸ τῆς καταργηθείσης διατάξεως τοῦ ν.δ. 126) 69.

Εἰδικώτερον διὰ τῆς παραγρ. 2 ἄρθρου 53 τοῦ ἰσχύοντος νόμου 590) 77 ἢ Ἰ.Σ.Ι. καὶ ἢ Δ.Ι.Σ. ἀπολαμβάνουν τῆς ὑπὸ τοῦ ἄρθρου 181 τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος προσλαμβομένης προστασίας, ὅχι γενικῶς ἀλλὰ μόνον «ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν».

Οὕτως ἄνευ ποινικῶν συνεπειῶν εἶναι εὐχερές νὰ περιυδριστοῦν ἢ Ἰ.Σ.Ι. καὶ ἢ Δ.Ι.Σ. ὡς συλλογικὰ ὄργανα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, ὡς καὶ τὰ Μέλη αὐτῶν Ἀρχιερεῖς, μὲ τὴν νομικὴν κάλυψιν ἐκ τῆς παρ. 2 τοῦ ἄρθρου 53 τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου ὅτι ἡ περιύδρισις δὲν ἀναφέρεται εἰς τὴν «ἀσκήσιν τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν» ἢ «δὲν ἐτελέσθη διὰ τοῦ Τύπου».

Διὰ τοὺς νομικοὺς καὶ εἰδικώτερον τοὺς ἀσχολουμένους μὲ τὰ ἀδικήματα κατὰ τῆς αὐθεντίας τῆς Ἀρχῆς καὶ περιυδρίσεως αὐτῆς εἶναι καταφανῆς ἡ ἐκ τῆς διατυπώσεως τῆς παραγράφου 2 ἄρθρου 53 τοῦ νόμου 590) 77, εὐχέρεια «ὑπερασπιστικῆς» ἐπιχειρηματολογίας, ἡ καταλήγουσα εἰς τὴν ἔλλειψιν οὐσιαστικῆς προστασίας ἀπὸ τῆς περιυδρίσεως τῶν Ἀνωτάτων Ἐκκλησιαστικῶν Ἀρχῶν καὶ τῶν συγκροτούντων ταύτας ἀρχιερατικῶν Μελῶν.

Διὰ τῆς ἀνωτέρω διατάξεως εἰς τὰ ἀπασχολοῦντα τὴν Δικαστηριακὴν πρακτικὴν κατὰ τὴν ἐφαρμογὴν τοῦ ἄρθρου 181 τοῦ Ποιν. Κώδικος ζητήματα, ὡς ἡ ἔννοια περιυδρίσεως, ἡ ἔννοια ἀρχῆς, ἡ διάκρισις ἀρχῆς καὶ φορέως, ἡ τέλεισις δημοσίως, ἢ μὴ ἀσκήσις συνταγματικῶς ἐλευθέρως κριτικῆς, προσετέθη καὶ ἡ ἀμφισβήτησις ἂν ἢ περιύδρισις κατὰ τῆς Ἰ.Σ.Ι. καὶ τῆς Δ.Ι.Σ. ἀναφέρεται. —καὶ μάλιστα εὐθέως ὡς δέχεται ἡ νομολογία— «ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῶν ἀρμοδιοτήτων αὐτῶν».

Πέραν τῶν ἀνωτέρω, ἐνῶ διὰ τῆς παρ. 1 ἄρθρου 3 τοῦ ν.δ. 126) 69 τῆς προστασίας τοῦ ἄρθρου 181 τοῦ Π.Κ. ἀπελάμβανον γενικῶς «καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ ἀρχιερεῖς τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», διὰ τῆς ἰσχυροῦσης παραγράφου 2 ἄρθρου 53 τοῦ νόμου 590) 77 τῆς ὡς ἄνω προστασίας «ἀπολαμβάνουν ὁ Ἀρχιεπίσκοπος καὶ οἱ ἐν ἐνεργείᾳ Μητροπολίται ἐν τῇ ἐνασχῆσει τῶν καθηκόντων αὐτῶν ἐπὶ ἀδικημάτων διαπραττομένων διὰ τοῦ Τύπου».

V. Κατὰ τὰ νομολογημένα, ποινικῶς κολαζομένη περιύδρισις εἶναι ἡ καθ' οἰονδήποτε τρόπον (ὅχι μόνον διὰ τοῦ Τύπου) ἐκ προθέσεως δημοσίᾳ ἐκδήλωσις ὀνειδισμού ἢ διασυρμού αὐτοῦ τούτου τοῦ θεσμοῦ, μειωτικῆς τοῦ κύρους του, καταφρονήσεως πρὸς τὴν ἀρχὴν καὶ ἐλλείψεως τοῦ πρὸς αὐτὴν ὀφειλομένου σεβασμοῦ (Α.Π. 232) 1957).

Ὡς περιύδρισις τῆς ἀρχῆς θεωρεῖται ὅχι μόνον ἡ ἐξύδρισις ὑπὸ στεγνὴν ἔννοιαν ἢ ἡ δυσφήμισις ἀλλὰ καὶ οἰαδήποτε ἔκφρασις περιφρονήσεως, ἱκανὴ νὰ μειώσῃ τὸν σεβασμὸν καὶ τὴν ἐκτίμησιν τῶν πολιτῶν πρὸς τὴν ἀρχὴν (Α.Π. 67) 1968, ἀγόρευσις εἰσαγγελέως Α.Π., Ποιν. Χρονικά Ζ, 444).

Εἶναι ἀδιάφορον ἂν ὁ δράστης ἀπευθύνῃ τὸν ὀνειδισμόν πρὸς τὸν ἐκπρόσωπον τῆς ἀρχῆς ἢ ἐκδηλοῖ αὐτὸν μονολογῶν, ἀκουόμενος ὁμως ὑπὸ εὐρυτέρου κύκλου προσώπων (Α.Π. 224) 1967).

Κατὰ τὴν ἀνωτέρω νομολογίαν, ἐνδεικτικῶς ἀναφερομένην, περιύδρισις ἀρχῆς κατὰ τὸ ἄρθρον 181 Π.Κ. στοιχειοθετεῖται διαπραττομένη «καθ' οἰονδήποτε τρόπον». Παρὰ ταῦτα ὁ νομοθέτης τῆς παραγράφου 2 ἄρθρου 53 τοῦ νόμου 590) 77 περιώρισε τὴν προστασίαν ἐκ τοῦ ἄρθρου 181 Π.Κ. μόνον «ἐπὶ ἀδικημάτων διαπραττομένων διὰ τοῦ Τύπου».

Δὲν εἶναι κατὰ ταῦτα δικαιολογημένα: αἱ εἰς τὴν ἀπὸ 11.2.1984 ἐπιστολὴν τοῦ ἐν λόγῳ Μητροπολίτου ἐπικρίσεις, αἱ διατυπωθεῖσαι εἰς θάρος τοῦ Εἰσαγγελέως Πρωτοδικῶν, ἀφοῦ ἐκ τῆς ὑπαρχούσης νομοθεσίας καὶ νομολογίας δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀσκήσῃ ὁ Εἰσαγγελεὺς αὐτεπαγγέλτως δίωξιν διὰ περιύδρισιν τοῦ Μητροπολίτου ὡς ἀρχῆς. Ἐναντίᾳ ἐνεργείᾳ του θὰ τὸν ἐξέθετε ὡς ὑπερβαίνοντα τὴν, ἐκ τοῦ νόμου καὶ τῆς νομολογίας, δικαιοδοσίαν του. Παρίσταται συνεπῶς ἀναγκαῖα ἡ, διὰ τῆς νομοθετικῆς ὁδοῦ, εἴτε συμπλήρωσις τοῦ ἄρθρου 181 παρ. 1 τοῦ Π.Κ. προστιθεμένης εἰς τὴν δημοσίαν, δημοτικὴν ἢ κοινοτικὴν ἀρχὴν καὶ τῆς «ἐκκλησιαστικῆς ἀρχῆς» ἢ δι' ἀντικαταστάσεως τῶν εἰς παράγραφον 2 ἄρθρου 53 τοῦ νόμου 590) 77 ὡς ἄνω δριζομένων, κατὰ τρόπον ὁ ὁποῖος θὰ ἐπιλύσῃ τὴν ὑπάρχουσαν διχοστασίαν περὶ τοῦ ἂν αἱ ἐκκλησιαστικαὶ ἀρχαὶ εἶναι «ἀρχαὶ» κατὰ τὴν ἔννοιαν τοῦ ἄρθρου 181 Π.Κ. καὶ θὰ διασφαλίσῃ ἀποτελεσματικῶς ἀπὸ περιυδρίσεως ποινικὴν προστασίαν τῆς Ἐκκλησιαστικῆς Ἀρχῆς γενικῶς.

Κατὰ καθῆκον ἐπισημειοῦμεν ὅτι τὸ ἔγκλημα τοῦ ἄρθρου 181 παρ. 1 τοῦ Π.Κ. ἐπικρίνεται ὑπὸ τῆς θεωρίας καὶ ἡ ἐφαρμογὴ εἰς τὴν δικαστηριακὴν πρακτικὴν δημιουργεῖ πολλὰ ἐρμηνευτικὰ προβλήματα, προβληματίζοντα τὸν ποινικὸν νομοθέτην.

Εἰς τὴν Ἱερὰν Σύνοδον ἀνήκει ἡ ἀπόφασις καὶ ἐνεργεῖα καθ' ὅσον λογικὴ εἶναι ἡ παρατήρησις τοῦ Εἰσαγγελέως Πλημμελειοδικῶν Ἀθηνῶν, ὁ ὁποῖος εἰς τὴν προαναφερομένην ἀπὸ 12.5.1976 ἀναφορὰν του πρὸς τὸν Εἰσαγγελέα Ἐφετῶν Ἀθηνῶν δικαίως παρατηρεῖ ὅτι: «Εἶναι πράγματι ἀδιανόητον νὰ προστατεύεται ὁ Πρόεδρος τῆς μικρᾶς Κοινοτήτος τοῦ Κράτους καὶ ὅχι ὁ Πρόκαθήμενος τῆς Ἐκκλησίας» (ἴδετε ἀνωτέρω καὶ Ποινικά Χρονικά, ΚΣΤ' σελ. 348). Ἀλλὰ καὶ ἐπιβαλλομένη παρίσταται ἡ προφύλαξις τῆς Ἐκκλησίας ἀπὸ τῶν ἀνοιγμάτων, κατόπιν αὐτεπαγγέλτου ποινικῆς διώξεως, θορυβῶδων δικῶν ἀπὸ τὰς ὁποίας εἶναι ἐνδεχομένη γενικώτερα ζημία τῆς Ἐκκλησίας.

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΝΙΚ. ΛΙΑΛΙΟΣ

ΠΑΡΑΤΗΡΗΣΕΙΣ ΚΑΙ ΣΧΟΛΙΑ

Ἀναστάσιμα μηνύματα.

Ἡ σελιὴ Κορυφὴ τῆς Ὁρθοδοξίας, ἡ Α.Θ.Π. ὁ Οἰκουμενικὸς Πατριάρχης κ. Δημήτριος, ἐν τῇ «παιδιαρχικῇ ἀποδείξει ἐπὶ τῷ Πάσχα», ἐτόνισεν, ὅτι «ὄταν ἀναβλέψωμεν καὶ θεωρήσωμεν τὴν ὑπεριτίην καὶ ἀκατανίκητον δύναμιν, τὴν ἀσύγκριτον δόξαν καὶ τὴν ἀπελευθερώουσαν, θεραπεύουσαν καὶ σώζουσαν ἐξουσίαν τοῦ Ἀναστάσιου Κυρίου, τότε θὰ ἴδωμεν ὅτι ὄντως «ἀποκεκλιόμην ὁ λίθος», ὅσον μέγας καὶ ἂν εἶναι, εἰς κάθε περίστασιν τῆς ζωῆς μας. Διότι αὐτοὶ οἱ ὅποιοι εἶχον θέσει τότε τὸν λίθον, τὸν «μέγαν σφόδρα», ἐπὶ τὴν θύραν τοῦ μνημείου, δὲν εἶχον εἶπει, δὲν ἠδύνατο νὰ εἶπουν, τὸν τελευταῖον λόγον, ἀλλὰ τὸν προτελευταῖον. Τὸν τελευταῖον λόγον λέγει ὁ Θεός, διότι εἰς αὐτὸν καὶ μόνον ἀνήκει πάντοτε ὁ τελευταῖος λόγος».

Τούτων οὕτως ἐχόντων, καθίσταται φανερόν διὰ τὴν καὶ ὁ Μαι. Ἀρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεὶμ ἐν τῷ πασχαλινῷ μηνύματι αὐτοῦ ἐπεσήμανεν, ὅτι «ὁ νεκρῆτος πατὴρ τῆς Ἀναστάσεως ἐρχεται νὰ φέρῃ παντοῦ ἀπὸ μῆνυμα τῆς ἐλπίδος καὶ νὰ ἀνασηκώσῃ ἀπὸ τὸ λήθαργον τὴν ταλαιπωρημένη καὶ ἀλλοτριωμένη ἀνθρωπότητα, ποὺ ἐγκλωβισμένη σὴν μεγαλαυχία τῶν τεχνικῶν τῆς κατορθωμάτων καὶ παραιδεμένη σὴν παντοδυναμία τοῦ ὕλισμου, ἔχασε τὴν δροσίαν καὶ τὴν ἐκμάδα τῆς, κοιντεὺε νὰ χάσῃ τὴν ψυχὴ τῆς, καθηλωθῆκε σὴν γῆ καὶ λησμονήσῃ τὸν οὐρανόν. Καὶ σπερήθηκε τὴν εἰρήνην, τὴν χαρὰ καὶ τὴν πραγματικὴν εὐτυχία καὶ εἰρήνηκε σὴν διαπάλην γιὰ τὴν ἀπόκτηση τῶν φθαρτῶν καὶ τῶν προσκαίρων, λησμονώντας τὰ αἰώνια καὶ ἀληθινά».

Τὸ μῆνυμα τῆς Ἀναστάσεως τὸ ὅποιον σημαίνει, ὅτι «μέσα σὶτὸ σκοτάδι ἀναφαίνεται ἀχίδα φωτός», «ἐρχεται, ὡς προσθέτει ὁ Μακαριώτατος, νὰ ξυπνήσῃ συνειδήσεις, νὰ μᾶς ἀνασηκώσῃ ἀπὸ τὴν πτώση μας, νὰ μᾶς ἀνοίξῃ τὶς πύλες τοῦ Παραδείσου. Ἄς μὴ κωφεύσομε». Μόνον ὁ Ἀναστὰς «εἶναι ὁ δοτὴρ παντὸς ἀγαθοῦ, εἶναι ἡ ἐλπίδα μας καὶ ἡ ἀπαγοχὴ μας».

Εὐδοίωνα προμηνύματα.

Ὁ ἐλληνικὸς καὶ ὁ ξένος Τύπος ἐξῆραν τὸ γεγονός, ὅτι οὐ μόνον ἐν Ἑλλάδι, ἀλλὰ καὶ ἐν πάσαις ταῖς Ὁρθόδοξοις Ἐκκλησίαις, πλήθη πιστῶν, ἐπὶ ταῖς ἐορταῖς τοῦ Πάσχα, κατέκλυσαν τοὺς Ὁρθόδοξους Ναοὺς, διὰ νὰ ἐορτάσουν τὸ Σταυρώσιμον καὶ Ἀναστάσιμον Πάσχα καὶ διὰ νὰ διατρανώσουν τὴν

πεποίθησίν των, ὅτι «ὁ Θεὸς καὶ τὸν Κύριον ἤγειρε καὶ ἡμᾶς ἐξεγερεὶ διὰ τῆς δυνάμεως Αὐτοῦ» (Α΄ Κορ. στ΄, 14).

Ἰδιαιτέρων ἐντύπων προεκάλεσεν τὸ ὑπὸ τοῦ διεθνούς Τύπου καὶ ὑπὸ πολλῶν ραδιοφωνικῶν καὶ τηλεοπτικῶν σταθμῶν προβληθὲν καὶ ἐξαρθὲν γεγονός, κατὰ τὸ ὅποιον ἐν τῇ Σοβιετικῇ Ἐνώσει ὑπῆρξε πρωτοφανὴς ἢ κατὰ τὸ Πάσχα προσέλευσις εἰς τοὺς ἱναοὺς τῶν πιστῶν καὶ μάλιστα πολλῶν νέων.

Πάντα ταῦτα ὄχι μόνον πεῖθουν, ὅτι «καὶ πῶλαι Ἄδου οὐ κατισχύουσιν τῆς Ἐκκλησίας, ἀλλὰ γεννοῦν τὴν βεβαιότητα, ὅτι καλύτεραι ἡμέραι θὰ διαδεχθῶν τὴν σημερινὴν ἐποχὴν τῆς πνευματικῆς κρίσεως, ἢ ὅποια μαστίζει τὴν ἀνθρωπότητα. Τὰ προμηνύματα διὰ μίαν νέαν θρησκευτικὴν ἀνθησὼν ἐν ταῖς χώραις τῆς Ὁρθοδοξίας εἶναι εὐδοίωνα. Αἱ δυνάμεις τοῦ σκοτίου θὰ ἠττηθῶν διὰ μίαν ἀκόμη φορὰν.

Ἐπὶ τῇ 25ετηρίδι.

Ὁλόκληρος ὁ ἀπανταχοῦ τῆς γῆς Ὁρθόδοξος κόσμος μετὰ θαυμάσιας ἱκανοποιήσεως ἐληροφορήθη τὰς μεγάλας τιμὰς, αἱ ὅποια ἐπαξίως ἐπεδαριλεύθησαν εἰς τὸν Σεβασμιώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Βορείου καὶ Νοτίου Ἀμερικῆς κ. Ἰάκωβον ἐπὶ τῇ συμπληρώσει εἴκοσι πέντε ἐτῶν ἀπὸ τῆς ἀνάδοῦ του εἰς τὸν ἀγλαϊσθέντα ὑπ' αὐτοῦ Ἀρχιεπισκοπικὸν Θρόνον.

Οὐ μόνον αἱ Ὁρθόδοξοι Ἑλληνικαὶ Κοινότητες τῆς Ἀμερικῆς, ἀλλὰ καὶ ἐπιφανεῖς προσωπικότητες τῶν διαφόρων Ἐκκλησιῶν, τοῦ πολιτικοῦ καὶ ἐπιστημονικοῦ κόσμου καὶ τῆς κοινωνικῆς ζωῆς, Ἀμερικανικὰ Πανεπιστήμια, οἱ νῦν καὶ πρόην ἡγέται τοῦ Ἀμερικανικοῦ λαοῦ, τὰ μέλη τῆς Γερουσίας καὶ τῆς Βουλῆς τῶν Ἠνωμένων Πολιτειῶν τόσον ἐν Ἱεροῖς Ναοῖς, ὅσον καὶ ἐν αἰθούσαις τελετῶν Πανεπιστημίων ἢ αὐτοῦ τοῦ Καπιτωλίου, ὅπως καὶ ἐν αἰθούσαις δεξιῶσεων, ἐτίμησαν ποικιλοτρόπως τὸν Σεβασμιώτατον διὰ τὰς πεφωτισμένας ἐπισημίας του πρὸς τὴν Ὁρθόδοξίαν, πρὸς τὸν καθ' ὅλον Ἑλληνισμόν, πρὸς τὴν Χριστιανικὴν Οἰκουμένην καὶ πρὸς τὴν πανανθρώπινην κοινότητα. Δειγματοληπτικῶς ὑπομνησόμεν, ὅτι τὸ Πανεπιστήμιον Τέμπλ ἀνεκήρυξε τὸν Σεβ. Ἀρχιεπίσκοπον κ. Ἰάκωβον Ἐπίτιμον Διδάκτορα τῶν Ἀνθρωπιστικῶν Γραμμάτων «εἰς ἀγαγνῶριον τοῦ διακεκομένου ρόλου, τὸν ὅποιον» ὁ ἐκλεκτὸς Ἱεράρχης «διαδογματίζει ὡς προαγεγάτης εἰς τὸν τομέα τῶν ἀνθρώπων δικαιομάτων καὶ εἰς τὴν προσ-

πάθειαν ἐνισχύσεως τῆς ἀμοιβαίας κατανοήσεως εἰς τὸν κόσμον τῆς Θεοσηκείας...».

Τὸ Χριστιανικὸν πλήρωμα τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος εὐχεται, ὅπως Κύριος ὁ Θεὸς δωρηθῆται εἰς τὸν Ἅγιον Ἀμερικῆς θείαν ἐδλογίαν, ὀργίαν, μακρότητα ἡμερῶν καὶ ὡς ἀετοῦ ἀνακαινιζομένην θαλασσοδρομία, ἵνα ἐπὶ πολλὰ ἔτη συνεχίσῃ τὸ ἀνακαινιστικὸν ἔργον τοῦ πρὸς δόξαν τῆς Ὁρθοδοξίας καὶ τοῦ ἐν Ἀμερικῇ καὶ καθ' ὅλον Ἑλληνισμοῦ καὶ πρὸς προώθησιν τοῦ γνηθοῦ οἰκουμενικοῦ πνεύματος.

Ἑλληνορθόδοξος Παράδοσις καὶ Πολιτικὴ.

Κατὰ τὴν ἐναρξιν τῶν ἐργασιῶν τοῦ προσφάτου Β' Συνεδρίου τοῦ Κινήματος τῆς «Χριστιανικῆς Δημοκρατίας» ὁ Διευθυντὴς τοῦ Γραφείου Τύπου καὶ Δημοσίων Σχέσεων τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀθηνῶν κ. Ἱ. Μ. Χατζηφώτης ἐν συντόμῳ προσφωνήσας διέβησε πρὸς τοὺς συνέδρους τὸν χαιρετισμὸν καὶ τὰς εὐχὰς τοῦ Μακ. Ἀρχιεπισκόπου Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ καὶ ἐτόνισε τὰ ἐξῆς διὰ τὴν προοδαικόμενὴν ὑπὸ τοῦ Κινήματος τοῦτου ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν. «Αὕτη, —εἶπε—, δὲν εἶναι στείρα συντήρηση ἢ ἀντίδραση, ἀλλὰ ἡ συνένωση τῶν εὐγενεστέρων ἀξιῶν τοῦ Γένους μας. Σήμερα πὸν ἡ ξενομανία, ἡ ἀλλοτρίωση, ὁ ὄλιςμὸς καὶ ἡ ἀδεία ἔχουν δημιουργήσει σὶν ἴσῳ μας ἕνα πολὺ σοβαρὸ κίνδυνον ἀλλοίωσης τῆς ἰδίας τῆς ἐθνικῆς μας ταυτότητας, ἀποτελεῖ ἐπιταγή καὶ χρέος ἡ συσπείρωση τῶν δυνάμεων τῆς Ὁρθοδοξίας πρὸς τὴν κατεύθυνση αὐτή».

Ἐπὶ πλέον, ὡς ἐτονίσθη ἐν τῷ εὐσυνόπτῳ χαιρετισμῷ τοῦτου, ἐκτιμῶνται αἱ προσήλωσις τῆς Χριστιανικῆς Δημοκρατίας σὶν Θεὸ καὶ ὁ Χριστοκεντρικὸς τῆς προσανατολισμὸς».

Ἡ «Ἐκκλησία» εὐχεται, ὅπως ἅπας ὁ πολιτικὸς κόσμος τῆς χώρας —ἀνεξαρτήτως τῆς οἰκονομικοπολιτικῆς μεθόδου, τὴν ὁποῖαν ἐπιλέγει— ἐμφορηθῆται λόγῳ τε καὶ ἔργῳ ὑπὸ προσήλωσεως εἰς τὴν ἑλληνορθόδοξον παράδοσιν καὶ δεικνύῃ τὸν ἀμύξιοντα σεβασμὸν πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν ὡς Μητέρα τοῦ Γένους.

Ἡ κυρία Burda διδάσκει «φεμινιστρία».

Εἶναι πολὺ ἐνδιαφέρον τὸ κύριον ἄρθρον προσφάτου τεύχους τοῦ —εὐνοιάτης εἰς ὅλον τὸν κόσμον κυκλοφορίας— πολὺ γνωστοῦ γερμανικοῦ περιοδικοῦ γυναικείας μόδας (Burda Modem) τὸ ὁποῖον κυκλοφορεῖ καὶ εἰς ἑλληνικὴν μετάφρασιν. Τὸ ἄρθρον αὐτό, τὸ ὁποῖον ἐγράφη, ὅπως συνήθως, ὑπὸ τῆς διακεκομμένης ἐκδοτικῆς αὐτοῦ Ἀννης Μπούρντα (Anne Burda), κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον ἐ.ἔ. ἦτο ἀφιερωμένον εἰς τὸ ζήτημα τῶν ἐπιρροῶν καὶ παρουσιάσεν ἀπόψεις, αἱ ὁποῖαι θὰ πρέπει νὰ ληφθοῦν σοβαρῶς ἐπ' ὄρων ὑπὸ τῶν προπαγανδιστικῶν τῆν ἐλευθέρων διακοπῆν τῆς κηρύσεως «φεμινιστριῶν».

Ἐκτὸς τῶν ἄλλων, ἡ κυρία Burda γράφει: «Ἐγὼ εἶμαι πεπεισμένη, ὅτι ἀπὸ τὴν εὐτυχία ἢ καλύτερα τὴ χάρι νὰ ζοῦμε, ἀπορροεῖ ἡ ὑποχρέωσή μας νὰ συνεχίσουμε τὴ ζωὴ, δηλ. νὰ χαρίσουμε σὲ παιδιὰ τὴν εὐκαιρία νὰ γεννηθοῦν, νὰ γίνων ἀνθρωποὶ καὶ νὰ ζήσουν τὴν περιπέτεια τῆς ζωῆς... Βασικὰ πιστεύω ὅτι μόλις δημιουργηθεῖ μιὰ νέα ζωὴ καὶ ἀρχίσει ν' ἀναπτύσσεται, ἡ ὑποχρέωση τῶν γονιῶν γίνεται καθήκον καὶ τὰ παιδιὰ ἀποκοτῶν τὸ δικαίωμα τῆς ζωῆς. Αὐτὸ τὸ ἀλαιτὸν ἠθικὸν κανόνες, ἀπὸ τοὺς ὁποῖους ὁ σημερινὸς ἑξακολουθεῖ νὰ εἶναι: Οὐ φανεύσεις!... Γνωρίζουμε σήμερα ὅτι τὸ ἐμβρυον σ' ἕνα πολὺ προώξιμο στάδιο, πρὶν ἀπὸ τὴ 12ῃ ἑβδομάδα ἐγκυμοσύνης ἔχει ἀνεπτυγμένη τὴν αἰσθησὴ τῆς ἀφῆς καὶ τῆς ἰσορροπίας, ἀκούει, γεύεται, αἰσθάνεται, συγκεντρώνει ἤδη τὶς πρῶτες τοῦ ἐμπειρίες. ...Ἀναγνωρίζω τὸ δικαίωμα τοῦ ἐμβρύου στὴ ζωὴ».

Καὶ ἀπαντῶσα εἰς τὰς περὶ τοῦ ἀντιεξουσιοῦ τῆς γυναικὸς σημερινῆς «φεμινιστικῆς» ἰδέας, ἡ ἀρθρογράφος μετὰ παρηγορίας προσθέτει: «Ἡ γυναίκα πρόπει νὰ ἔχει μόνη τὸ δικαίωμα νὰ ἐξουσιάζει τὸ σῶμα τῆς καὶ ν' ἀποφασίζει ἂν θέλει παιδὶ ἢ ὄχι. Μόνον πὸν αὐτὸ πρέπει νὰ τὸ ἔχει σκεφθεῖ πρὶν κοιμηθεῖ μ' ἕνα ἄντρα».

Χαρακτηριστικὴ ἐπὶ πλέον εἶναι καὶ ἡ ὑπόδειξις, τῆς κυρίας Burda, ἵνα οἱ τυχὸν ἀντιμετωπιζόμενοι ἀνυπερβλήτους δυσκολίας γονεῖς πειθοῦν ν' ἀποφύγουν τὸν φόνον: «Θὰ μπορούσε νὰ τοὺς ρωτήσῃ κανεὶς, γιὰτὶ σὲ μιὰ τέτοια περίπτωση δὲν σκέφτονται νὰ φέρον τὸ παιδὶ σὶν κόσμῳ καὶ ὕστερα νὰ τὸ δώσουν γιὰ νύμφεσιν». Πάντως, ὡς προσθέτει, δὲν πρέπει καὶ ἐγωϊστικὰ αἰσθημάτων τῶν γονέων νὰ ἀντιτίθενται στὴν εὐθύνη γιὰ μιὰ νέα ζωὴ».

«Ἐμετικὸς κομπορμισμὸς».

Ἡ γνωστὴ φεμινίστρια Ζερμαίν Γκορζ, ἡ ὁποῖα πᾶν ἄλλο ἢ ὡς συντηρητικὴ εἶναι δυνατὸν νὰ χαρακτηρησθῆ, ἐν τῷ νέῳ βιβλίῳ τῆς ὑπὸ τὸν τίτλον «Σὲξ καὶ Περωμένο», ἀναθεωρεῖ παλαιότερας ἀπόψεις τῆς περὶ τῆς σεξουαλικῆς ἐλευθερίας καὶ ἐπισημαίνει τὸ γεγονὸς, ὅτι αἱ γυναῖκες ἐβλάβησαν ἐξ αὐτῆς. «Πιστεύω, γράφει, ὅτι δὲν συνέβη καμιά σεξουαλικὴ ἐπαράσταση. Αὐτὸ, πὸν συνέβη ἦταν μιὰ ἀποχαλίνωση, καὶ καθόλου καλύτερο ἀπὸ τὴν καταπίεση, ἀφοῦ οἱ γυναῖκες ἐξακολοῦντοῦν νὰ εἶναι παιχνίδια στὰ χεῖρα τῶν ἀνδρῶν... Οἱ γυναῖκες ἀντιμετωπιζοῦν τὸ σὲξ ὡς κοινωνικὴ ὑποχρέωση. Οὔτε καν ξέρον ἂν τὸ θέλουν ἢ ὄχι, ἀλλὰ ἐπειδὴ ὅλοι τὸ κάνουν, πρέπει νὰ τὸ κάνουν κι αὐτές. Πρόκειται γιὰ ἕνα νέο ἐμετικὸ κομπορμισμὸν».

Οἱ λόγοι οὗτοι ὑπενθυμίζον πρὸς λόγους, τοὺς ὁποῖους θὰ ἐχρησιμοποῖε διὰ ταυτῆς καταστάσεις ὁ ἱερὸς πατήρ, ὁ ὁποῖος ἔλεγε: «Ἄνδρες οἱ νομοθετοῦντες καὶ κατὰ γυναικῶν ἢ νομοθεσία!»

ΕΚΚΛΗΣΙΑΣΤΙΚΑ ΧΡΟΝΙΚΑ

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Ίερά Αρχιεπισκοπή Ἀθηνῶν

Ο Μακαριώτατος Αρχιεπίσκοπος Ἀθηνῶν καὶ πάσης Ἑλλάδος κ. Σεραφεῖμ, κατὰ τὸν μῆνα Μάρτιον:

— Ἐτέλεσε τὴν Θ. Λειτουργίαν: τὴν 11ην (Κυριακὴ τῆς Ὁρθοδοξίας) εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Σεβ. Μητροπολιτῶν - Μελῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου Τριφυλίας κ. Στεφάνου, Παροναξίας κ. Ἐπιφανίου, Αἰτωλίας κ. Θεοκλήτου, Γυθείου κ. Σωτηρίου, Φιλίππων κ. Προκοπίου καὶ Ν. Κρήνης κ. Προκοπίου, τὴν 18ην εἰς Ἱ. Ν. Κοιμ. Θεοτόκου - Κυνοσάργους, χειροτονήσας ἅμα εἰς Διάκονον τὸν Εὐλαβέστατον κ. Νικόλαον Λαδᾶν καὶ προχειρίσας εἰς Πρωτοπρεσβύτερον τὸν Οἰκονόμον π. Κων)νον Δεληγιάννην.

— Ἐχοροστάτησε καὶ ἐκήρυξε τὸν Θ. Λόγον: τὴν 9ην εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Α' Χαιρετισμῶν, τὴν 16ην εἰς τὸν Ἱ. Ν. Ἀγ. Σοφίας Ταύρου κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Β' Χαιρετισμῶν, τὴν 23ην εἰς τὸν Ἱ. Ν. Ἀγ. Ἀνδρέου Κ. Πατησίων κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Γ' Χαιρετισμῶν, τὴν 24ην εἰς τὸν ἑορτάζοντα Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν κατὰ τὸν Μέγαν Ἐσπερινόν, τὴν 30ην εἰς τὸν Ἱ. Ν. Ἀγ. Βαρβάρας Πατησίων κατὰ τὴν ἀκολουθίαν τῶν Δ' Χαιρετισμῶν.

— Πρὸς ἐπισημῶς: τὴν 24ην τῆς ἀκολουθίας τοῦ Ἀγιασμοῦ ἐπὶ τοῖς ἐγκαινίοις τῶν νέων κτιριακῶν ἐγκαταστάσεων τῆς ἐφημερίδας «ΕΘΝΟΣ», τὴν 25ην εἰς τὸν Ἱ. Μητροπολιτικὸν Ναὸν Ἀθηνῶν τῆς Δοξολογίας ἐπὶ τῇ Ἐθνικῇ Ἑορτῇ, συμπαραστατούμενος ὑπὸ τῶν Θεοφιλ. Ἐπισκόπων Εὐρίπου κ. Βασιλείου καὶ Ἀχελώου κ. Εἰθυμίου.

— Ἀνεγνώσε: τὴν 23ην εἰς τὸν Ἱ. Ν. Ἀγίου Λουκά Ἱπποκρατείου Νοσοκομείου Τρισάγιον ἐπὶ τῆς σοροῦ τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μηθύμνης κυροῦ Ἰακώβου.

— Πρὸς ἡδρεῦσε: τὴν 12ην, 13ην, 14ην καὶ 15ην τῶν συνεδριῶν τῆς Δ.Ι.Σ., τὴν 13ην κοινῆς συσκέψεως τῶν Μελῶν τῆς Ἱεράς Συνόδου καὶ τοῦ Κ.Δ.Σ. τοῦ Ο.Δ.Ε. Π., τὴν 16ην τοῦ Κ.Δ.Σ. τῆς Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, τὴν 19ην τῆς Κ.Ε. τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἀγῶνος καὶ τοῦ Κ.Δ.Σ. τοῦ Ο.Δ.Ε.Π., τὴν 27ην τοῦ Δ.Σ. τοῦ Φιλανθρωπικοῦ Ἰδρύματος «Προστασία Μητρικῶν Ἔργων Σταμάτης καὶ Ἑλένη Βαφειαδάκη».

— Συνεῖργασθη: τὴν 8ην εἰς τὴν εἰς Καστρί Πρωθυπουργικὴν οἰκίαν μετὰ τοῦ Πρωθυπουργοῦ κ. Ἀ. Παπανδρέου ἐπὶ διαφόρων Ἐκκλησι. ζητημάτων.

— Ἐπεσκέφθη: τὴν 10ην τοὺς εἰς διάφορα Νοσηλευτικὰ Ἰδρύματα τῶν Ἀθηνῶν νοσηλευμένους Σεβ. Μητροπολίτας Νικαίας κ. Γεώργιον καὶ Ἐδέσσης κ. Καλλίνικον καὶ τοὺς ἤδη κοιμηθέντας ἀοιδίμους Μητροπολίτας Ναυπιάτου κυρὸν Δαμασκηνὸν καὶ Μηθύμνης κυρὸν Ἰακώβον.

— Ἐδέχθη: τὴν 1ην τὸν Νομόρχην Ἀττικῆς κ. Θεόδωρον Κατριβάνον, τὸν κ. Ἐμμ. Χατζηγεωργαντή, Δ)ντὴν Παιδείας τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς Ἀμερικής, καὶ τὸν πρ. Ὑπουργὸν κ. Νικ. Μάρτην, τὴν 19ην τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Ἀξώμης κ. Πέτρον, τὴν 22αν τὸν Σεβ. Μητροπολίτην Γέροντα Χαλκηδόνος κ. Μελίτωνα, τὴν 23ην τὸν Ἀρχηγὸν Γ.Ε.Σ. Ἀντιστράτηγον κ. Βασ. Κούρκαφαν, τὸν Ἀρχηγὸν τῆς Ἀστυνομίας Πόλεων κ. Παναγ. Ραυτόπουλον, τὸν ἐν Ἀθήναις Πρέσβυν τοῦ Ἰσραὴλ καὶ τὸν Ὀσιολογιώτατον Μοναχὸν π. Θεόκλητον Διονυσιάτην, τὴν 27ην τὸν Πανιερώτατον Ἀρχιεπίσκοπον Διοκαισαρείας κ. Ἰακώβον, τὸν Ἀκαδημαϊκὸν καὶ πρ. Ὑπουργὸν κ. Γρηγ. Κασιμάτην καὶ τὴν Ἐφορείαν τοῦ Φιλολογικοῦ Συλλόγου «Παρνασσός», ἡ ὁποία τοῦ ἐπέδωκε «Δίπλωμα» ἀνακηρύξεως αὐτοῦ ὡς Ἐπιτίμου Μέλους τοῦ προαναφερθέντος Συλλόγου. Ὡσαύτως ἐδέχθη Ἱεράρχας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος, Κληρικούς τῆς Ἱ. Ἀρχιεπισκοπῆς, ἐπιτροπὰς καὶ μεμονωμένα ἄτομα.

Ίερά Μητρόπολις Μεσσηνίας

Κατὰ τὸ 1962 ἤρχισεν ἡ λειτουργία τοῦ Κληροδοτήματος «Λέλας Μανωλέα» κατὰ δὲ τὸ ἔτος 1970 ἤρχισεν ἡ λειτουργία τοῦ «Βακαλοπούλειου» Ἰδρύματος. Τὰ δύο ταῦτα Ἰδρύματα προεδρεύονται ὑπὸ τοῦ Σεβ. Μητροπολίτου Μεσσηνίας κυρίου Χρυσοστόμου, ἔχουν δὲ ὡς σκοπὸν τὴν προικοδοσίαν ἀπόρων κορασιῶν τῆς Καλαμάτας.

Τὸ Κληροδοτήμα τῆς «Λέλας Μανωλέα» εἰς ἀκίνητων αὐτοῦ δὲν ἔχει ἔσοδα πολλά, διότι ἔχει ἐν μικρὸν μόνον ἀκίνητον ἐν Καλαμάτᾳ καὶ ἐν οἰκώπεδον. τὰ ὁποῖα ἐνοικιάζονται καὶ ἐξ αὐτῶν προέρχονται τὰ ἔσοδα διὰ τὴν προικοδοσίαν ἀπόρων κορασιῶν.

Τὸ «Βακαλοπούλειον» Κληροδοτήμα ἔχει τὸν γνωστὸν ἐν Καλαμάτᾳ κινηματογράφον καὶ ἐξ αὐτοῦ προέρχονται τὰ ἔσοδα, τὰ ὁποῖα ἀνέρχονται εἰς μεγάλο ποσὸν ἐτησίως.

Ἀπὸ τῆς ἐνάρξεως λειτουργίας τοῦ Κληροδοτήματος «Λέλας Μανωλέα» μέχρι σήμερον διετέθη τὸ ποσὸν τοῦ 1.558.000 δραχμῶν διὰ τὴν προικοδοσίαν 51 ἀγάμων κορασιῶν. Ἀπὸ δὲ τῆς ἐνάρξεως λειτουργίας τοῦ «Βακαλοπούλειου» Κληροδοτήματος μέχρι σήμερον διετέθη τὸ ποσὸν τῶν 7.440.000 δραχμῶν διὰ τὴν προικοδοσίαν 93 ἀγάμων κορασιῶν.

Τὰ ὡς ἄνω χρηματικὰ ποσὰ κατεχωρίσθησαν ὀνομαστικῶς εἰς βιβλιάρια τῆς Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, τὰ ὁποῖα βιβλιάρια καὶ ἐπεδόθησαν εἰς τὰς 144 συνολικῶς εὐεργετηθείσας ἀγάμους κορασιῶν, γίνεται δὲ ἀπὸ ἐκάστην ἡ ἀνάληψις τοῦ χρηματικοῦ ποσοῦ εὐθὺς μετὰ τὴν τέλει τοῦ γάμου των.

Συνολικῶς τὰ δύο ὡς ἄνω Ἰδρύματα ἀπὸ τῆς λειτουργίας των μέχρι σήμερον διέθεσαν τὸ ποσὸν τῶν 8.998.000 δραχμῶν.

Ἐπειδὴ δὲ διὰ προσφάτου Νόμου κατηργήθη ἡ προῖκα,

έγένετο ή σχετική ενέργεια υπό τών Διοικητικών Συμβουλίων τών 'Ιδρυμάτων δια να συνεχισθῆ ὁ σκοπός τών 'Ιδρυμάτων υπό τήν έννοιαν οικονομικού βοηθήματος γάμου.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΟΝ ΠΑΤΡΙΑΡΧΕΙΟΝ

'Ι. 'Αρχιεπισκοπή Β. καί Ν. 'Αμερικής.

'Εν προσφάτω συνεδρίῳ τῆς 'Ι. Συνόδου τῆς 'Ιερῆς 'Αρχιεπισκοπῆς 'Αμερικῆς υπό τήν προεδρίαν τοῦ Σεβ. 'Αρχιεπισκόπου Γέροντος 'Αμερικῆς κ. 'Ιακώβου ἐλήφθησαν, ἐκτός τών ἄλλων, καί αἱ ἐξῆς ἀποφάσεις, αἵτινες μαρτυροῦν τήν πεφωτισμένην δραστηριότητα τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς ταύτης:

1) "Ὅπως ἐνεργηθῆ λογία χάριν τών πεινασμένων ἀνά τὰς χώρας τοῦ τρίτου κόσμου, περιοριζομένων κατά τὸ δυνατὸν τών ὑλικῶν ἀναγκῶν τών ὀρθοδόξων πιστῶν κατά τήν περίοδον τῆς Μεγάλης Τεσσαρακοστῆς.

2) "Ὅπως ὀνομασθῆ ἡ Γ' Κυριακὴ τῶν Νηστειῶν Κυριακὴ Θεολογικῆς Ἐκπαιδεύσεως, ἀναλυομένης ἀπὸ ἀμβωνος τῆς ἀνάγκης καταρτίσεως περισσοτέρων νέων κληρικῶν ὡς καί οικονομικῆς καί ἠθικῆς ἐνισχύσεως τῆς Θεολογικῆς Σχολῆς Βοστώνης.

3) "Ὅπως ἐνισχυθοῦν τὰ προγράμματα κατηχήσεως τῆς νεολαίας.

4) "Ὅπως ὑποβληθῆ πρὸς τὴν 'Αγίαν καί 'Ιερὰν Σύνοδον τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου σειρά ἐρωτημάτων ἐπὶ θεμάτων γάμου καί χειροτονίας, παρουσιαζόμενα μὲν εἰς ἄλλας χώρας, κυρίως ὅμως ἐν 'Αμερικῇ λόγῳ τῆς συνθέσεως τοῦ πληθυσμοῦ καί τῶν ὅλων ἰδιαιτέρων συνθηκῶν καί ἀναγκῶν του.

5) "Ὅπως ἀνά τριετίαν διοργανῶνται συνέδρια θρησκευτικῆς ἀγωγῆς καί πνευματικῆς ἀνακαινίσεως παρουσίῃ ὅλων τῶν 'Επισκόπων καί 'Επισκοπῶν.

6) "Ὅπως ἀπολυθῆ κοινῇ, ὑφ' ὅλων τῶν μελῶν τῆς 'Ι. Συνόδου τῆς 'Αρχιεπισκοπῆς, 'Εγκύκλιος, ἀποσαφηνίζουσα θέματα ἑνδορθοδόξων καί μετ' ἄλλων 'Εκκλησιῶν σχέσεων τῆς 'Εκκλησίας μας ὡς καί τὸ θέμα τῆς θείας Εὐχαριστίας, ἡ ὁποία νὰ μεταδίδεται ἀσύστηρως μόνον εἰς συνειδητῶς ὀρθοδόξους χριστιανούς.

7) "Ὅπως περιβάλῃ μὲ τὸ κύρος της τὴν ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῆς Κυριακῆς τῆς Ὁρθοδοξίας ἀπολυθεῖσαν 'Εγκύκλιον τῆς Μονίμου 'Επιτροπῆς Κανονικῶν Ὁρθοδόξων 'Επισκόπων 'Αμερικῆς (SCOBΑ), ἡ ὁποία ἔχει ὡς θέμα τὴν ἀνάγκην μείζονος ἐνότητος μετὰ τῶν Ὁρθοδόξων.

—Ὡς 'Επίσκοπος τῆς 'Επισκοπῆς Βοστώνης ἐξελέγη ὁ Βοηθὸς παρὰ τῷ Σεβ. 'Αρχιεπισκόπῳ ἐπ. Σκοπέλου Μεθόδιος, ὅστις εἶναι ὁ Συντονιστῆς τῆς ἀπὸ 1ης μέχρι 5ης 'Ιουλίου συγκληθησομένης ἐν Ν. 'Υόρκῃ ΚΖ' Κληρικολαϊκῆς Συνελεύσεως τῶν Κοινοτήτων τῆς Ἑλληνικῆς Ὁρθοδόξου 'Αρχιεπισκοπῆς Β. καί Ν. 'Αμερικῆς.

'Ι. Μητρόπολις Ἑλβετίας.

'Επ' εὐκαιρίᾳ τῆς προσφάτως κυκλοφορηθείσης 'Εγκυκλίου τοῦ Οἰκουμενικοῦ Πατριαρχείου, διὰ τῆς ὁποίας

ἀπαγορεύεται ἡ παροχὴ τῶν θείων Μυστηρίων τῆς Ὁρθοδόξου 'Εκκλησίας εἰς ἑτεροδόξους, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Ἑλβετίας κ. Δαμασκηνὸς ἐξαπέλυσε 'Εγκύκλιον πρὸς τὸν 'Ι. Κλῆρον τῆς Μητροπόλεως Ἑλβετίας, ἡ ὁποία, φέρουσα ἡμερομηνίαν 9 Μαρτίου ἐ.ε., παρέχει περαιτέρω θεολογικὰς διευκρινίσεις εἰς τὰ ἐν τῇ Πατριαρχικῇ 'Εγκυκλίῳ ἀναπυσσόμενα. Ἐν τῇ 'Εγκυκλίῳ ταύτῃ, ἐκτός τῶν ἄλλων, πυνίζονται τὰ ἐξῆς: «Διὰ τὴν συμμετοχὴν εἰς τὸ μυστήριον τῆς Θ. Εὐχαριστίας, ἐπιβάλλεται Ὁρθοδοξία ἅμα καί Ὁρθοπραξία... Ἔως ὅτου πραγματοποιηθῆ ἡ ἐπανάγκαις τῶν Χριστιανῶν —τοῦτο δὲ ὄχι ἀπλῶς διὰ λόγους τακτικῆς καί σκοπιμότητος, ἀλλὰ καί διὰ λόγους οὐσιαστικῶς, πληρομένης οὕτω τῆς τελευταίας ἐπιθυμίας τοῦ Θεανθρώπου προσευχομένου ἐν ἀγωνίᾳ εἰς τὸν κῆρτον τῆς Γεθσημανῆ «ἵνα πάντες ἐν ὄσιν», «ἡγιασμένοι ἐν ἀληθείᾳ», ('Ιω. 17: 21,19)— εἶναι ἀδύνατος ἡ μυστηριακὴ κοινωνία τῶν Ὁρθοδόξων μετὰ τῆς μιᾶς ἢ τῆς ἄλλης 'Εκκλησίας ἢ Ὁμολογίας. Τοιαύτη μυστηριακὴ κοινωνία θὰ ἦτο δυνατὴ μόνον ἐφ' ὅσον θὰ διεπιστούτο ὅτι ἡ «'Εκκλησία» μετὰ τῆς ὁποίας ἀποκαθίσταται ἡ εὐχαριστιακὴ κοινωνία εἶναι πράγματι 'Εκκλησία, ἥτοι ὅτι ἔχει τὴν αὐτὴν μετ' ἡμῶν πίστιν ἐξ ἐπόψεως οὐσίας καί τὴν αὐτὴν, μετὰ τῆς πίστεως ταύτης ἀναποσπάστως συνδεδεμένην, ἀποστολικὴν διαδοχὴν. Τὸ τελευταῖον τοῦτο τυγχάνει ἀναγκαῖον διότι μόνη ἡ τοιαύτη διαδοχὴ ἐπιτρέπει διὰ τοῦ «χαρίσματος τῆς Ἀληθείας» τὴν ἀναλλοίωτον ἐξ ἐπόψεως οὐσίας, μυστηριακῶς δὲ βιωμένην ἀδιάκοπον παράδοσιν τῆς μιᾶς καί τῆς αὐτῆς ἀποστολικῆς πίστεως. Μόνον τότε ἡ μυστηριακὴ κοινωνία δὲν θὰ ἔχη ἐφαρμοσθῆ ἐρήμην τοῦ θελήματος τοῦ Θεοῦ καί θὰ εἶναι ὄντως τὸ ἀποκορύφωμα καί τὸ τέλος τῶν προσπαθειῶν ἡμῶν πρὸς ἑνωσιν — ἐάν, βεβαίως, καί ἐφ' ὅσον ὁ Θεὸς ἤθελεν εὐδοκήσει εἰς τοῦτο». Καί προσθέτει ἡ 'Εγκύκλιος, ὅτι πρέπει νὰ φέρωμεν «εἰς τὴν μνήμην τὰ κάτωθι: Ἡ «μυστηριακὴ διακοινωνία» ἢ (διὰ νὰ ἐκφρασθῆ τις ὀρθοδόξετερον καί εὐστοχώτερον) ἢ «εὐχαριστιακὴ κοινωνία» —διότι, οὕτως ἢ ἄλλως, ὁ ὅρος «διεκλησιαστικὴ κοινωνία» ἢ «INTERCOMMUNIO» σημαίνει ἀπλῶς κάτι τὸ ἀτελὲς καί προσωρινόν— εἶναι, κατὰ τὴν ὀρθόδοξον ἀντίληψιν, μία ἐκκλησιολογικὴ πραγματικότητα. Εἰς τὴν κοινωνίαν ἢ διὰ τῆς κοινωνίας βιωτὴν ἡ πλήρης ἐνότης τῆς 'Εκκλησίας. Διὰ τῆς Εὐχαριστίας καί ἐν τῇ Εὐχαριστίᾳ αἱ πιστοὶ ἐνοῦνται μετὰ τὸν Χριστὸν καί μετ' ἀλλήλων εἰς ἓν σῶμα. Εὐχαριστιακὴ κοινωνία σημαίνει, ἐπομένως, κοινωνίαν ἐν τῇ Μιᾷ 'Εκκλησίᾳ, τελείαν ἑνωσιν τῶν μελῶν τοῦ ἐνὸς καί μοναδικοῦ σώματος τῆς Μιᾶς 'Εκκλησίας τοῦ Χριστοῦ». Ὅθεν «διὰ τοὺς Ὁρθοδόξους, κάθε προσπάθεια μυστηριακῆς διακοινωνίας» (INTERCOMMUNIO) μετὰ τῶν 'Εκκλησιῶν χωρισμένων ἀπ' ἀλλήλων διὰ σχίσματος ἢ αἵρέσεως εἶναι ἀδιανόητος». Δι' αὐτὸ εἶναι λυπηρὸν, ὅτι «πολλοὶ δυστυχῶς σήμερον προσημύον νὰ «παίζου» ἢδη ἀπὸ τώρα τὴν "Οἰκουμενικὴν 'Εκκλησίαν", ὁπότε ὅμως τόσον ἡ τοπικὴ, ὅσον καί ἡ καθολικὴ διάσπασις τῆς ἐκκλησιαστικότητος χάνουν τὰ οὐσιώδη γνωρίσματά των».

Ὁρθόδοξος 'Αρχιεπισκοπή Φινλανδίας.

—Ἡ ὀρθόδοξος Μονὴ τοῦ Νέου Βάλαμο τῆς 'Εκκλησίας τῆς Φινλανδίας ὠργάνωσε διὰ τὸ θέρος τοῦ 1984 δύο προ-

γράμματα οίκουμενικών συναντήσεων (1 - 14 'Ιουλίου και 1 - 15 Αύγουστου). Είς ταῦτα δύνανται νὰ συμμετάσχουν νέοι καὶ νέαι ἄνω τῶν 18 ἐτῶν, οἱ ὅποιοι, πλὴν τῆς ἐνεργοῦ συμμετοχῆς των εἰς τὴν καθημερινὴν ζωὴν τῆς Μονῆς, θὰ ἔχουν τὴν εὐκαιρίαν πληρυστέρας γνωριμίας μὲ τὸν λειτουργικὸν κίνηλον τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας. Ὑπευθυμίζεται ὅτι ἡ Μονὴ ἔχει προσφάτως ὀλοσχερῶς ἀνακαινισθῆ, ὅτι διαθέτει πλουσίαν μοναστηριακὴν βιβλιοθήκην (30.000 τόμοι πολυτίμων σλαβικῶν ἔργων) καὶ ὅτι μονάζουν ἐν αὐτῇ 12 μοναχοὶ καὶ δόκιμοι μοναχοὶ, ἅπαντες (πλὴν ἐνὸς αἰωνοβίου) νεαρᾶς ἡλικίας.

ΕΚΚΛΗΣΙΑ ΡΩΣΙΑΣ

'Ανεκαλύφθη προσφάτως εἰς Λένινγκραντ ὑπὸ Ἰάπωνος ἐρευνητοῦ ἐν σημαντικῶν κείμενον ἀφορῶν εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς χριστιανικῆς ἱεραποστολῆς εἰς τὴν Ἰαπωνίαν. Ὁ Καθηγητὴς KENOSUKE NAKAMURA, τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ HOKKAIDO, ἔφερε εἰς φῶς 1.700 σελίδας τοῦ χειρογράφου Ἡμερολογίου τοῦ πρώτου ὀρθοδόξου ἱεραποστόλου εἰς τὴν χώραν αὐτήν, τοῦ Ἐπισκόπου Νικολάου KOS-SATKINE. Τὸ Ἡμερολόγιον τοῦτο ἐγράφη μεταξὺ τῶν ἐτῶν 1870 - 1884, ἀποκατὰ δὲ ὅλους ἰδιαιτέραν σημασίαν διότι περιέχει, σὺν τοῖς ἄλλοις, καὶ σημειώσεις ἐνὸς διαλόγου τοῦ Ἐπισκόπου - ἱεραποστόλου μετὰ τοῦ μεγάλου ρώσσιου συγγραφέως Φέοντορ Νταστογιέφσκου περὶ τῶν μεγάλων θρησκευτικῶν τῆς Ἄπω Ἀνατολῆς.

ΟΙΚΟΥΜΕΝΙΚΗ ΚΙΝΗΣΙΣ

Συμφώνως πρὸς τὰς γνωσθείσας λεπτομερείας ἐκ τῆς ἐπισκέψεως τοῦ Πάπα Ἰωάννου - Παύλου τοῦ Β' εἰς BARI τῆς Ν. Ἰταλίας, ὁ Προκαθήμενος τῆς Ρωμαιοκαθολικῆς Ἐκκλησίας Πάπας Ἰωάννης - Παῦλος ὁ Β' τὴν 26ην Φεβρουαρίου τρ. ἔ. ἐπραγματοποίησε προσκύνημα εἰς τὴν Βασιλικὴν τοῦ ἁγίου Νικολάου, ἔνθα, ἀπὸ τοῦ 1087, φυλάσσονται ἱερὰ λείψανα τοῦ Ἁγίου.

Κατὰ τὴν τελεσθεῖσαν ἐν ὑπαίθρῳ Λειτουργίαν, ὁ Πάπας Ἰωάννης Παῦλος Β' εἶπε, μεταξὺ ἄλλων: «Τὸ πρόσωπον τοῦ ἁγίου Νικολάου δὲν παύει νὰ εἶναι ἐν εἰδικῶν σημείων συναντήσεως τῆς Ἀνατολῆς μὲ τὴν Δύσιν, σημείων τὸ ὁποῖον ἀποκατὰ ἰδιαιτέραν σημασίαν σήμερον, ὅποτε πληθαίνουν συνεχῶς αἱ οἰκουμενικαὶ προσπάθειαι».

Εἰσερχόμενος δὲ εἰς τὴν Βασιλικὴν, ὁ Προκαθήμενος τῆς ΡΚαθολικῆς Ἐκκλησίας ἐδήλωσεν: «Ὁ Ἐπίσκοπος Ρώμης ἔρχεται σήμερον ὡς προσκυνητῆς ἐδῶ εἰς τὸ BARI, ὅπου ἀναπαύεται τὸ σῶμα ἐνὸς ἁγίου Ἐπισκόπου τῆς Ἀνατολῆς... Ἐπάνω ἀπὸ ὅλα, ὁ Ἐπίσκοπος Μύρων, τὸν ὁποῖον ὅλοι σήμερον γνωρίζουν ὡς ἅγιον Νικόλαον τοῦ BARI, προκαλεῖ μέσα μας τὴν νοσταλγίαν τῆς ἐνώσεως ὅχι τὴν νοσταλγία κάποιου παρελθόντος τοῦ ὁποῖου ἡ ἀνάμνησις μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου χάνει τὸ ζωντανὸ τῆς χρώμα, ἀλλὰ μᾶλλον ἐνὸς μέλλοντος τὸ ὁποῖον μᾶς ὑπόσχεται ὁ Θεός, μιᾶς ἀναμονῆς ἢ ὁποῖα μᾶς ὑποχρεώνει νὰ δράσωμεν θετικᾶ εἰς τὸ παρὸν...». Καὶ προσέθεσεν: «Ὁ Ἐπίσκοπος τῆς Ρώμης ἔρχεται ὡς προσκυνητῆς στὸν τάφον τοῦ ἁγίου Νικολάου, Ἐπισκόπου Μύρων, διὰ νὰ ἐκφράσῃ

τὸν σεβασμὸν του πρὸς τὴν Ἐκκλησίαν τῆς Ἀνατολῆς... Ἡ ἐνότητι εἶναι ὁ ὄρμος καρπὸς τοῦ Ἁγίου Πνεύματος, εἶναι ἡ μορφή ποῦ μόνο ἡ ἀγάπη μπορεῖ νὰ δώσει στὴ ζωὴ. Δὲν εἶναι οὔτε ἀφομοίωση, οὔτε συγχώνευση. Οἱ δύο ἀδελφές Ἐκκλησίες τῆς Ἀνατολῆς καὶ τῆς Δύσεως σήμερον καταλαβαίνουν ὅτι χωρὶς ἀμοιβαίαν παροχὴν τῶν φυσικῶν θησαυρῶν τους, ἡ Ἐκκλησία τοῦ Χριστοῦ δὲν μπορεῖ νὰ φανερώσῃ τὴν πλήρη ὀρμότητα τῆς δυνάμεως, ποῦ ἔλαβε στὴν Πεντηκαστήν. Ὁ μοναδικὸς διαβατὸς δρόμος πρὸς τὴν ἐνότητι περνᾶ ἀπὸ τὴν διεύρυνσιν τοῦ ναοῦ καὶ τῆς καρδιάς, τὴν ὁποῖαν κάθε συνάντησις προϋποθέτει».

Εἰς τὴν ὡς ἄνω ἐπίσκεψιν τοῦ Πάπα παρέστησαν ἐξ ὀρθοδόξου πλευρᾶς ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος (Κωνσταντινίδης), ὁ σήμερον κατέχων τὸν ἐπισκοπικὸν θρόνον τῶν Μύρων τῆς Λυκίας, ὡς καὶ ὁ Θεοφίλ. Ἐπίσκοπος Κριταίας κ. Γεννάδιος. Ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων συνόδευσε τὸν Πάπαν εἰς τὴν Κρύπτην τῆς Βασιλικῆς, ὅπου καὶ ὁ τάφος τοῦ Ἁγίου καὶ ὅπου, μετὰ τὴν προσκύνησιν τῶν ἱερῶν λειψάνων, εἶπε, μεταξὺ ἄλλων: «Μὲ τὴν παρουσίαν τῆς Αὐτοῦ Ἀγιότητος, πρώτου Ἐπισκόπου τῆς Χριστιανοσύνης καὶ Σεβασμιωτάτου Πατριάρχου τῆς Δύσεως, ὅλοι προσκυνούμεν τὸν τάφον τοῦ ἁγίου Νικολάου καὶ ἀκούμεν τὴν φωνὴν του, ποῦ φθάνει εἰς ἡμᾶς ἀπὸ τοῦς περασμένους αἰῶνας, ὅποτε ἡ Ἐκκλησία ἦτο μία καὶ ἀδιαιρέτος... Ὁ ἅγιος Νικόλαος, Ἐπίσκοπος Μύρων καὶ προστάτης τῆς πόλεως τοῦ BARI, ἄς προάγῃ ὁποιαδήποτε προσπάθειαν διὰ τὴν ἐνότητι καὶ ἄς μᾶς διδάσκῃ ὅλους τοὺς δρόμους ποῦ ὀδηγοῦν σ' αὐτὴν τὴν πραγματικὴν ἐνότητι: τὸν δρόμον τῆς ταπεινοφροσύνης καὶ τῆς σοφίας, τὸν δρόμον τῆς ἀγάπης καὶ τῆς εἰρήνης».

Σημειωτέον ὅτι κατὰ τὴν συνάντησιν των, ὁ Πάπας καὶ ὁ Μητροπολίτης Μύρων ἦναισαν δύο κανδήλας, τροφοδοτουμέναι ἀπὸ ἔλαιον, ἢ μία ἐξ Ἀνατολῆς, ἢ ἕτερα ἐκ τῆς Δύσεως, καὶ ἐνουμέναι εἰς μίαν καὶ μόνον φλόγα, ἀνταλλάξαντες, κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς ρωμαιοκαθολικῆς Λειτουργίας, τὸν ἐν Χριστῷ ἀσπασμὸν.

'Ἐπ' εὐκαιρίᾳ τῶν χειρονομιῶν τούτων, ὁ Σεβ. Μητροπολίτης Μύρων κ. Χρυσόστομος ἐδήλωσε τὴν ἐπαμένην: «Ὁ οἰκουμενισμὸς θὰ προχωρήσῃ μὲ πράξεις ὅπως αὐτές... Εἶμαι πολὺ εὐχαριστημένος γι' αὐτὴν τὴν συνάντησιν, διότι ἔγινε στὸ BARI, ὅπου φυλάγεται τὸ λείψανον τοῦ ἁγίου Νικολάου, τοῦ ὁποῖου εἶμαι ταπεινὸς διάδοχος. Ἡ Ἀνατολή, νομίζω, αἰσθάνεται πολὺ συνδεδεμένη μὲ τὴν Δύσιν, καὶ εἰδικᾶ μὲ τὸ BARI, διότι ὁ ἅγιος Νικόλαος τίς ἐνώνει. Ἡ συνάντησις μὲ τὸν Πάπαν εἶναι ἀπὸ τὴν Θεῖαν Πρόνοιαν. Πιστεύω ὅτι ὁ Θεὸς μᾶς δίνει πολλὰς εὐκαιρίας νὰ συναντηθῶμε, γιὰ νὰ δοῦμε μαζὶ τί πρέπει νὰ πράξωμε γιὰ τὴν ἐνότητι».

Π Α Ρ Α Ρ Τ Η Μ Α

Ἱερὰ Ἀρχιεπισκοπὴ Ἀθηνῶν

'Ἐχοντες ὑπ' ὄψιν τὰς διατάξεις τῶν ἄρθρων 37, πρῶτ. 2, καὶ 67 τοῦ Ν. 590)1977 «Περὶ τοῦ Καταστατικοῦ Χάρτου τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», ὡς καὶ τὰς διατάξεις

τῶν ἀρθρῶν 33 καὶ 34 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 2)1969 Κανονισμοῦ «Περὶ Ἱερῶν Ναῶν, Ἐνοριῶν καὶ Ἐφημερίων», καὶ προκειμένου, ἵνα προβῶμεν εἰς ἀνακήρυξιν ὑποψηφίου πρὸς πλήρωσιν κενῆς θέσεως τακτικοῦ Ἐφημερίου, ὑφισταμένης παρ' ἐνὶ ἐκάστῳ τῶν Ἱερῶν Ναῶν: α) Ἁγίου Γεωργίου - Κυνοσάργους, β) Ἁγίου Παντελεήμονος - Ἰλισσοῦ καὶ γ) Ἁγίου Ἰωάννου - ὁδοῦ Βουλιαγμένης καλοῦμεν τοὺς βουλομένους, ἵνα καταλάβωσι μίαν τῶν Ἐφημεριακῶν τούτων θέσεων καὶ ἔχοντας τὰ ὑπὸ τοῦ ἀρθρου 34)1α τοῦ αὐτοῦ ὡς ἄνω Κανονισμοῦ προβλεπόμενα κανονικὰ καὶ νόμιμα προσόντα, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ Περιοδικὸν «ΕΚΚΛΗΣΙΑ» ὑποβάλλωσιν ἡμῖν τὰ νενομισμένα δικαιολογητικὰ διὰ τὰ περαιτέρω.

Ἐν Ἀθήναις τῇ 19ῃ Ἀπριλίου 1984

† Ὁ Ἀθηνῶν ΣΕΡΑΦΕΙΜ

Ἱερὰ Μητρόπολις Κερκύρας καὶ Παξῶν

Ἐχοντας ὑπ' ὄψει τὸν Νόμον ὑπ' ἀριθ. 673)1977 ἀρθρον 1 παράγρ. α', τὰς διατάξεις τοῦ Νομοθετικοῦ Διατάγματος 1938)1973 «περὶ συστάσεως ὀργανικῶν θέσεων Διακόνων κ.λπ.» καὶ τὸ ἀρθρο 14 παράγρ. 5 τοῦ ὑπ' ἀριθ. 8)1979 Κανονισμοῦ τῆς Ἱερᾶς Συνόδου «περὶ Ἱερῶν Ναῶν καὶ Ἐνοριῶν», προσκαλοῦμεν τοὺς ἔχοντας τὰ νόμιμα προσόντα καὶ βουλομένους νὰ καταλάβωσι τὰς κενὰς ὀργανικὰς θέσεις Διακόνου τῆς Ἐνορίας Ἁγίων Τριῶν Μαρτύρων προσοπίου Γαρίτσης καὶ τῆς Ἐνορίας Ὑ. Θ. Βλαχερνῶν Γαρίτσης, ὅπως ἐντὸς μηνὸς ἀπὸ τῆς δημοσιεύσεως τῆς παρούσης προκηρύξεως εἰς τὸ περιοδικὸ «ΕΚΚΛΗΣΙΑ», ὑποβάλλωσιν εἰς τὴν Ἱερὰν Μητρόπολιν τὰ ἀπαιτούμενα δικαιολογητικὰ.

Ἐν Κερκύρα τῇ 4ῃ Ἀπριλίου 1984

Ὁ Μητροπολίτης - Τοποτηρητής

† Ὁ Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου ΤΙΤΟΣ

ΝΕΑ ΒΙΒΛΙΑ

Τίτου Ἐμμ. Ματθαίου, Μητροπολίτου πρ. Παραμυθίας, Φιλιατῶν καὶ Γηρομερίου, Ἡ ἐν φυλακαῖς ποιμαντικῆ διακονία τῶν Κληρικῶν, Ἀθήνα: 1984, σελ. 236.

Ἀποστόλου Α. Βαλληνοδρά, καθηγητῆ τοῦ Ἐθνικοῦ Ὁδείου, Στοχειώδης θεωρία ἐκκλησιαστικῆς Βυζαντινῆς Μουσικῆς, 6' ἔκδοσις μὲ προσθήκας καὶ βελτιώσεις, Ἀθήνα 1984, σ. 80.

«ΕΚΚΛΗΣΙΑ»

ΕΠΙΣΗΜΟΝ ΔΕΛΤΙΟΝ
ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΑΛΛΑΔΟΣ

Ἐκδιδόμενον κατὰ δεκαπενθήμερον

ΕΠΟΠΤΕΥΟΥΣΑ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

† Ὁ Σισανίου καὶ Σιατίστης ΑΝΤΩΝΙΟΣ

† Ὁ Φιλίππων, Νεαπόλεως καὶ Θάσου

ΠΡΟΚΟΠΙΟΣ

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ

ΕΥΑΓΓΕΛΟΣ Δ. ΘΕΟΔΩΡΟΥ

Καθηγητῆς Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

ΣΥΝΔΡΟΜΑΙ

Α) Ἐσωτερικοῦ : Δραχμαὶ 300 ἑτησίως.

Β) Ἐξωτερικοῦ : Δολλάρια 20 ἑτησίως.

Τιμὴ ἐκάστου τεύχους μετὰ τοῦ «ΕΦΗΜΕΡΙΟΥ»
δρχ. 15.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

Ἐόρτια Γράμματα.

Πασχάλιος Ποιμαντορικὴ Ἐγκύκλιος.

Πατριαρχικὴ Ἀπόδειξις ἐπὶ τῷ Πάσχα.

Εὐαγγέλου Δ. Θεοδώρου, Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν, Ἡ φιλοσοφία τῆς Θρησκείας τοῦ Κάρλ Μάρξ.

Χρυσοστόμου (Γερασίμου) Ζαφείρη, Μητροπολίτου Περιστερίου, Ἡ Θεολογικὴ Σχολὴ τῆς Χάλκης (ἀναμνήσεις — βιώματα — δραματισμοί).

Μητροπ. Σηλυβρίας Αἰμιλιανοῦ, Ἡ Βασιλεία τοῦ Θεοῦ.

Μητροπ. Μυτιλήνης Ἰακώβου, Προσφώνημα εἰς τὴν κηδεῖαν τοῦ ἀειμνήστου Μητροπολίτου Μηθύμνης κυροῦ Ἰακώβου.

Ἀρχιμ. Χρυσ. Κακουλίδη, Γραμματέως Ἱ. Συνόδου, Λόγος ἐπικήδειας εἰς τὸν Μητροπολίτην Ναυπάκτου κυρὸν Δαμασκηνόν.

Ἀρχιμ. Ἱεροθέου Σ. Βλάχου, Ἱεροκέρκυρας, Μαρτυρία τοῦ Μαρτυρίου.

Προεβ. Νικολάου Σκιαδαρέση, Δ/νοῦ Ἐκκλ. Λυκαίου Πατρῶν, Ἡ ἐπὶ γῆς εἰρήνη.

Γεωργίου Ν. Λιλαίου, εἰδικοῦ νομικοῦ συμβούλου, Γνωμοδότησις.

Παρατηρήσεις καὶ Σχόλια.

Ἐκκλησιαστικὰ Χρονικά.

Παράρτημα.

ΕΚ ΤΟΥ ΤΥΠΟΓΡΑΦΕΙΟΥ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ Ἀθήναι, Ἰασιῶν 1 — Τηλ. 721.07

Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Ἰωάννης Μιχαήλ. Ἀναστασάκη 3, Ζωγράφου. Τηλ. 7787.978.